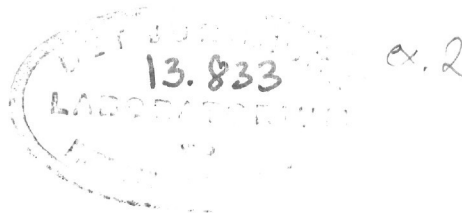

BETÆNKNING

OM

INVALIDEFORSIKRINGEN

AFGIVET AF
INVALIDEFORSIKRINGSKOMMISSIONEN
AF 1956

BETÆNKNING NR. 228
KØBENHAVN 1959

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	5
Kapitel 1. Invalidelovgivningens historiske udvikling	8
Kapitel 2. Spørgsmålet om indførelse af en automatisk sikringsordning ved invaliditet og om en sådan ordnings finansiering.	
A. Gældende ordning.	
1. Medlemsskab af invalideforsikringen	16
2. Forsorgslovens bestemmelser om hjælp til kronisk syge	18
3. Bestemmelsen om uddannelses- og etableringshjælp m. v. i forsorgslovens § 30.	20
B. Forskellige muligheder for ændring af invalideforsikringssystemet	20
C. Kommissionens drøftelser	27
Kapitel 3. Forslag om tilføjelse til bestemmelsen om grundlaget for tilkendelse af invalidepension, om adgangen til at iværksætte behandling og lægeundersøgelse og om forlængelse af den frist, i hvilken invalidepensionen kan være hvilende.	
1. Tilføjelse til bestemmelsen om grundlaget for tilkendelse af invalidepension.	29
2. Adgang for invalideforsikringsretten (ankenævnet) til at iværksætte læge- og sygehusbehandling af ansøgere om invalidepension.	31
3. Adgangen til at forlange invalidepensionister lægeundersøgt	32
4. Forlængelse af den frist, i hvilken invalidepensionen kan gøres hvilende	33
Kapitel 4. Forslag om ændringer i invalideforsikringsrettens sammensætning og arbejdsform.	
1. Optagelse af en repræsentant for invaliderne i invalideforsikringsretten ...	34
2. Afskaffelse af betingelsen om, at arbejdsgiverrepræsentanten skal beskæftige mindst 6 arbejdere	35
3. Ændringer i invalideforsikringsrettens virkemåde, så at visse afgørelser om tilkendelse af invalidepension m. m. træffes uden for retsmøderne.	35
Kapitel 5. Forslag om forskellige forbedringer for enkelte grupper af invaliderede.	
1. Forhøjelse af bistands- og plejetillægget og af bistands- og plejeydelsen ...	38
2. Beregning af bistands- og plejetillæg og bistands- og plejeydelse til to samlevende ægtefæller.	41
3. Udvidelse af kredsen af personer, der er berettiget til bistandstillæg	42
4. Indførelse af en invaliditetsydelse til visse invalider, der ikke oppebærer invalidepension.	44

Kapitel 6. Forslag om ændring i reglerne om værdighedsbetingelserne for adgangen til invalidepension	48
Kapitel 7. Forskellige særspørgsmål, som ikke har givet kommissionen anledning til at foreslå lovændringer.	
1. Spørgsmålet om, indtil hvilken alder der skal kunne tilkendes invalidepension	53
2. Ydelser til invalider i Grønland	55
3. Spørgsmålet om omregning af invalidepension i tilfælde, hvor en invalidepensionist påbegynder eller genoptager erhvervsmæssigt arbejde	55
4. Spørgsmålet om indførelse af et »kosttilskud« til invalidepensionister, der på grund af arten af deres sygdom må antages at have særlig store udgifter til kost	57
5. Spørgsmålet om en forhøjelse af invaliditetstillægget	58
Kapitel 8. Sammendrag	59
Bilag 1. Henvendelse fra De samvirkende Invalideorganisationer til det folketingsudvalg, der behandlede lovforslaget om indførelse af folkepension	63
Bilag 2. Oplysninger fra direktoratet for sygekassevæsenet vedrørende direktoratets forberedende behandling af ansøgninger om invalidepension	68
Bilag 3. Undersøgelse af spørgsmålet om forventede besparelser på direktoratet for sygekassevæsenets budget, såfremt der indføres en automatisk invalideforsikring	72
Bilag 4. Størrelsen af invalidepension, tillæg samt bistands- og plejeydelser pr. 1. april 1959 og stigningen i pensioner, tillæg og ydelser siden 1950	75
Bilag 5. Redegørelse fra Københavns kommunes socialdirektorat, folkeforsikringskontoret, vedrørende tilfælde, hvor invalidepension er nægtet på grund af vandelsbestemmelserne	78
Bilag 6. Forespørgsel fra invalideforsikringskommissionen angående behandling af sager om invalidepension til personer, der ansøger om pension efter det 65. år	79
Bilag 7. Redegørelse fra invalideforsikringsretten angående tilkendelse af invalidepension til ansøgere over 65 år	80

Indledning

Ved skrivelse af 9. november 1956 nedsatte socialministeriet en kommission med den opgave at gennemgå den del af lovgivningen om invalideforsikringen og i forbindelse dermed stående love, som lovgivningsmagten ikke har taget stilling til ved lovgivningen om folkepension m. v. og herunder at overveje spørgsmålet om det hensigtsmæssige i at udskille invalideforsikringslovgivningen fra folkeforsikringsloven til en særlig lov. For så vidt kommissionen under sit arbejde måtte finde anledning dertil, skulle den ifølge denne skrivelse også kunne tage andre problemer vedrørende invalidernes forhold op til behandling.

I den skrivelse, hvorved kommissionen nedsattes, omtaltes det, at det folketingsudvalg, der i folketingssamlingen 1955/56 behandlede lovforslaget om indførelse af folkepension m. v., havde modtaget en henvendelse fra De samvirkende Invalideorganisationer angående forskellige problemer, som invalideorganisationerne gerne så taget op til løsning i forbindelse med folkepensioneringen. Folketingsudvalgets flertal havde heroverfor henvist **til**, at der ved gennemførelsen af lovforslaget om folkepension ville indtræde forskellige forbedringer for invalidepensionister, men havde i øvrigt givet udtryk for, at det ikke ville være muligt i forbindelse med gennemførelsen af folkepensioneringen at foretage en nærmere gen-

nemgang af invalidernes forhold. Udvalget omtalte i denne forbindelse, at socialministeren havde givet udvalget tilsagn om at ville nedsætte en kommission med den opgave at gennemgå invalidernes forhold, hvilket tilsagn socialministeren gentog i folketetinget.

Til kommissionens formand beskikkedes daværende kst. departementschef, nu kon-torchef *P. Juhl-Christensen*, socialministeriet. Som medlemmer af kommissionen beskikkedes i øvrigt følgende:

Folketingsmand *Kai Andre sen* (efter indstilling af Socialdemokratiets folketingsgruppe).

Folketingsmand *Jørgen Krogh* (efter indstilling af Venstres folketingsgruppe).

Folketingsmedlem, fru *Gertie Wandel* (efter indstilling af Det konservative Folkepartis folketingsgruppe).

Folketingsmand *Johs. Christiansen* (efter indstilling af Det radikale Venstres folketingsgruppe).

Byrådsmedlem, læge fru *Margrethe Jacobsen*, Viborg (efter indstilling af Den danske Købstadforening).

Sognerådsformand *A. Daugaard*, Houlbjerg (efter indstilling af De samvirkende Sognerådsforeninger).

Sognerådsformand *Peder Christensen*, Rebild (efter indstilling af foreningen By-mæssige kommuner).

Borgmester *Urban Hansen* (efter indstilling af Københavns magistrat).

Formanden for De samvirkende Invalideorganisationer, forretningsfører *H. C. Seierup* og bogbindermester *Fr. Knudsen* (begge efter indstilling af De samvirkende Invalideorganisationer).

Særforsorgsdirektør *Erik Leuning*.

Kontorchef *N. Engberg*, socialministeriet.

Daværende statsvidenskabelig konsulent for arbejds- og socialministerierne, nu direktør for socialforskningsinstituttet, *Henning Friis*.

Formand for invalideforsikringsretten *F. M. Hartmann*.

Direktør for sygekassevæsenet, frk. *Alice Bruun*.

Som kommissionens sekretærer beskikkes daværende fuldmægtig, nu ekspeditionssekretær i socialministeriet *E. Arntzen* og fuldmægtig i socialministeriet *Arne Vejlbj.* Fuldmægtig *N. Halek*, socialministeriet, har bistået kommissionen med udførelse af statistiske og økonomiske beregninger.

Da folketingsmand *Johs. Christiansen* i 1957 udtrådte af folketinget, afløstes han som medlem af kommissionen af folketingsmedlem, fru *Else Zeuthen*. I 1957 suppleredes kommissionen med et medlem udpeget efter indstilling af Danmarks Retsforbunds folketingsgruppe, nemlig folketingsmedlem, frk. *Gudrun Bjørner*, der i 1959 efter eget ønske udtrådte af kommissionen og afløstes af folketingsmedlem fru *Ayoe Herbøl*.

Kommissionen har afholdt ialt 12 møder. Udover de spørgsmål, der nærmere omtales i betænkningens følgende afsnit, har kommissionen i overensstemmelse med det hverv, der blev pålagt den ved socialministeriets ovennævnte skrivelse af 9. november 1956, særligt overvejet spørgsmålet, om lovbestemmelser vedrørende invalidernes forhold burde udskilles fra folkeforsikringsloven og andre love og samles i en særlig lov. Kommissionen har imidlertid ikke fundet, at der ved en udskillelse af bestemmelser om invalider til behandling i en særlig

lov ville opnås særlige fordele i retning af lettere overskuelighed eller en systematisk klarere inddeling af lovstoffet.

Kommissionen har under sine drøftelser også været inde på spørgsmålet om en udvidelse af forsorgslovens § 263 (om hjælp til underhold til personer, der lider af tuberkulose eller børnelammelse) til at omfatte andre sygdomsgrupper end de dér nævnte. Man er imidlertid nået til det resultat, at spørgsmålet må behandles i forbindelse med en udbygning af lovgivningen om revalidering, herunder om hjælp til underhold under revalidering, hvilket spørgsmål på socialministerens foranledning er optaget til behandling på anden måde.

Betænkningen er inddelt i følgende kapitler:

Kapitel 1. Invalidelovgivningens historiske udvikling.

- » 2. Spørgsmålet om indførelse af en automatisk sikringsordning ved invaliditet og om en sådan ordnings finansiering.
- » 3. Forslag om tilføjelse til bestemmelsen om grundlaget for tilkendelse af invalidepension, om udvidet adgang til at iværksætte behandling og lægeundersøgelse og om forlængelse af den frist, i hvilken invalidepensionen kan være hvilende.
- » 4. Forslag om ændringer i invalideforsikringsrettens sammensætning og arbejdsform.
- » 5. Forslag om forskellige forbedringer for enkelte grupper af invaliderede.
- » 6. Forslag om ændring i reglerne om værdighedsbetingelserne for adgangen til invalidepension.
- » 7. Forskellige særspørgsmål, som ikke har givet kommissionen anledning til at foreslå lovændringer.
- » 8. Sammendrag.

Som bilag 1 er gengivet den ovenfor omtalte henvendelse fra De samvirkende Invalideorganisationer til det folketingsudvalg, der behandlede lovforslaget om folkepension. Bilag 2 indeholder en redegørelse fra direktoratet for sygekassevæsenet vedrørende direktoratets arbejde med undersøgelse af forsikringsbetingelserne for ansøgere om invalidepension m. v., og bilag 3 en redegørelse fra direktoratet vedrørende forventede besparelser på direktoratets budget, såfremt der gennemføres en automatisk invalideforsikring. Bilag 4, der knytter sig til forslaget om forhøjelse af invaliditetstillægget m. m. i kapitel 5, indeholder en oversigt over størrelsen af invalidepension, tillæg til pensio-

nen samt bistands- og plejeydelser og over stigningen i pensioner, tillæg og ydelser siden 1950. Bilag 5, der knytter sig til kapitel 6, indeholder nogle oplysninger fra Københavns magistrat vedrørende den praktiske betydning af værdighedsbetingelserne ved ansøgning om invalidepension. Bilag 6 og 7, der knytter sig til kapitel 7, indeholder en forespørgsel fra kommissionen til invalideforsikringsretten vedrørende personer, der i alderen fra 65 til 67 år søger invalidepension, og invalideforsikringsrettens svar på denne forespørgsel.

Med afgivelsen af denne betænkning betragter kommissionen sit arbejde som afsluttet.

København, september 1959.

Kai Andresen

Alice Bruun

Peder Christensen

A. Daugaard

N. Engberg

H. Friis

Urban Hansen

Hartmann

Ayoë

Herbøl

Margr. Jacobsen

P. Juhl-Christensen

Fr. Knudsen

formand

Jørgen Krogh

Erik Leuning

H. C. Seierup

G. Wandel

E. Zeuthen

E. Arntzen

Arne Vejlby

KAPITEL 1

Invalidelovgivningens historiske udvikling

I slutningen af det 19. århundrede gennemførtes der her i landet en lovgivning om alderdomsunderstøttelse, hvorved de sociale ydelser på dette område blev holdt uden for den almindelige fattiglovgivning. I løbet af årene omkring århundredskiftet gennemførtes der derefter en socialforsikringslovgivning, der omfattede arbejderes forsikring mod følger af ulykkestilfælde og statsanerkendelse af og offentlige tilskud til syge- og arbejdsledshedskasser.

Derimod lykkedes det først adskilligt senere at gennemføre en lovgivning om en almindelig pensionsydelse til invalider, og offentlig hjælp til forsørgelse af invalider måtte indtil 1921 principielt ydes efter den almindelige fattiglovgivning.

Forinden var det på forskellig måde forsøgt at yde invalider understøttelse på anden måde end gennem den sædvanlige fattighjælp. Således bestemte fattigloven af 1891 med senere ændringer, at hjælp i anledning af visse sygdomme ikke skulle betragtes som fattighjælp, således navnlig omkostninger til opdragelse, underhold, forsørgelse, kur og pleje af blinde, døvstumme, idioter og sindsyge, epileptikere, vanføre, lemlæstede, tuberkuløse, skrofuløse og lupuspatienter, for så vidt de pågældende var anbragt på statsanstalter eller på anden i loven angiven måde. Endvidere må nævnes, at man i et vist omfang havde søgt at yde underholdshjælpen til trængende invalider gennem hjælpekaserner efter reglerne om hjælp til værdige trængende uden for fattigvæsenet.

I 1901 vedtog folketingsretten at nedsætte et udvalg til overvejelse af spørgsmålet om gennemførelse af en folkeforsikring - invaliditets- og alderdomsforsikring - og eventuelt gøre indstilling herom. I udvalgets indstilling, der blev afgivet 1902, udtrykte et flertal ønske om, at spørgsmålet om en almindelig invaliditets- og alderdomsforsikring, der også kunne afløse lovgivningen om alderdomsunderstøttelse, blev taget op til overvejelse. Et mindretal (socialdemokratiets repræsentanter) ønskede derimod at bygge videre på princippet i den bestående lov om alderdomsunderstøttelse, hvorefter ydelserne fuldt ud finansieredes ved offentlige midler, idet mindretallet ønskede denne ordning udvidet til invalider.

Resultatet heraf blev vedtagelsen af en lov af 27. marts 1903 om nedsættelse af en kommission, der skulle undersøge mulighederne for at indføre en almindelig invaliditets- og alderdomsforsikring og eventuelt komme med forslag herom.

Kommissionen afgav betænkning 1914. Denne betænkning indeholdt et flertals- og forskellige mindretalsforslag.

Kommissionens flertal foreslog indførelse af en lovpligtig forsikring for alle i alderen 18-33 år med betaling af et bidrag af ensartet størrelse (24 kr. årlig) for alle i løbet af tiden fra det 18. til det 33. år. Forsikringen skulle give ret til en invaliditetsrente på 190 kr. årlig for mænd og 150 kr. årlig for kvinder, dels ved erhvervsevnenes nedsættelse til en trediedel af erhvervsevnen hos en fuldt

arbejdsdygtig person, dels ved opnåelse af 65-års alderen. Personer, der som følge af ringe indtægt og formue ikke var statsskatteansatte, skulle være berettigede til et offentligt tilskud til renten. Tilskuddets størrelse skulle fastsættes efter kommunalbestyrelsens skøn, men skulle dog fastsættes således, at den årlige rente indbefattet tilskuddet skulle udgøre mindst 300 kr. og ikke måtte overstige 500 kr. i hovedstaden, 450 kr. i købstæderne og 400 kr. på landet. Til personer, som ikke var omfattet af forsikringen (personer, der ved lovens ikrafttræden var over 18 år, og personer, hvis invaliditet var indtrådt før 18-års alderen) skulle der i trangtilfælde ydes en invaliditetsunderstøttelse uden fattighjælpsvirkning ved erhvervsevnenes nedsættelse til $\frac{1}{3}$. Denne understøttelses størrelse skulle bero på de kommunale myndigheders skøn. Forvaltningen af de indbetalte bidrag skulle henlægges til en rigsforsikringsanstalt, der skulle kunne iværksætte helbredelsesforanstaltninger. Afgørelse af, om erhvervsevnenes nedsættelse berettigede til invaliditetsrente eller invaliditetsunderstøttelse, skulle træffes af et invaliditetsråd bestående af rigsforsikringsanstaltens tre direktører, tre lægekyndige medlemmer og to medlemmer valgt af rigsdagens ting.

Forslaget begrundedes med, at man burde søge at komme bort fra et system med en offentlig almisse til en ordning, hvorefter der ved invaliditet foreligger et retskrav under bestemte forudsætninger. Selvom dette teoretisk lod sig ordne, uden at den pågældende selv ved betaling af et bidrag havde erhvervet retten til ydelsen, fandt flertallet at det kunne virke demoraliserende på befolkningen og svække den personlige ansvarsfølelse, hvis der blev givet adgang til understøttelse fra det offentlige uden tab af borgerlige rettigheder i tilfælde, hvor den pågældende ikke ved økonomiske ofre selv havde bidraget til at sikre sig hjælpen. Efter flertallets opfattelse burde der derfor ligesom i sygekasse- og arbejdsløshedskasselovgivningen bygges på princippet om hjælp til selvhjælp.

Et mindretal (bl.a. det socialdemokratiske

medlem) kunne ikke tiltræde dette forslag. Mindretallet fandt det ikke påkrævet at indføre en tvungen invaliditets- og alderdomsforsikring i Danmark, efter at man allerede i 20 år havde haft en alderdomsunderstøttelseslov. Mindretallet fandt det upåkrævet at gennemføre et vidtløftigt apparat til alderdomsforsikring af hele befolkningen i betragtning af, at kun mellem $\frac{1}{5}$ og $\frac{1}{4}$ af de personer, der havde nået 60-års alderen, oppebar alderdomsunderstøttelsen. Endelig indvendte mindretallet, at store dele af befolkningen ikke ville være i stand til at betale den kopskat, der ville blive pålagt den i form af forsikringsbidrag, når hensyn tages til de stigende krav til arbejderne med hensyn til skattebetaling, syge- og arbejdsløshedsforsikring. Mindretallet foreslog derfor alderdomsunderstøttelsesloven ændret til en alderdoms- og invalideunderstøttelseslov ud fra den betragtning, at de bestående samfundsforhold burde berettigede de uformuende og på grund af invaliditet og alder helt eller delvis arbejdsudygtige til at erholde en så rigelig understøttelse, at de herved sættes i stand til at forske sig selv og dem, over for hvem de havde forsørgelsespligt, det fornødne til underhold, bolig, klæder o. s. v. Der stillede ikke forslag om i loven at fastsætte understøttelsen til noget bestemt beløb. Mindretallet foreslog ligesom flertallet, at adgangen til invaliditetsunderstøttelse skulle være betinget af arbejdsevnenes nedsættelse til $\frac{1}{3}$ af arbejdsevnen hos en fuldt arbejdsdygtig person. Det foresloges, at invaliditetsbedømmelsen skulle foretages af et invaliditetsråd bestående af en formand, der skulle opfylde betingelserne for at være landsdommer, og 2 lægekyndige medlemmer.

Et andet mindretal foreslog dels indførelse af en tvungen livrenteforsikring for personer, der efter lovens ikrafttræden fyldte 18 år, dels en lov om invaliditets- og alderdomsunderstøttelse efter lignende hovedlinier som det foran omtalte mindretalsforslag.

Endelig stillede et tredje mindretal forslag om adgang til frivilligt at tegne invalidefor-

sikring i en særlig afdeling af statsanstalten for livsforsikring. Ved indtrædende invaliditet skulle en forsikret have ret til at få den forsikringsmæssigt beregnede invaliditetsrente suppleret således, at den i forbindelse med anden indtægt ville give invaliden det fornødne underhold efter reglerne om almindelig alderdomsforsørgelse.

I 1917 fremsattes et socialdemokratisk forslag om invaliditets- og alderdomsforsørgelse, der byggede på lignende synspunkter som det socialdemokratiske mindretals forslag i invaliditetskommissionen, og i 1919 fremsattes et regeringsforslag til lov om invaliderente.

Dette sidste forslag byggede heller ikke på forsikrings-, men på forsørgs princippet. Efter forslaget var adgangen til invaliderente dog betinget af medlemsskab af sygeforsikringen. Retten til invaliderente var iøvrigt betinget af erhvervsevns nedsættelse til en trediedel, hvilket skulle afgøres af en invaliditetsret bestående af en formand, der skulle opfylde betingelserne for at kunne beskikkes som landsdommer, 2 lægekyndige medlemmer og 1 medlem, der skulle repræsentere de arbejdende klasser.

Renten skulle dels udgøre et i loven fastsat beløb, dels et beløb, som efter kommunalbestyrelsens skøn måtte være nødvendigt for at sikre renteyderen med familie det fornødne til underhold, kur og pleje. Der var fradragsregler, og ved indtægter over en vis størrelse bortfaldt renten helt.

Udgifterne skulle fordeles mellem staten og kommunerne. Til delvis dækning af statens udgifter skulle de efter ulykkesforsikringsloven forsikringspligtige arbejdsgivere betale et bidrag på halvdelen af det beløb, de betalte i præmie for lovpligtig ulykkesforsikring.

I tilknytning til forslaget blev der fremsat forslag vedrørende hjælp til kronisk syge.

Disse forslag blev ikke gennemført, men gav anledning til en drøftelse i rigsdagen af, om understøttelsen til invalider burde ydes ud fra forsikrings- eller forsørgsprincippet.

I Steinckes værk »Fremtidens Forsørgel-

ses væsen« fra 1920 fremsattes et forslag om invaliderente efter ganske lignende principper som det i 1919 fremsatte regeringsforslag, dog med den forskel, at renten skulle ydes alle, som iøvrigt opfyldte betingelserne, uden hensyn til trang, og der var ikke foreslået fradragsregler for indtægt ved siden af renten.

I 1920 fremsattes et regeringsforslag til lov om invalideforsikring. Ifølge forslaget skulle alle ubemidlede, nydende sygekassemedlemmer indtil 62-års alderen tillige være invalideforsikrede og betale en præmie af ensartet størrelse for alle. Præmien skulle opkræves gennem sygekassen. Personer, der på grund af bemidlethed var bidragydende sygekassemedlemmer eller medlemmer af en sygekasseafdeling for bemidlede, kunne frivilligt være medlemmer af invalideforsikringen mod betaling af en — noget højere — præmie.

Efter et års medlemsskab af invalideforsikringen skulle et medlem ved erhvervsevns nedsættelse til en trediedel eller derunder af erhvervsevnen hos en fuldt arbejdsdygtig person have ret til en invaliderente med et fast beløb, der skulle udbetales gennem vedkommende sygekasse.

Ved en varig nedsættelse af erhvervsevnen til en trediedel skulle renten ydes med virkning fra begæringens indgivelse, medens den ved forbigående nedsættelse af erhvervsevnen først skulle ydes, når retten til sygekassedagpenge og fortsat sygekassehjælp var ophørt, og kun, så længe erhvervsevns nedsættelse til en trediedel vedvarede.

Renterne skulle finansieres af en invalideforsikringsfond, hvis midler skulle tilvejebringes dels ved invalidepræmier, dels ved bidrag af de efter ulykkesforsikringsloven forsikringspligtige arbejdsgivere med et fast beløb pr. beskæftiget arbejder. Resten af de fornødne midler til fondens drift skulle fordeles ligeligt mellem staten og kommunerne. Det var anslået, at de forsikredes bidrag, arbejdsgivernes bidrag, statstilskuddet og kommunernes tilskud hver skulle dække $\frac{1}{4}$ af udgifterne.

Fonden skulle forvaltes af en direktion

med en af indenrigsministeren udnævnt formand, et medlem udnævnt af finansministeren og sygekasseinspektøren, der tillige skulle være fondens forretningsfører.

Spørgsmålet om erhvervsevnenes nedsættelse skulle — efter forberedende undersøgelse i fondens direktion — afgøres af invalideforsikringsretten, der skulle bestå af en af kongen udnævnt præsident og 4 andre medlemmer, nemlig 2 lægekyndige og 2, der opfyldte betingelserne for at være ubemidlede sygekassemedlemmer. Endvidere skulle sygekasseinspektøren og en repræsentant for arbejderforsikringsrådet tilforordnes retten.

Fondens direktion skulle dels på eget initiativ, dels efter beslutning af retten kunne iværksætte helbredelsesforanstaltninger og bevilge hjælpemidler til invalideforsikrede.

Samtidig stilledes der forslag om fortsat sygekassehjælp til langvarigt syge og om underholdshjælp uden fattighjælps virkning til personer, der af helbredsgrunde ikke kunne optages i sygeforsikringen.

Der var tale om en frivillig forsikring, for så vidt som forsikringen knyttedes til sygeforsikringen, og der ikke bestod nogen pligt til at søge optagelse i sygeforsikringen. Personer, som havde undladt at indmelde sig i sygeforsikringen, kunne ved indtrædende invaliditet ikke få invaliderente, men underholdshjælp uden fattighjælps virkning efter den samtidig foreslåede ændring i fattigloven med et beløb, der ikke kunne overstige, hvad de kunne have fået gennem invalideforsikringen, og kun på betingelse af, at de kunne føre bevis for gennem 3 år ikke at have opfyldt helbedsbetingelserne for at blive optaget i sygeforsikringen.

Under rigsdagsforhandlingerne gav det anledning til nogen drøftelse, om der var grund til under hensyn til ordningens opbygning at indføre en invalideforsikringsfond, idet der jo ikke var tale om en egentlig forsikringsmæssig ordning, hvor præmieberegningen rettede sig efter de forskellige risikomomenter som alder, sandsynlighed for invaliditet og dødelighedssandsynlighed. Fra forskellig side blev der givet udtryk for kritik af forslaget om opkrævning af et ens-

artet bidrag hos alle forsikrede, dels ud fra den betragtning, at bidragets størrelse ikke var fastsat ud fra forsikringsmæssige synspunkter, dels ud fra det synspunkt, at det forekom for omstændeligt, at hvert enkelt sygekassemedlem skulle betale et bidrag af ensartet størrelse for alle til en statsfond samtidig med, at staten ydede sygekasserne et tilskud med et fast beløb pr. medlem.

Forslaget blev med enkelte ændringer vedtaget som lov nr. 252 af 6. maj 1921 om invalideforsikring. Ved lovens endelige affattelse uddybedes invaliditetsbegrebet ved tilføjelse af en sætning om, at nedsættelse af erhvervsevnen i lovens forstand forelå, når den pågældende ikke længere var i stand til under billigt hensyn til ved en til hans kræfter og færdigheder svarende beskæftigelse at erhverve en trediedel af det, som legemligt og åndeligt sunde personer med lignende uddannelse og i samme egn plejer at fortjene ved arbejde. Endvidere undergik rettens sammensætning i forhold til forslaget den ændring, at retten ud over de i forslaget nævnte medlemmer kom til at omfatte et medlem, der skulle være arbejdsgiver og som sådan beskæftige mindst 6 arbejdere. Endelig skete der den ændring, at præmien blev fastsat noget højere ved indtræden i en senere alder.

Ved lov nr. 93 af 29. marts 1924 gennemførtes forskellige, i hovedsagen tekniske ændringer i invalideforsikringsordningen. Der blev indført bestemmelser om, at sygekassemedlemmer, hvis erhvervsevne ved optagelsen i sygeforsikringen var således forringet, at de pågældende ikke kunne påtage sig lønnet arbejde af betydning, ikke kunne invalideforsikres. Ved en samtidig gennemført ændring i fattigloven blev der givet sådanne personer adgang til underholdshjælp uden fattighjælps virkning. Endvidere blev der givet fondens direktion adgang til at gribe ind over for rentemodtagere, der skønnedes uegnede til selv at have rådighed over invaliderenten, og til om fornødent at foranledige en rentemodtager inddraget under særforborg. Endelig indførtes den ordning, at invaliderente tillagt personer på særfor-

sorgsanstalter og andre efter fattigloven anerkendte anstalter skulle anvendes til dækning af opholdsudgifterne.

I 1927 fremsattes regeringsforslag til ændring af invalideforsikringsloven. Forslaget gik særligt ud på en nedsættelse af renten og af præmierne under hensyn til stigningen i pengeværdien og på en forenkling og billiggørelse af administrationen.

Forslaget om rentens nedsættelse gav anledning til en del modstand på rigsdagen, og der opnåedes flertal for en ordning, hvorefter renten for personer, der ved lovens ikrafttræden oppebar rente med det hidtil gældende beløb (800 kr.), fik renten gradvis nedsat over en årrække til det fremtidigt gældende beløb (540 kr. årlig), medens personer lidende af »sværere former af invaliditet« vedblivende var berettiget til en rente på 800 kr. årlig, hvoraf tillægget for svær invaliditet, 260 kr., blev udredet af kommunen og tilkendt efter beslutning af kommunalbestyrelsen, dog med mulighed for anke til amtmanden og sundhedsministeriet. Som sværere former af invaliditet skulle regnes invaliditet, der medfører en tilstand af hjælpeløshed, som nødvendiggør, at invaliden stadig må have bistand af andre, således fuldstændig blindhed.

Ændringerne i administrationen skulle efter forslaget bestå i en afskaffelse af invalideforsikringsfondens direktion og henlæggelse af fondens opgaver dels til invalideforsikringsretten, dels til direktøren for sygekassevæsenet, der skulle være fondens bestyrer. Endvidere foresloges en væsentlig nedsættelse af antallet af rettens medlemmer og tilforordnede. De foreslåede ændringer vedrørende fonden vedtoges, hvorimod nedsættelsen af retsmedlemmernes antal, der frarådedes af retten selv, ikke blev gennemført.

Under behandlingen på rigsdagen undergik forslaget enkelte andre ændringer. Der indsattes en bestemmelse om, at åndssvage kun kunne optages i invalideforsikringen på det vilkår, at de ikke kunne få invaliderente på grund af åndssvaghed. Den periode, i hvilken en person skulle have været syge-

kasmedlem, inden han kunne oppebære invaliderente, forlængedes fra 1 til 2 år. Lovene gennemførtes som lov nr. 197 af 16. juli 1927.

Ved det forslag til folkeforsikringslov, der første gang fremsattes af regeringen i 1929, var der navnlig foreslået sådanne ændringer i de gældende regler om invaliderente, at reglerne for invalide- og aldersrente i stor udstrækning blev ensartede. Der stilledes således forslag om indførelse af et grundbeløb, der blev afpasset efter modtagerens køn og efter den kommune-gruppe, hvori modtageren opholdt sig, og som skulle gælde både alders- og invaliderentemodtagere, dog at der herudover blev ydet et invaliditetstillæg til alle invaliderentemodtagere og et hjælpeløshedstillæg til invalider, der som følge af hjælpeløshed stadig måtte have bistand af andre. Desuden blev der indført fælles regler om børnetillæg og personlige tillæg til invalide- og aldersrenten. Endelig blev der principielt foreslået ensartede fradragsregler for indtægt, gældende både invalide- og aldersrentemodtagere, dog at invaliderentemodtagere i visse henseender blev noget lempeligere behandlet, navnlig således, at invaliderenten med tillæg ikke kunne nedsættes under $\frac{1}{2}$ af grundbeløbet.

Med hensyn til administrationens ordning blev der foreslået ændringer gående ud på, at udbetalingen af invaliderente skulle overgå fra sygekasseme til de sociale udvalg, og at invalideforsikringsfonden fremtidig kun skulle omfatte de forsikrede og arbejdsgivers bidrag, medens statens og kommunernes bidrag til invaliderentens finansiering ikke skulle indgå i fonden.

Endelig kan nævnes, at den hidtidige son-dring mellem vedvarende og forbigående nedsættelse af erhvervsevnen skulle bortfalde, og at invaliderentemodtagere ved opnåelse af aldersrentalderen (65 år) skulle overgå til aldersrente.

Ved det samtidig fremsatte forslag til lov om offentlig forsorg foresloges det, at der i

trangstilfælde skulle ydes underholdshjælp og hjælp til kur og pleje til personer, der af helbredsgrunde ikke havde kunnet invalideforsikres, for så vidt erhvervsevnen ifølge erklæring af invalideforsikringsretten måtte anses for nedsat til en trediedel.

Forslaget til forsorgslov omfattede desuden (i § 259) en særlig ydelse til blinde og stærkt svagsynede, som havde for stor erhvervsevne til at oppebære invaliderente, og som heller ikke oppebar aldersrente.

Den særlige regel i invaliderenteloven af 1927 om, at åndssvage kun kunne optages i invalideforsikringen på den betingelse, at de ikke kunne få invaliderente på grund af åndssvaghed, var ikke medtaget i disse forslag.

Ved folkeforsikringsloven og forsorgsloven af 20. maj 1933 gennemførtes i hovedsagen disse forslag. Under behandlingen i et folketingsudvalg umiddelbart før den endelige vedtagelse gennemførtes dog en betydningsfuld ændring, idet det vedtoges at gøre medlemsskab i invalideforsikringen lovpligtigt for personer mellem 21 og 60 år med dansk indfødsret og bopæl her i landet, for så vidt de opfyldte helbreds-betingelserne for optagelse.

Ved lov nr. 122 af 7. maj 1937 indførtes der den ændring med hensyn til invalidernes stilling, at personer, der ved 65-års alderen overgik fra invaliderente til aldersrente, beholdt invaliditetstillægget. Hidtil havde kun de invaliderentemodtagere, der modtog hjælpeløshedstillæg til renten, bibeholdt invaliditetstillægget ved overgang til aldersrente (ligesom denne gruppe også bevarede hjælpeløshedstillægget ved overgangen til aldersrente). Forslaget byggede tildels på en betænkning afgivet af et udvalg, der i 1935 blev nedsat angående socialreformen. Ved samme lov gennemførtes en mindre forhøjelse af de forsikredes bidrag til invalideforsikringsfonden.

Ved lov nr. 46 af 22. februar 1939 ændredes bestemmelserne i forsorgslovens §§ 247—248 om underholdshjælp til kronisk syge, således at adgangen til denne hjælp ikke længere var betinget af økono-

misk trang, dog at modtagerens indtægt og formue skulle ligge under sygekassegrænsen.

Ved lov nr. 360 af 4. juli 1946 blev der - samtidig med en forhøjelse af aldersrenten for mænd og for gifte kvinder fra 60 til 65 år — indført en bestemmelse om, at et udvalg nedsat af kommunalbestyrelsen i tilfælde af svigtende helbred eller andre ganske særlige omstændigheder kunne tillægge mænd og gifte kvinder aldersrente allerede fra det 60. år med samtykke af direktøren for sygekassevæsenet. Der indførtes forskellige forbedringer bestående i indførelse af ensartede grundbeløb for mænd og kvinder og nye tillæg til renten og lempeligere fradragsregler. Disse forbedringer var i hovedsagen fælles for invalide- og aldersrente.

Ved lov nr. 510 af 22. december 1947 gennemførtes nogle forbedringer — indførelse af forskellige nye tillæg til renten - der var fælles for alders- og invaliderente.

På grundlag af en betænkning, der i 1949 blev afgivet af et udvalg, som i 1946 nedsattes med den opgave at gennemgå folkeforsikringslovens bestemmelser om grundlaget for tilkendelse af invaliderente, gennemførtes der ved lovene nr. 141 og 143 af 31. marts 1950 en række ændringer henholdsvis i forsorgsloven (vedrørende hjælp til kronisk syge) og i folkeforsikringslovens bestemmelser om invaliderente m. m. Hovedpunkterne i disse ændringer, hvoraf en del er omtalt mere udførligt i tilknytning til forskellige ændringsforslag i denne betænkning, var følgende:

En ændring af invaliditetsbegrebet, således at der ved bedømmelse af, om en person anses for invalid i lovens forstand, ikke længere alene lægges vægt på, om erhvervsevnen er nedsat til en trediedel, men foretages en mere elastisk bedømmelse af, om erhvervsevnen må forventes at ligge betydeligt under det, som legemligt og åndeligt sunde personer med lignende uddannelse og i samme egn plejer at fortjene ved arbejde.

En afløsning af de hidtil ydede hjælpeløsheds- og blindetillæg til invaliderenten med dels et bistandestillæg af samme størrelse som

det hidtil gældende hjælpeløshedstillæg, dels et plejetillæg på $\frac{5}{3}$ af bistandstillægget. I forbindelse hermed gennemførtes den ordning, at bistands- og plejetillæggene ikke længere blev undergivet lovens fradragsregler.

Indførelse af en bistandsydelse og en plejeydelse til personer, som ville opfylde betingelse for at oppebære invaliderente (eller hjælp som kronisk syge) med enten bistands- eller plejetillæg, såfremt deres erhvervsevne havde været betydeligt nedsat.

Indførelse af en ordning, hvorefter inddragelse af invaliderente for rentemodtagere, hvis erhvervsevne ansås for forbedret, kunne gennemføres gradvis, og hvorefter renten for sådanne rentemodtagere kunne gøres hvilende.

Indførelse af en almindelig bestemmelse om, at invaliderentemodtagere ved opnåelse af 65-års alderen vedblev at oppebære en rente, der skulle beregnes efter reglerne for invaliderente både med hensyn til rentens størrelse og fradragsreglernes anvendelse.

Reglerne om ydelse af hjælpemidler af invalideforsikringsfonden ændredes således, at hjælpemidler, der uden uforholdsmæssig udgift kunne afhjælpe eller i betydelig grad formindske en bestående invaliditet (bandager, kunstige lemmer, sygevoogne, høreapparater m. m.) kunne ydes uden hensyn til den eventuelle betydning for den pågældendes erhvervsevne.

Ved lov nr. 80 af 31. marts 1953 ændredes fradragsreglerne for indtægt for invaliderentemodtageres vedkommende således, at der kunne bortses fra en indtægt ved personligt arbejde af størrelse som rentens grundbeløb, ikke blot hvor det drejede sig om rentemodtagerens egen, men også om hans ægtefælles arbejdsindtægt.

Folkeforsikringskommissionen kom i sin betænkning af 1955 ikke ind på de særlige spørgsmål om invalidernes stilling.

Ved lov nr. 258 af 2. oktober 1956 gennemførtes der i forbindelse med ændringen af aldersrenten til folkepension forskellige ændringer i bestemmelserne om invalidernes stilling. Således ændredes betegnelsen inva-

liderente til invalidepension, ligesom beløbene forhøjedes, og der gennemførtes fordelagtigere fradragsregler. Samtidig med forhøjelsen af aldersgrænsen for adgang til aldersrente (folkepension) fra 65 til 67 år forhøjedes den alder, indtil hvilken der kunne søges invaliderente (invalidepension), fra 65 til 67 år. Endvidere forhøjedes de forsikredes bidrag til invalideforsikringen fra beløb varierende mellem 7,20 kr. og 9,60 kr. årlig til 21,60 kr. årlig og arbejdsgiverens bidrag til forsikringen fra 6 kr. til 14,25 kr. årlig pr. beskæftiget helårsarbejder. Invalidepræmien skulle fremtidig betales til det 62. år (hidtil til det 60. år). Invaliditetstillægget forhøjedes fra et månedligt beløb, der varerede fra 23 kr. til 26 kr. efter kommunegruppe, til et månedligt beløb af 40 kr., gældende over hele landet. I invalidepensionens grundbeløb indregnedes de fleste af de hidtil ydede tillæg til invaliderenten, og som følge heraf fandt der en forhøjelse sted af invalidepensionens mindstebeløb ($\frac{1}{3}$ af grundbeløbet) og af bistands- og plejeydelserne, hvori $\frac{1}{3}$ af grundbeløbet indgår som bestanddel.

Over for det folketingsudvalg, der behandlede lovforslaget om indførelse af folkepension, fik De samvirkende Invalideorganisationer lejlighed til at fremføre en række ønsker om lovændringer af særlig betydning for invalidernes stilling. Disse forslag er gengivet som bilag 1 til denne betænkning.

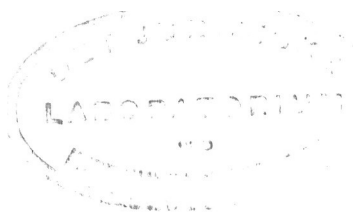
Udvalget anså det ikke for muligt i forbindelse med gennemførelsen af lovgivningen om folkepension at få gennemdrøftet alle disse ønsker, men henstillede som omtalt i indledningen, at der blev nedsat en kommission med den opgave at gennemgå invalidernes forhold.

Ved lov nr. 118 af 12. april 1957 indførtes et ankenævn for invalideforsikringsretten med den opgave at tage under påkendelse anke over invalideforsikringsrettens afgørelser vedrørende tilkendelse og inddragning af invalidepension, bistands- og plejetillæg, bistands- og plejeydelse og underholdshjælp til kronisk syge.

I forbindelse med behandlingen af lovforslaget om indførelse af et ankenævn for invalideforsikringsretten blev der over for socialministeren fremsat ønske om, at mulighederne for en decentralisering af invalideforsikringsretten måtte blive nærmere undersøgt, og der blev i denne anledning i 1955 nedsat et embedsmandsudvalg, der i en betænkning, som blev afgivet 1956, fremsatte forskellige forslag om decentralisering af invalideforsikringsrettens virksomhed. Udvalget stillede ikke forslag om ændring af forretningsgangen vedrørende tilkendelse eller inddragning af invalidepension eller tillæg, men foreslog forskellige afgørelser vedrørende helbredelsesforanstaltninger henlagt til andre myndigheder end invalideforsikringsretten. Udvalgets forslag vil kunne gennemføres administrativt, uden at ændringer i loven er nødvendige. Når disse forslag

endnu ikke er gennemført, skyldes det, at fremgangsmåden ved behandlingen af andragender om helbredelsesforanstaltninger vil blive væsentlig ændret, såfremt der indføres en mere automatisk virkende sikringsordning i tilfælde af invaliditet, således som det foreslås i denne betænkning. Socialministeriet har derfor i forståelse med invalideforsikringsretten foretrukket at stille gennemførelsen af decentraliseringsforslagene i bero, indtil det afklares, i hvilken udstrækning de nu gældende forsikringsbetingelser for adgangen til helbredelsesforanstaltninger gennem invalideforsikringen måtte bortfalde.

Ved lov nr. 100 af 18. april 1958 blev der stillet et særligt rådighedsbeløb til rådighed for kommuner til bestridelse af udgifter ved udsendelse af hjemmehjælpere til invalide- og folkepensionister.

KAPITEL 2

Spørgsmålet om indførelse af en automatisk sikringsordning ved invaliditet og om en sådan ordnings finansiering

Der har gennem årene flere gange været rejst spørgsmål om at søge den gældende invalideforsikringsordning udvidet, således at alle, der opfylder visse almindelige betingelser, såsom dansk indfødsret, bopæl her i riget o. l., i tilfælde af invaliditet kan opnå ydelser fra invalideforsikringen. Senest har De samvirkende Invalideorganisationer rejst spørgsmålet i den henvendelse af 17. april 1956, der er gengivet som bilag 1. Hovedpunkterne i denne henvendelse er, at helbreds-betingelserne for medlemsskab i invalideforsikringen bør ophæves, at invalidepensionen, henholdsvis bistands- og plejeydelse skal kunne tilkendes af invalideforsikringsretten fra det fyldte 15. år, og at enhver inden for visse nærmere fastsatte aldersgrænser skal bidrage til forsikringen. Som en konsekvens af disse forslag skal endelig bestemmelserne i forsorgslovens §§ 247-249 om hjælp til kronisk syge ophæves som overflødige.

A. Gældende ordning.

1. Medlemsskab af invalideforsikringen.

Medlemsskab af invalideforsikringen giver under de i folkeforsikringsloven iøvrigt fastsatte betingelser adgang til de i lovens § 60 omhandlede helbredelsesforanstaltninger m. m. og til at oppebære invalidepension.

Visse persongrupper kan få hjælp efter lovens § 60, selvom de ikke er invalideforsikrede; det gælder børn under 15 år og visse unge personer samt også folkepensionister. Retten til invalidepension er derimod altid betinget af medlemsskab af invalideforsikringen.

Hovedbestemmelserne om optagelse i forsikringen findes i folkeforsikringslovens § 36 og § 1, stk. 2. Efter disse bestemmelser er enhver person, der optages i en anerkendt sygekasse som nydende eller bidragydende medlem uden vedtegning om en hyppigt tilbagevendende eller uhelbredelig sygdom, samtidig uden ansøgning forsikret mod invaliditet, såfremt pågældende har dansk indfødsret og er bosat her i riget eller forhyret med dansk skib. Ligestillet med en dansk statsborger er en kvinde, der ikke selv har indfødsret, men som er eller senest har været gift med en mand med dansk indfødsret, og der er åbnet mulighed for ved overenskomst med andre stater at inddrage disses statsborgere under forsikringsordningen.

For at blive optaget i invalideforsikringen kræves opfyldt visse helbreds-betingelser, der er strengere end for optagelse som medlem af en sygekasse. De nærmere regler herom er fastsat i socialministeriets bekendtgørelse nr. 291 af 28. september 1933, og en kort redegørelse for reglerne er givet i folkefor-

sikringskommissionens betænkning om folkepension (betænkning nr. 123, 1955), bilag 1, side 3. Som det fremgår af denne redegørelse, træffes der årligt i ca. 1.000 tilfælde afgørelse om, at en person af helbredsgrunde ikke kan optages i invalideforsikringen, og i noget over halvdelen af disse tilfælde kan vedkommende som følge af sin helbredstilstand heller ikke optages i sygeforsikringen.

Retten til at søge optagelse i invalideforsikringen under de anførte betingelser indtræder ved det fyldte 14. år, fra hvilken alder der efter folkeforsikringslovens § 6, stk. 5, er adgang til optagelse i sygekasse. Medlemsskabet i invalideforsikringen kan bevares indtil det 67. år.

For den overvejende del af befolkningen er der imidlertid en *pligt til at søge optagelse i invalideforsikringen*. Danske statsborgere, der ikke er nydende medlemmer af en sygekasse og dermed normalt optaget i invalideforsikringen, har pligt til senest 3 måneder efter det fyldte 21. år at søge optagelse som bidragydende medlemmer af den offentlige sygeforsikring, hvorved de pågældende som nævnt samtidig forsikres imod invaliditet, forudsat at helbreds-betingelserne er opfyldt. Dette obligatoriske medlemsskab vedvarer til det 60. år. Såfremt en person har tilsidesat pligten til at søge optagelse i forsikringen, og pågældende er blevet 40 år, kan han ikke længere optages. En dansk statsborger, der er bosat i udlandet, har ikke pligt (eller ret) til at blive forsikret her i landet, men han skal, dersom han senere bosætter sig her, inden 2 år derefter søge optagelse i forsikringen. Udløber 2-års fristen inden det fyldte 40. år, kan han ikke optages efter denne alder. Udløber fristen derimod senere, består pligten til at søge optagelse som medlem indtil det fyldte 60. år.

De invalideforsikredes bidrag til invalideforsikringen — invalidepræmien — er efter folkeforsikringslovens § 42, stk. 2, fastsat til 21,60 kr. årligt. Præmien erlægges i alderen mellem 18 og 62 år. Da man kan være medlem af invalideforsikringen i alderen 14—67 år, er medlemmer mellem 14 og

18 år og i alderen 62-67 år således fritaget for at betale invalidepræmie. Fritaget for præmiebetaling er også værnepligtige, der er ubemidlede sygekassemedlemmer, samt invalide- og folkepensionister. For lærlinge betaler læremesteren præmien. Endelig kan i trangstiltfælde kommunen yde kontingenthjælp efter de nærmere regler i folkeforsikringslovens S 15.

Efter folkeforsikringslovens § 43, stk. 1, opkræves invalidepræmien af den sygekasse eller sygeforening, hvoraf den forsikrede er medlem. Præmien opkræves forud sammen med medlemsbidraget til sygeforsikringen. Forfalder medlemsbidraget månedsvis, betales præmien til invalideforsikringen ligeledes månedsvis. Tilsvarende gælder ved kvartalsvis erlæggelse af medlemsbidrag, og såfremt bidraget erlægges for længere perioder ad gangen.

Et medlem, der er kommet i restance med invalidepræmien, anmeldes af sygekassen ved regnskabsårets afslutning for kommunalbestyrelsen, som lader præmien opkræve og inddrive efter de om opkrævning af skat til kommunen gældende regler. Den, der ikke senest $\frac{1}{2}$ år efter regnskabsårets afslutning har betalt restancerne til kommunen, slettes ikke som medlem af forsikringen, men han mister adgangen til at oppebære invalidepension. Den forsikrede kan derefter tidligst få invalidepension, når der er forløbet 2 år, efter at han har indbetalt restancerne og dermed har generhvervet de fulde medlemsrettigheder.

Under visse omstændigheder kan medlemmet slettes endeligt af forsikringen, såfremt invalidepræmien ikke er betalt. Hertil kræves dog, at pågældende har været i restance med præmien i mindst 5 år, og at han er fyldt 40 år. I så fald kan han ikke på ny optages i forsikringen.

Invalideforsikringens obligatoriske karakter for personer i alderen mellem 21 og 60 år viser sig navnlig ved, at personer, der ikke rettidigt indmelder sig i forsikringen, må betale en bod på 30 kr. årlig, så længe der er mulighed for at blive optaget som medlem, og ved, at man — én gang optaget

- ikke kan udmelde sig af forsikringen før det fyldte 60. år. Boden opkræves af kommunen og inddrives efter de om opkrævning af skat til kommunen gældende regler.

Der er givet regler til sikring af, at så mange som muligt indtræder i invalideforsikringen, og at de, der er indtrådt, ikke på ny glider ud af forsikringen. Til dette formål er det i folkeforsikringslovens § 83 fastsat, at der etableres et samarbejde mellem sygekasserne, folkeregistrene og kommunalbestyrelserne.

De nærmere regler for dette samarbejde, der fordrer et temmelig omstændeligt apparat med hensyn til udveksling af oplysninger, er givet ved indenrigsministeriets cirkulære af 12. december 1940 til kommunalbestyrelserne samt ved 2 cirkulærer af samme dato fra arbejds- og socialministeriet henholdsvis til sygekasserne og til kommunalbestyrelserne.

Når en person ansøger om invalidepension, forelægges begæringen for direktoratet for sygekassevæsenet, inden den afgives til behandling i invalideforsikringsretten. Direktoratet undersøger, om de forsikringsmæssige betingelser for ydelse af invalidepension er til stede, herunder om ansøgeren i sin tid med rette er optaget i forsikringen, og om han måtte være i en sådan restance, at han af denne grund er udelukket fra invalidepension. Bilag 2 indeholder en nærmere redegørelse for arten og omfanget af dette arbejde i direktoratet.

2. Forsorgslovens bestemmelser om hjælp til kronisk syge.

En person, der ikke kan få invalidepension, fordi han ikke er medlem af forsikringen, hvad enten dette skyldes, at han ikke har kunnet eller ikke har villet optages som medlem, eller at han ikke har opretholdt sit medlemsskab af forsikringen, vil oftest kunne få en tilsvarende ydelse i medfør af bestemmelserne i forsorgsloven om hjælp til kronisk syge.

De gældende bestemmelser om hjælp til kronisk syge, der indeholdes i forsorgslovens §§ 247-249, danner herved et supplement til

folkeforsikringslovens bestemmelser om invalideforsikring.

Forsorgslovens § 247 omfatter *nydende medlemmer af anerkendte sygekasser*, der lider af en hyppigt tilbagevendende eller uhelbredelig sygdom eller legemssvaghed i et sådant omfang, at de pågældende ikke har kunnet forsikres mod invaliditet, jfr. folkeforsikringslovens § 36. Kravet om nydende medlemsskab betyder, at kun sygeforsikrede, hvis indtægts- og formueforhold ligger under de grænser, der gælder for nydende medlemsskab af en anerkendt sygekasse, kan komme i betragtning (herunder også bi-dragydende medlemmer af en anerkendt sygekasse under forudsætning af, at de overgår til nydende medlemsskab).

Forsorgslovens § 248 omfatter personer, der lider af en hyppigt tilbagevendende eller uhelbredelig sygdom eller legemssvaghed, og som *hverken er sygefor sikr et eller invalid efor sikr et*. Bestemmelsen tager sigte på personer, der ikke er omfattet af § 247, fordi kravet om tilknytning til sygeforsikringen ikke er opfyldt, og hvis indtægt og formue ikke overstiger sygekassegrænsen. Det er uden betydning, om årsagen til, at pågældende ikke er forsikret, er, at han aldrig har søgt optagelse i forsikringen, eller om han efter stedfunden optagelse er slettet som medlem af forsikringen, endeligt eller foreløbigt. For disse personer gælder i stedet for kravet om sygeforsikring den særlige betingelse, at de, hvis de er under 60 år, skal føre bevis for, at de ikke i de sidste 3 år har opfyldt - og stadig ikke opfylder - helbreds-betingelserne for at optages i en anerkendt sygekasse eller i en statskontrolleret sygeforening.

Sygehjælpen kan ydes som hjælp til underhold og som hjælp til kur og pleje. Ydes hjælpen som underholdshjælp, svarer den til, hvad der kunne være ydet gennem invalideforsikringen. Det kan også nævnes, at der i trangstiltælde med hjemmel i forsorgslovens § 30 kan blive tale om uddannelseshjælp - konteret som særhjælp - til kronisk syge, således at der også på dette område er ligestilling med forsikrede, til hvem

sådan hjælp vil kunne ydes efter folkeforsikringslovens § 60.

I tilfælde, hvor der søges hjælp til underhold af længere varighed i henhold til § 247 eller § 248, skal spørgsmålet om, hvorvidt ansøgerens erhvervsevne er nedsat i det omfang, som efter folkeforsikringsloven udkræves for at opnå invalidepension, af det sociale udvalg forelægges invalideforsikringsretten til erklæring.

Med hensyn til betingelserne for at få hjælp efter forsorgslovens §§ 247 og 248 gælder udover de almindelige betingelser efter folkeforsikringsloven for at få tillagt invalidepension m. v. (bortset fra kravet om optagelse i invalideforsikringen) følgende særlige betingelser efter § 247, stk. 3, nr. 2-4, og stk. 4:

Pågældende må ikke være berettiget til folkepension eller undergivet særforborg. (Bestemmelsen fortolkes i praksis således, at den kun udelukker en særforborgspatient fra selv at oppebære hjælp som kronisk syg. Hvis særforborgspatienten har forsørgerpligt, kan der i trangtilfælde ydes sygehjælp, som i analogi med den ordning, der gælder for invalide- og folkepensionister, kan anvendes til opfyldelse af patientens forsørgerpligt over for pårørende).

Hjælpen må ikke kunne ydes gennem sygekassen.

Grunden til, at vedkommende ikke har kunnet invalideforsikres, må ikke være den, at han uden tilstrækkelig grund har nægtet at underkaste sig helbredelsesforanstaltninger, der er påbudt eller foreslået ham af invalideforsikringsretten.

Hjælp til kur og pleje er yderligere betinget af trang.

Efter den gældende lovgivning vil det være meget få og små persongrupper, der i tilfælde, hvor erhvervsevnen er nedsat i det omfang, som kræves for at få invalidepension, *varigt* vil blive stillet ringere med hensyn til ydelser fra det offentlige som følge af manglende medlemsskab af invalideforsikringen. En vis forskelsbehandling fremkommer derved, at forsikrede kan modtage

hjælp til kur og pleje og til uddannelse uden. at være trængende, medens modtagere af kronisk sygehjælp kun i trangtilfælde er berettiget til hjælp til disse formål.

Når bortses herfra, vil de personer, der stilles ringere på grund af manglende medlemsskab af invalideforsikringen, hovedsagelig være personer, hvis indtægt og formue ligger over de grænser, der gælder for nydende medlemsskab af en anerkendt sygekasse, og folkepensionister. Ingen af disse persongrupper vil i tilfælde af betydelig invaliditet kunne oppebære hjælp efter forsorgsloven som kronisk syg, medens de, hvis de er optaget i invalideforsikringen, vil kunne oppebære invalidepension, for så vidt begæring herom fremsættes inden det fyldte 67. år.

For den førstnævnte gruppes vedkommende er forholdet dog det, at en udelukkelse af personer over sygekassegrænsen i mange tilfælde vil være uden selvstændig betydning: Såfremt det er en erhvervsindtægt, der bevirker, at de ligger over sygekassegrænsen, vil de nemlig i praksis allerede være afskåret fra at få hjælpen, fordi erhvervsindtægtens størrelse må tages som udtryk for, at deres erhvervsevne ikke kan anses for nedsat i det omfang, der kræves. Også for gruppen folkepensionister har den påviste forskel mellem invalideforsikrede og ikke-forsikrede kun ringe praktisk betydning.

I visse tilfælde kan den, der har undladt at søge optagelse i forsikringen, eller som er endeligt slettet som medlem af forsikringen, *midlertidigt* være afskåret fra hjælp som kronisk syg og således være ringere stillet, end om medlemsskabet af invalideforsikringen havde været i orden. Dette gælder, når invaliditeten er opstået under sådanne omstændigheder, at pågældende ikke er i stand til at føre bevis for, at han ikke i de sidste 3 år har opfyldt helbedsbetingelserne for optagelse i en anerkendt sygekasse eller i en statskontrolleret sygeforening. I disse tilfælde må vedkommende vente med at oppebære hjælp som kronisk syg, indtil dette bevis kan føres, altså højst i 3 år.

3. Bestemmelsen om uddannelses- og etableringshjælp m.v. i forsorgslovens § 30.

Det er foran under 1 omtalt, at adgang til de i folkeforsikringslovens § 60 omhandlede helbredelsesforanstaltninger m. v. normalt er betinget af, at den pågældende er invalideforsikret.

For de ikke-forsikredes vedkommende er der imidlertid efter bestemmelsen i forsorgslovens § 30 adgang til at yde uddannelses- og etableringshjælp m. v. Denne bestemmelse udgør således et supplement til bestemmelsen i folkeforsikringsloven på samme måde, som forsorgslovens bestemmelser om hjælp til kronisk syge supplerer folkeforsikringslovens regler om invalidepension. Den hjælp, der kan ydes efter forsorgslovens § 30, er i modsætning til hjælpen efter folkeforsikringsloven betinget af trang, ligesom hjælpen normalt vil blive ydet som kommunehjælp, d. v. s. med pligt for modtageren til tilbagebetaling af hjælpen efter de almindelige regler om tilbagebetaling af kommunehjælp. For den, der modtager underholdshjælp som kronisk syg, kan en supplerende uddannelseshjælp i trangstilfælde efter forsorgslovens § 30 dog ydes som særhjælp, d. v. s. uden tilbagebetalingspligt.

B. Forskellige muligheder for ændring af invalideforsikringssystemet.

Den foran foretagne gennemgang af lovreglerne viser, at praktisk talt alle, hvis helbredstilstand havde gjort det muligt for dem at forsikre sig imod invaliditet, i tilfælde af en betydelig nedsættelse af erhvervsevnen kan få en hjælp svarende til invalidepensionen, selvom de ikke har efterkommet folkeforsikringslovens påbud om at søge optagelse i invalideforsikringen.

Gennemgangen viser dernæst, at personer, der på grund af helbedsbetingelserne ikke har kunnet optages i invalideforsikringen, desuagtet af det offentlige kan få en hjælp svarende til invalidepensionen.

Herefter melder det spørgsmål sig, om det er rationelt fortsat at opretholde ét sæt lovregler for forsikrede og et andet for ikke-

forsikrede, når forholdet er det, at de 2 grupper i alt væsentligt kan oppebære samme hovedydelse i invaliditetstilfælde, nemlig henholdsvis invalidepension og underholdshjælp i henhold til forsorgslovens §§ 247-248 til kronisk syge. På det punkt, hvor der kan påvises en forskel af praktisk betydning mellem forsikrede og ikke-forsikrede - adgangen til hjælp til kur og pleje og den almindelige uddannelseshjælp — forekommer det ikke umiddelbart indlysende, at en forskelsbehandling bør opretholdes. En forenkling på dette område synes bedst at kunne gennemføres på den måde, at der søges frem til en ordning, hvorefter *alle under visse nærmere betingelser skal være omfattet af den offentlige invalideforsikring.*

De regler, der efter den gældende lovgivning er til hinder for, at dette kan nås, er dem, der skyldes en tidligere tids ønske om, at invalideforsikringen skulle opbygges som en egentlig forsikringsmæssig ordning. Denne forsikringstanke har ført til kravet om helbedsbetingelser ved optagelse i forsikringen, idet en allerede indtrådt invaliditet ud fra et forsikringsteknisk synspunkt ikke bør kunne forsikres.

Det er den samme tanke, der ligger bag reglen om, at den enkelte selv skal søge optagelse i forsikringen, og at der for det gode, som forsikringen er, skal erlægges en særlig præmie.

Det er ligeledes en konsekvens af forsikringspræget, at manglende erlæggelse af invalidepræmie medfører, enten at retten til ydelserne suspenderes for en vis tid, eller - hvis forsømmelsen har strakt sig over en længere periode - at den pågældende endeligt slettes som medlem af forsikringen.

En forenkling vil kunne opnås, såfremt disse bestemmelser helt eller delvis ophæves, således at enhver, der har dansk indfødsret og bopæl her i riget, uden hensyn til helbredstilstanden i påkommende tilfælde bliver berettiget til ydelser fra invalideforsikringen.

En yderligere forenkling af ordningen og sikkerhed for, at denne vil komme til at gælde hele befolkningen, vil kunne opnås,

såfremt der ikke længere stilles krav om, at den enkelte selv skal tage skridt til at forsikre sig for at blive omfattet af ordningen, og navnlig såfremt der gives den enkelte adgang til forsikringens ydelser uafhængigt af, om vedkommende har betalt præmie eller anden form for bidrag til denne forsikring. Invalidforsikringen vil på denne måde ændre karakter fra at være en tvungen forsikring til at blive en forsikring, af hvilken befolkningen automatisk er medlemmer med fulde medlemsrettigheder.

Der må herefter tages stilling til spørgsmålet, ved hvilken *alder* man indtræder i forsikringen, og ved hvilken alder man udtæder af denne.

Med hensyn til de tidligere omtalte *helsebredselsforanstaltninger* m. v. i henhold til folkeforsikringslovens § 60 bliver der ikke tale om at fastsætte særlige aldersbetingelser, såfremt disse foranstaltninger ligesom efter den gældende lovgivning skal stå åbne for befolkningen uden hensyn til alder.

Når der derimod er tale om retten til *invaliddepension* eller de i folkeforsikringslovens § 62 omhandlede ydelser, i hvilke tilfælde indgår en nærmere bedømmelse af den enkeltes nedsatte erhvervsevne, har der hidtil været fastsat en grænse nedad svarende til tidspunktet for pågældendes indtræden i forsikringen og tidligst det fyldte 14. år, og en grænse opad, som for tiden er det fyldte 67. år. Det er imidlertid kun et fåtal, der under den gældende lovgivning har søgt optagelse i invalidforsikringen allerede fra det 14. år. Det er endvidere for kommissionen oplyst, at det kun er i sjældne undtagelsestilfælde, at invalidforsikringsretten har tilkendt ganske unge personer invaliddepension, fordi retten i disse tilfælde udfolder ganske særlige bestræbelser for at søge de pågældende oplært med støtte fra det offentlige, hvortil kommer, at retten på dette alderstrin har vanskeligt ved at bedømme, om erhvervsevnen er nedsat i det omfang, som efter folkeforsikringslovens § 38, stk. 1, er foreskrevet som betingelse for invaliddepension. Der frembyder sig herefter den mulighed at fastsætte *begyn-*

delsestidspunktet for adgangen til at oppebære invaliddepension til *det fyldte 15. år*, idet det herved forudsættes, at alle rimelige muligheder for at søge den invaliderede uddannet til erhvervsmæssigt arbejde er forsøgt, forinden der tilkendes en ganske ung person invaliddepension. Der henvises herved til de synspunkter, kommissionen gør gældende nedenfor i kapitel 3.1 vedrørende ønskeligheden af, at der i alle tilfælde, hvor dette må anses for muligt, søges iværksat behandlings- eller uddannelsesforanstaltninger, inden der tillægges en person invaliddepension.

Når der tillægges en person under 18 år invaliddepension, opstår der det særlige spørgsmål, *i hvilket omfang der ved beregningen af pensionens størrelse skal tages hensyn til, at den pågældende i almindelighed har krav på at blive forsørgt af sine forældre indtil 18-års alderen.*

I de tilfælde, hvor der efter den nugældende ordning tillægges en person under 18 år invaliddepension eller underholdshjælp som kronisk syg, beregnes pensionen (sygehjælpen) ikke på grundlag af forældrenes indtægt, men på grundlag af barnets egen indtægt. Hvor forældre eller andre yder barnet underhold uden at modtage vederlag herfor gennem barnets pension (sygehjælp), og hvor pensionen (sygehjælpen) således står til rådighed for barnet, må den fordel, barnet herved opnår, dog tages i betragtning som en indtægt for barnet, jfr. socialministeriets afgørelse af 18. juli 1935, der er gengivet i Sognerådstidende 1935/36, side 315. Det er kommissionen bekendt, at Københavns magistrat i sådanne tilfælde ansætter barnets økonomiske fordel ved at modtage underhold i forældrenes hjem til et så lavt beløb, at pensionen (sygehjælpen) ikke nedsættes, med mindre barnet ved siden heraf måtte have indtægter af anden art.

Efter den gældende ordning opstår dette spørgsmål imidlertid ret sjældent i praksis. Personer, hvis invaliditet skyldes en medfødt lidelse eller en lidelse erhvervet i barneårene, vil nemlig i almindelighed ikke kunne optages i forsikringen og af denne grund ikke

blive berettigede til invalidepension. Under tiden vil de kunne få adgang til at få underholdshjælp som kronisk syge, men en betydelig del af denne gruppe invalider vil i de unge år være inddraget under særforsorg og af denne grund ikke opfylde betingelserne for at modtage denne sygehjælp.

Ved indførelse af en ordning, hvorefter alle uanset helbredstilstand omfattes af invalideforsikringen allerede fra 15-års alderen, vil antallet af ganske unge, der bliver berettiget til invalidepension, blive væsentligt forøget.

Særlig vil der kunne rejses spørgsmål om at tillægge *børn på søvnsørgsanstalt* er invalidepension fra det fyldte 15. år. I den udstrækning, der tillægges disse børn invalidepension fra 15-års alderen, vil tilståelsen af pensionen bevirke, at udgiften ved anbringelse under særforsorg i almindelighed herved bliver anset for dækket, jfr. folkeforsikringslovens § 53, således at der ikke herudover kan stilles krav til barnets forældre om betaling af taksten for opholdet, jfr. forsorgslovens § 69, stk. 2, eller af et bidrag til delvis dækning af udgiften, jfr. forsorgslovens § 69, stk. 3, sammenholdt med lovens § 9, nr. 2. Ordningen vil altså i givet fald medføre, at forældre til børn, der f. eks. er under åndssvageforsorg, i adskillige tilfælde vil blive fritaget for udgifter i anledning af barnets ophold fra 15-års alderen, medens de efter den nuværende ordning har sådanne udgifter indtil barnet opnår 18-års alderen.

I denne forbindelse kan nævnes, at der ved lov nr. 192 af 7. juni 1958 om ændringer i forsorgsloven (vedrørende børneforsorgens administration m. m.) er gennemført en ændring i forsorgslovens § 12, stk. 2, hvorved der er givet adgang til at undlade at pålægge forældre bidrag til dækning af udgifterne ved anbringelse af børn over 15 år under børneforsorg i henhold til lovens kap. IX (børns anbringelse uden for deres hjem). I overensstemmelse med en betænkning fra det af socialministeriet i 1954 nedsatte udvalg til behandling af åndssvageforsorgens problemer er det nu i § 14, stk. 2, i lov nr. 192 af 5. juni 1959 om for-

sorgen for åndssvage og andre særlig svagtbegavede fastsat, at denne bestemmelse i forsorgslovens § 12, stk. 2 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til børn over 15 år, der modtager hjælp fra åndssvageforsorgen.

Løvrigt synes der under en sådan ordning at burde træffes praktiske foranstaltninger med henblik på at undgå, at der rejses sager om tilkendelse af invalidepension til personer, der er under vedvarende forsorg, f. eks. på åndssvageanstalter, i sådanne tilfælde, hvor tilkendelse af invalidepension vil være uden nogen praktisk betydning.

Siden den første lov om invaliderente af 6. maj 1921 har der været fastsat en vis *højeste alder* for tilkendelse af invaliderente. Denne aldersgrænse, der efter loven af 1921 var det fyldte 62. år, har siden socialreformen af 1933 været fastsat til det fyldte 65. år uden hensyn til, at tilgangsalderen for aldersrente i denne periode har varieret. Ved loven af 2. oktober 1956 om indførelse af folkepension forhøjedes folkepensionsalderen efter en overgangstid fra 65 til 67 år, og det bestemtes samtidig, at invalidepension skulle kunne tilkendes indtil det fyldte 67. år.

Som det nærmere fremgår af kapitel 7.1 nedenfor, foreslår kommissionen ingen ændringer i reglerne om, indtil hvilken alder der kan tillægges en person invalidepension, uanset vanskelighederne ved at bedømme invaliditeten i de ældre aldersklasser, hvor en forringet helbredstilstand undertiden i nogen udstrækning skyldes alderens indflydelse.

Ved overgangen til en invalideforsikringsordning, under hvilken befolkningen i påkommende tilfælde automatisk har adgang til ydelser fra forsikringen med den begrænsning, at retten til at få tilkendt invalidepension kun omfatter aldersklasserne mellem 15 og 67 år, melder spørgsmålet sig, om det fremover er hensigtsmæssigt at blive stående ved de hidtidige regler for *tilvejebringelse af midlerne til invalideforsikringen*, og herunder om disse midler fortsat

delvis skal opkræves af sygeforsikringen og i form af en invalidepræmie, der udgør et fast ensartet beløb pr. person uden hensyn til den enkeltes indtægtsforhold.

Invalideforsikringen finansieres delvis ved invalidepræmier fra de forsikrede og bidrag fra arbejdsgiverne, men da de derved indkomne beløb langt fra dækker udgifterne, er det i lovgivningen bestemt, at staten og

kommunerne dækket underskuddet. Ved loven af 2. oktober 1956 om indførelse af folkepension forhøjedes invalidepræmien og arbejdsgiverbidraget, således at præmien i dag udgør 21,60 kr. pr. forsikret og arbejdsgiverbidraget 14,25 kr. pr. beskæftiget helårsarbejder. Invalideforsikringens finansiering har stillet sig således i tiden 1934/35-1956/57:

Invalideforsikringens finansiering, 1934/35-1956/57.

	Af de samlede udgifter dækker:				Procentfordeling			
	For-sikrede*)	Arbejds-givere	Kom-muner**)	Staten	For-sikrede	Arbejds-givere	Kom-muner	Staten
	(mill. kr.)	(mill. kr.)	(mill. kr.)	(mill. kr.)	0/0	0/0	0/0	0/0
1934/35	9,9	3,7	2,9	10,4	37	14	11	38
1935/36	10,8	4,7	3,2	11,6	36	15	11	38
1936/37	10,2	5,2	4,0	12,6	32	16	13	39
1937/38	12,2	5,6	4,4	11,8	36	16	13	35
1938/39	14,8	5,6	4,8	12,2	39	15	13	33
1939/40	15,1	5,4	5,1	14,5	38	13	13	36
1940/41	15,0	5,7	6,1	16,8	34	13	14	39
1941/42	16,1	5,5	6,7	24,2	31	10	13	46
1942/43	16,5	5,8	7,0	27,3	29	10	13	48
1943/44	16,7	5,8	7,2	28,9	29	10	12	49
1944/45	16,7	6,0	7,3	28,9	28	10	13	49
1945/46	16,6	6,2	7,9	32,9	26	10	12	52
1946/47	16,5	5,9	9,6	44,2	22	8	12	58
1947/48	16,6	6,0	10,8	51,7	19	7	13	61
1948/49	16,4	6,4	12,4	61,3	17	7	13	63
1949/50	15,4	6,4	14,5	69,4	15	6	13	66
1950/51	16,5	6,4	14,7	76,1	14	6	13	67
1951/52	15,0	6,1	18,6	91,3	11	5	14	70
1952/53	15,5	6,0	20,2	101,4	11	4	14	71
1953/54	14,1	6,0	20,9	114,9	9	4	13	74
1954/55	14,0	6,1	22,1	121,5	9	4	13	74
1955/56	13,9	6,2	24,0	134,2	8	4	13	75
1956/57	12,8	6,2	28,0	155,9	6	3	14	77

*) Beløbet udgør det samlede til invalideforsikringsfonden indkrævede præmiebeløb med fradrag af den af kommunerne ydede hjælp til betaling heraf.

**) Herunder den fælleskommunale udligningsfond, der i 1956/57 afholdt ca. 50 % af de under kommuner anførte udgifter.

Det fremgår af tabellen, at de forsikredes præmier og arbejdsgivernes bidrag i perioden 1934/35-1956/57 har dækket en stadig aftagende del af udgifterne, således at præmieindtægterne fra at udgøre 37 % af udgifterne i 1934/35 i 1956/57 var faldet til kun 6 % af udgifterne, og arbejdsgivernes bidrag var faldet fra 14 % til 3 %. Kommu-

nernes andel dækkede i den samme periode omtrent uforandret 11-14 % af udgifterne, medens endelig statens andel steg fra ca. 38 % i 1934/35 til ca. 77 % i 1956/57.

Den officielle statistik indeholder ikke oplysninger for tiden efter 1956/57. På grundlag af de opstillede budgettal kan det skønnes, at udgifterne i 1958/59 - efter at de

forhøjelser, der står i forbindelse med indførelsen af invalide- og folkepensionen, fuldt ud har fået virkning — vil være steget til 265 mill. kr. Samtidig hermed vil der blive tale om en ikke ubetydelig ændring i udgiftsfordelingen som følge af, at satserne for de forsikredes præmier og arbejdsgivernes bidrag er forøget til mellem det dobbelte og det tredobbelte.

Herefter kan det skønnes, at de forsikredes andel af udgifterne vil vokse til at udgøre omkring 15 % og arbejdsgivernes andel til ca. 5 %. Kommunernes del kan samtidig antages uforandret at komme til at ligge på 13-14 % af udgifterne (af hvilke dog staten afholder de ca. 5 %, som tidligere påhvilede den nu ophævede fælleskommunale udligningsfond), medens statens andel endelig vil falde til knap 67 % (med de før nævnte 5 % altså knap 72 %).

Hvad nu først angår *arbejdsgivernes bidragspligt*, ses indførelsen af en automatisk ordning ikke at begrunde ændring i de hidtidige bestemmelser, hvorefter arbejdsgiverne deltager i dækningen af invalideforsikringens udgifter ved, at der opkræves et bidrag hos dem, hvilket bidrag indbetales i invalideforsikringsfonden.

Med hensyn til spørgsmålet, om der bør foretages ændringer i det bestående *præmiebetalings- og opkrævningssystem for de forsikrede*, bemærkes:

Det nuværende præmiebetalingssystem har som nævnt s. 17 nødvendiggjort, at visse persongrupper, der for den langt overvejende dels vedkommende er økonomisk ringe stillet, ved særlige lovbestemmelser har måttet fritages for at skulle betale præmie. Det er ligeledes fundet påkrævet at give en særlig bestemmelse i folkeforsikringslovens § 15 om adgang til kontingenthjælp fra kommunen for andre personer, der er i trang, hvorved der i virkeligheden blot foretages en overførsel af et beløb fra én offentlig kasse til en anden. Der er forbundet særlige omkostninger for invalideforsikringsfonden ved, at præmierne opkræves af sygeforsikringen, idet sidstnævnte forsikring i medfør af

folkeforsikringslovens § 43, stk. 7, modtager et beløb af 5 % af de indbetalte invalidepræmier til dækning af sygeforsikringens særlige administrationsudgifter vedrørende invalideforsikringen.

Under en nyordning, hvorefter manglende betaling af præmien ikke længere skal have til følge, at den pågældende glider ud af forsikringen, bør det overvejes, *om der fortsat hos den enkelte bør opkræves en afgift til delvis finansiering af invalideforsikringens udgifter.*

Man kunne tænke sig den nyordning *helt at ophæve præmiebetalingssystemet*, således at staten af sine almindelige indtægter stiller det nødvendige beløb til rådighed for invalideforsikringen. Som et noget parallelt tilfælde kan i denne forbindelse henvises til, at den enkepensionsordning, der er indført ved lov nr. 70 af 13. marts 1959, fuldt ud finansieres af staten og kommunerne. Der ville altså ved en sådan ordning fremkomme en mindreindtægt for det offentlige, svarende til provenuet af den hidtidige invalidepræmie.

Vælger man at opretholde den nuværende præmiebetaling fra de forsikrede, rejser der sig det spørgsmål, *om det kan volde praktiske vanskeligheder, at sygeforsikringen under en automatisk invalideforsikringsordning skal opkræve invalide præmie hos alle her boende danske statsborgere i bestemte aldersklasser.*

Sådanne vanskeligheder vil kunne opstå under den gældende ordning af sygeforsikringen, idet der er visse persongrupper, til hvilke sygeforsikringen ikke har tilknytning, nemlig personer, der ikke har kunnet optages i sygeforsikringen, og personer, der ikke har søgt optagelse i sygeforsikringen, eller som på grund af restance er slettet af denne. Hvis sygeforsikringen skulle registrere disse personer alene af hensyn til opkrævningen hos dem af bidrag til invalideforsikringen, ville det kræve yderligere udbygning af det ret omstændelige apparat med udveksling af oplysninger mellem sygeforsikringen, kommunalbestyrelserne og folkeregistrene, som er fastsat ved de tidligere nævnte cirkulærer

af 12. december 1940, for at sygeforsikringen kunne få de nødvendige oplysninger også om personer, der aldrig havde taget skridt til at indmelde sig i sygeforsikringen, eller som ikke havde kunnet optages i denne forsikring.

Efter de ændringer i sygeforsikringsordning, der er foreslået af et flertal i betænkningen fra sygeforsikringskommissionen af 1954, vil hele befolkningen imidlertid automatisk komme i forbindelse med den offentlige sygeforsikring, idet det foreslås, at der ikke længere skal være helbredsbetinger for optagelse i sygeforsikringen, og at alle, som ikke er nydende medlemmer, skal have pligt til at forblive bidragydende medlemmer af sygeforsikringen, uden at restance med betaling af medlemsbidrag skal kunne medføre slettelse som medlem. Såfremt dette forslag gennemføres, vil en opkrævning af et ensartet bidrag til invalideforsikringen hos alle her boende danske statsborgere i bestemte aldersklasser således næppe støde på afgørende praktiske vanskeligheder.

Restance med betaling af præmien til invalideforsikringen vil under en sådan nyordning få den virkning, at restancerne søges indkrævet som skatterestancer, medens der ikke vil blive tale om slettelse af forsikringen på grund af restance med præmiebetaling.

Endelig foreligger der den mulighed at gå over til en ordning med bidragsbetaling fra den enkelte borger, svarende til, hvad der blev indført i forbindelse med folkepensionen. Ved loven af 2. oktober 1956 indførtes et folkepensionsbidrag til delvis dækning af statens udgifter til folkepension. Bidraget udgør 1 % af det beløb, hvoraf indkomstskatten til staten beregnes (skalaindkomsten). Det ville være nærliggende at tænke sig, at der på samme måde indførtes et invalideforsikringsbidrag udgørende en given procentdel af indkomsten, og at dette bidrag opkrævedes sammen med folkepensionsbidraget. En sådan ordning ville i henseende til opkrævningen betyde en betydelig forenkling, da opkrævningen knyttes til en allerede bestående ordning. Hvis invalide-

forsikringsbidraget ligesom folkepensionsbidraget ikke skal opkræves, såfremt det beregnede beløb kommer til at ligge under en bestemt grænse, vil personer i de laveste indkomstgrupper blive fritaget for at betale bidrag, og man undgår at skulle have særlige lovbestemmelser, der indrømmer visse persongrupper fritagelse for præmiebetaling, ligesom bestemmelsen om hjælp fra kommunen til betaling af kontingentet i trangstilfælde dermed bliver overflødig for invalidepræmiens vedkommende. På den anden side betyder en sådan nyordning, at personer over 62 år samt invalide- og folkepensionister m. fl. ikke — som hidtil — uden videre er fritaget for at betale bidrag til invalideforsikringen, men må bidrage til denne i forhold til deres indtægt på lige fod med andre. Det må imidlertid her ved erindres, at de nævnte persongrupper uden hensyn til deres alder i medfør af bestemmelsen i folkeforsikringslovens § 60 vil kunne modtage de i den nævnte lovbestemmelse omhandlede ydelser fra invalideforsikringen.

Ved ændringen af invalidepræmien fra at udgøre et fast beløb pr. forsikret til i fremtiden at være en given procentdel af skalaindkomsten kan man ved fastsættelsen af procentsatsen tage som udgangspunkt det budgetterede, samlede provenu af invalidepræmierne, der anslås til omkring 40 mill. kr. årlig.

Til belysning af, hvilken procentdel der kunne blive tale om at fastsætte som bidrag til invalideforsikringen, såfremt bidraget skulle indbringe et beløb af lignende størrelse som provenuet af de nuværende invalidepræmier, kan anføres, at folkepensionsbidraget, der ifølge folkeforsikringslovens § 65 A udgør 1 % af skalaindkomsten, for finansåret 1959/60 påregnes at ville indbringe 135 mill. kr.

Fastsættes et invalideforsikringsbidrag eksempelvis til $\frac{1}{2}$ % af skalaindkomsten, vil det således indbringe ca. 67,5 mill. kr. årlig, hvilket vil betyde, at de forsikredes bidrag til invalideforsikringen forhøjes med ca. 27 mill. kr. i forhold til, hvad det nu udgør,

medens det offentliges andel i udgifterne til forsikringen nedsættes tilsvarende. En forhøjelse af forsikringsbidraget som anført vil medføre, at den andel af invalideforsikringsudgifterne, de forsikrede herved kommer til at betale, vil komme til at udgøre omkring 25 % af de nuværende invalideforsikringsudgifter, hvilket nogenlunde svarer til den procent, de forsikrede andel udgjorde omkring 1945-46, og ligger væsentligt under de forsikrede andel i årene op til den anden verdenskrig.

Ved gennemførelsen af en automatisk sikringsordning ved invaliditet vil det beløb, staten og kommunerne hidtil har afholdt som udgift til underholdshjælp til kronisk syge, for tiden 18-20 mill. kr. årlig, fremtidig skulle afholdes af invalideforsikringen. Når der tages hensyn til, at invalideforsikringens udgifter vil blive forøget med dette beløb, vil et bidrag på 14 % af skalaindkomsten indbringe ca. 24 % af invalideforsikringens samlede udgifter.

Hvis der indføres et invalideforsikringsbidrag på en given procentdel af skalaindkomsten, kan det spørgsmål rejses, *om der bør fastsættes en bestemt overgrænse for bidragets størrelse*. Indførelsen af en sådan overgrænse vil imidlertid i teknisk henseende vanskeliggøre sammenlægningen med folkepensionsbidraget, for hvilket der ikke gælder nogen sådan overgrænse. Det må herved erindres, at det betalte bidrag vil kunne fradrages ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst, når man som forudsat følger de samme regler, som gælder med hensyn til folkepensionsbidraget.

Med hensyn til spørgsmålet om *en undergrænse for bidragets størrelse* bemærkes følgende:

For folkepensionsbidragets vedkommende er det som foran nævnt bestemt, at bidrag, der ville blive lavere end 40 kr. årligt for forsørgere og 25 kr. for ikke-forsørgere, ikke opkræves. Dette betyder, at bidragspligten bortfalder ved en skalaindkomst på 4.000 kr. for forsørgere og 2.500 kr. for ikke-forsørgere. »Bortfaldsgrænsen« er den samme som grænsen for opkrævning af per-

sonlig kommuneskat i hovedstadsområdet, i købstæder og i sognekommuner med større bymæssig bebyggelse fra skatteåret 1960/61.

På tilsvarende måde som for folkepensionsbidragets vedkommende vil det være nærliggende at bestemme, at også invalidepensionsbidraget bortfalder for personer med indtægter under de foran omtalte grænser. Dette vil - med et bidrag på $\frac{1}{2}$ % af skalaindkomsten - betyde, at bidrag, der bliver lavere end 20 kr. årlig for forsørgere og 12,50 kr. årlig for ikke-forsørgere, ikke opkræves.

Efter den nuværende ordning opkræves den enkeltes bidrag til folkepensionen gennem det kommunale skattevæsen og bidraget til invalideforsikringen gennem sygekasserne. Der ydes kommunerne et særligt vederlag af staten for deres arbejde med opkrævning af folkepensionsbidraget, og der ydes sygekasserne et vederlag af invalideforsikringsfonden. Ydelsen af dette sidste vederlag bidrager til at forøge fondens underskud, som dækkes af staten, så ydelsen af vederlaget kommer i virkeligheden til alene at påhvile staten.

Hvis disse to sideløbende opkrævningsordninger erstattes af en opkrævning hos den enkelte af kun ét beløb, der både omfatter bidrag til folkepensionen og invalideforsikringen, vil den udgift, invalideforsikringsfonden afholder som vederlag til sygekasserne for opkrævningen, kunne spares, og der synes ikke at foreligge nogen nødvendighed for en forhøjelse af det vederlag, der i øjeblikket ydes kommunerne for opkrævningen af folkepensionsbidraget, som følge af, at der efter forslaget skal opkræves ét samlet invalide- og folkepensionsbidrag hos skatteyderne. Ændringen vil således både medføre en administrativ forenkling af opkrævningen og en besparelse af omkostninger ved denne. En forudsætning for denne forenkling og besparelse er det naturligtvis, at der hos alle de skatteydere, der kommer i betragtning, opkræves ét nyt fælles forsikringsbidrag. Hvis den del af bidraget, der medgår til invalideforsikringen, derimod skal opkræves efter andre regler end

folkepensionsbidraget, f.eks. ved, at der fastsættes et bestemt højeste beløb for bidraget, eller ved, at bidraget ikke afkræves personer over en vis alder, vil dette komplicere kommunernes opkrævningsarbejde.

Den her skitserede ordning ville således betyde, at der i fremtiden på skattebilletten kunne opføres et samlet beløb som bidrag til invalideforsikring og folkepension, som skal indbetales sammen med de almindelige skatter. Det samlede provenu af de 2 bidrag måtte da af finansministeriet deles i det forhold, der gælder imellem de 2 bidrag - med et folkepensionsbidrag på 1 % og et invalideforsikringsbidrag på $\frac{1}{2}$ % i forholdet 2 til 1 - og konteres på de respektive konti på finansloven.

Hvis sikringsordningen i tilfælde af invaliditet automatisk skal omfatte alle uden hensyn til helbredstilstand og uden hensyn til, om de har søgt optagelse i forsikringen, og om de måtte være i restance med bidraget, muliggør en sådan ordning en række lovændringer, der vil forenkle den gældende fremgangsmåde ved ansøgning om invalidepension.

Der synes bl. a. at kunne opnås den forenkling i behandlingen af ansøgninger om invalidepension, at den forudgående undersøgelse af disse ansøgninger i direktoratet for sygekassevæsenet med henblik på, om ansøgeren med rette er optaget i forsikringen, og om han er i restance med bidraget, kan undværes. I bilag 2 er der nærmere redegjort for omfanget af direktoratets arbejde med den forberedende undersøgelse af begæringer om invalidepension, og bilag 3 giver oplysninger om de besparelser, der kan forventes på direktoratets budget, såfremt disse forberedende undersøgelser af begæringer om invalidepension bortfalder.

C. Kommissionens drøftelser.

Kommissionen har på grundlag af de foran givne oplysninger om den gældende ordning og om forskellige muligheder for ændringer heri drøftet spørgsmålet om *indførelse af en automatisk sikringsordning og om en sådan ordnings finansiering*.

Inden for kommissionen har der været enighed om, at helbreds betingelserne for adgangen til invalideforsikringen bør afskaffes, således at f. eks. personer med en medfødt invaliderende lidelse eller en lidelse opstået i barnealderen ikke længere udelukkes fra invalidepension eller forsikringens øvrige ydelser.

løvrigt er der enighed om, at adgangen til invalidepension skal stå åben for personer i alderen fra 15 til 67 år, jfr. iøvrigt kap. 7, underafsnit 1, hvor spørgsmålet om, ved hvilken alder der senest kan søges invalidepension, nærmere er behandlet.

Endvidere har kommissionen været enig om, at restance med betaling af bidrag til invalideforsikringen ikke bør medføre udelukkelse fra adgang til forsikringens ydelser. Det er kommissionens opfattelse, at restancer med bidrag bør inddrives efter lignende regler som restancer med personlige skatter, men at den pågældende uafhængigt heraf bør kunne opnå invalidepension m. v.

Der er således i kommissionen enighed om at foreslå overgang til en automatisk ordning i den forstand, at der ikke skal gælde helbreds betingelser for optagelse i forsikringen, og at restancer med betaling af bidrag ikke skal medføre udelukkelse fra adgang til forsikringens ydelser.

Med hensyn til spørgsmålet om den fremtidige *finansiering* af invalideforsikringen har der været enighed om, at der også fremtidig bør opkræves et bidrag hos den enkelte til delvis dækning af forsikringens udgifter, og at de gældende regler om bidrag fra arbejdsgivere bør opretholdes. Der har også været enighed om, at den del af forsikringens udgifter, der ikke dækkes ved disse bidrag, ligesom hidtil bør tilvejebringes ved tilskud af statskassens almindelige midler og af kommunerne.

Nogle medlemmer (Kai Andresen, H. Friis, Urban Hansen, F. M. Hartmann, fru Ayoë Herbøl, Fr. Knudsen og H. C. Seierup) har givet tilslutning til den foran skitserede ordning med afskaffelse af den nuværende invalidepræmie, der opkræves gennem sygekasserne, og overgang til et inva-

lideforsikringsbidrag på en given procentdel af skalainkomsten, der skal opkræves sammen med folkepensionsbidraget hos alle de skatteydere, hvem der pålignes folkepensionsbidrag, således at der fremtidig hos disse skatteydere opkræves ét samlet beløb til folkepension og invalideforsikring.

Et medlem (fru Else Zeuthen) kan give sin fulde tilslutning til, at der gennemføres den forenkling af præmiebetalingssystemet, der består i, at opkrævningen fremtidig sker sammen med opkrævningen af folkeforsikringsbidraget på skatteblanketten i stedet for den nuværende bekostelige opkrævning gennem sygekasserne. Dette medlem gør opmærksom på, at de hidtil af de forsikrede betalte invalidepræmier, ca. 40 mill. kr. årlig, vil kunne dækkes af et invalideforsik-

ringsbidrag på $\frac{1}{4}$ % af den skattepligtige indkomst.

Et medlem (fru Margrethe Jacobsen) bemærker, at Den danske Købstadforening - uden i øvrigt at tage stilling til spørgsmålet om, på hvilken måde udgifterne til finansiering af invalideforsikringen endeligt bør fordeles — principielt kan tilslutte sig en ordning med opkrævning gennem skattevæsenet af et bidrag på en vis procentdel af skalaindtægten.

Andre medlemmer (Peder Christensen, A. Daugaard, Jørgen Krogh og fru Gertie Wandel) ønsker at opretholde den gældende ordning, hvorefter der hos hver enkelt opkræves en ensartet præmie gennem sygeforsikringen.

KAPITEL 3

Forslag om tilføjelse til bestemmelsen om grundlaget for tilkendelse af invalidepension, om adgangen til at iværksætte behandling og lægeundersøgelse og om forlængelse af den frist, i hvilken invalidepensionen kan være hvilende

I de senere år har den opfattelse vundet stigende tilslutning, at samfundets bistand til invaliderne ikke i første række bør bestå i at yde dem en livsvarig pengeunderstøttelse, men at hjælpen i mange tilfælde snarere bør tage sigte på at søge at hindre invaliditetens opståen, hvor en lidelse indebærer fare for at fremkalde en varig invaliditet, og at søge at begrænse følgerne af en allerede opstået invaliditet.

Ved sin gennemgang af lovbestemmelser om invalidernes forhold er kommissionen blevet opmærksom på, at det ved affattelsen af enkelte bestemmelser i højere grad bør understreges, at den hjælp, det offentlige yder, bør have til formål at genskabe eller forbedre erhvervsevnen, hvor dette er muligt, og kommissionen fremsætter derfor de forslag, der nærmere redegøres for i det følgende. Forslagene støttes på de erfaringer, invalideforsikrings retten har gjort i de senere år.

1. Tilføjelse til bestemmelsen om grundlaget for tilkendelse af invalidepension

Ifølge folkeforsikringslovens § 38, stk. 1, således som denne bestemmelse blev ændret ¹⁾ ved lov nr. 143 af 31. marts 1950,

skal den nedsættelse af erhvervsevnen, som ifølge loven er en betingelse for at kunne opnå invalidepension, anses at foreligge, når vedkommendes erhvervsindtægt ved en **til** hans kræfter og færdigheder svarende beskæftigelse, der under billigt hensyn til hans uddannelse og tidligere virksomhed kan forlanges af ham, må forventes at ligge betydeligt under det, som legemligt og åndeligt sunde personer med lignende uddannelse og i samme egn plejer at fortjene ved arbejde. Ved bedømmelsen heraf påhviler det invalideforsikringsretten at tage sit udgangspunkt i, om pågældendes erhvervsevne er nedsat til V\$ eller derunder, hvorved der til lige i fornødent omfang skal tages hensyn til alder, livsstilling, bopæl, arbejdsmuligheder og udsigten til eventuel forbedring eller forværring af invaliditeten samt til andre omstændigheder, der bør tillægges vægt ved bedømmelsen af, om der foreligger en

¹⁾ Om baggrunden for den ændring, der i 1950 blev indført i lovens invaliditetsbegreb, henvises til Betænkning om ændringer i folkeforsikringslovens bestemmelser om betingelserne for tilkendelse af invaliderente m. v., afgivet af det af arbejds- og socialministeriet den 21. august 1946 nedsatte udvalg, København 1949, side 32-36 og 68-73, og Rigsdagstidende 1949/50, folketetinget sp. 2570-71.

så betydelig nedsættelse af erhvervsevnen, at denne efter en samlet vurdering skønnes at ligge omkring $\frac{1}{3}$ s eller derunder. Dog skal en betydelig nedsættelse af erhvervsevnen også kunne anses at foreligge, når invaliditeten medfører en nedsættelse af erhvervsindtægten til et beløb, der svarer til invalidepensionens størrelse.

Efter hvad invalideforsikringsrettens repræsentant i kommissionen har oplyst, forekommer der en del tilfælde, hvor erhvervsevnen hos den person, der søger invalidepension, ganske vist er således nedsat, at betingelserne for at tilkende invalidepension i og for sig er til stede, men hvor det må anses for muligt at træffe foranstaltninger, der kan bringe erhvervsevnen op over den grænse, som berettiger til invalidepension.

I sådanne tilfælde følger invalideforsikringsretten den fremgangsmåde at henvise ansøgeren til foranstaltninger efter lovens § 60 (behandling, oplæring eller omskoling, indøvelse i brugen af hjælpemidler), og andragendet om invalidepension udsættes, indtil der foreligger oplysning om resultatet af de iværksatte foranstaltninger. Det gøres i almindelighed til et vilkår for invalidepensionssagens videre behandling, at ansøgeren indvilger i sådanne foranstaltninger, som han ifølge lovbestemmelsen er pligtig at underkaste sig. Unddrager ansøgeren sig disse af retten besluttede foranstaltninger, betragter man andragendet om invalidepension som bortfaldet med samme virkning, som hvis invalidepension var nægtet.

Det er af rettens repræsentant i kommissionen gjort gældende, at det for den heldige gennemførelse af disse foranstaltninger ville være at foretrække, om andragende om invalidepension i sådanne tilfælde ikke blev indgivet, eller om der straks kunne gives afslag på andragendet.

Kommissionen har overvejet spørgsmålet og er enig i, at lovordene bør give udtryk for, at der ikke kan tilkendes invalidepension i tilfælde, hvor det ved helbredelses- eller uddannelsesforanstaltninger må anses for muligt at forbedre ansøgerens erhvervsevne så meget, at erhvervsevnen ikke længere

vil være betydeligt nedsat i lovens forstand.

For at invalidepension skal kunne nægtes under henvisning til, at ansøgerens erhvervsevne vil kunne forbedres, må det være en betingelse, at der findes en foranstaltning, hvor ansøgeren kan undergives den behandling, der bør iværksættes under hensyn til den sygdom, han lider af, eller modtage den oplæring eller omskoling, der vil være mulig under hensyn til ansøgerens helbredstilstand, og at der her er plads til at modtage ham til behandling eller uddannelse.

Endvidere må det være en betingelse for nægtelse af invalidepension i sådanne tilfælde, at der er overvejende udsigt til et tilfredsstillende resultat af behandlingen eller oplæringen, og at det i det hele under hensyn til forholdene findes rimeligt at henvise ansøgeren til behandling og oplæring i stedet for invalidepension. Der må herved tages hensyn til ansøgerens alder, forudgående uddannelse og åndelige udvikling og til hans udsigter til at finde beskæftigelse.

Endelig bør det være en betingelse, at der er sikret ansøgeren og, hvis han er familieforsørger, tillige hans familie den fornødne hjælp til underhold i den tid, i hvilken ansøgeren er under behandling eller oplæring.

Undertiden opstår der intet særligt spørgsmål om underholdshjælp til en person, der er under behandling eller oplæring, idet selve den foranstaltning, der iværksættes, omfatter betaling for den pågældendes almindelige underhold, f. eks. hvis han for invalideforsikringsfondens regning indlægges til kur eller behandling. I andre tilfælde kan foranstaltningen bestå i en oplæring, hvorunder der ved hjælp af offentlige tilskud sikres den pågældende sædvanlig løn, og der opstår da ikke noget yderligere spørgsmål om underholdshjælp.

Hvor det drejer sig om en familieforsørger, indeholder lovens § 79, stk. 2, den fornødne hjemmel for, at opholdskommunen kan yde den nødvendige hjælp til familiens underhold, så længe kuren eller oplæringen varer.

Kommissionen er bekendt med, at social-

ministeriet for tiden er i færd med at forberede en lovgivning om iværksættelse af foranstaltninger for erhvervshæmmede med henblik på deres indpasning i produktivt arbejde. Det forventes, at en sådan lovgivning vil indeholde almindelige bestemmelser om underholdshjælp til en person, der er under behandling, optræning eller omskoling efter lovens regler. For at sikre den fornødne samordning af en sådan lovgivning og de lovændringer vedrørende invalider, der er behandlet i kommissionen, finder kommissionen det rettest, at den her foreslåede lovændring først sættes i kraft samtidig med gennemførelsen af den påtænkte lovgivning vedrørende de erhvervshæmmedes forhold i almindelighed.

Kommissionens forslag går ud på, at der til bestemmelsen i § 38, stk. 1, om grundlaget for tilkendelse af invalidepension tilføjes en regel om, at invalidepension ikke skal kunne tilkendes, hvor der vel foreligger en betydelig nedsættelse af erhvervsevnen, men hvor det vil være muligt at iværksætte behandlinger og oplæringsforanstaltninger, hvorved erhvervsevnen skønnes ikke blot forbigående at kunne forbedres, således at den ikke længere er betydelig nedsat.

Den endelige affattelse af forslaget vil i nogen grad bero på udformningen af det forventede forslag til lovgivning vedrørende foranstaltninger for erhvervshæmmede i almindelighed. Den her foreslåede bestemmelse bør således eventuelt indeholde en henvisning til, at der sigtes til de behandlings- og oplæringsforanstaltninger, der iværksættes i medfør af den påtænkte lovgivning vedrørende de erhvervshæmmede.

Efter forslagets gennemførelse bør de kommunale myndigheder ikke yde forskud på pensionen i tilfælde, hvor der efter forslaget ikke skulle tilkendes invalidepension. Ifølge lovens § 58, stk. 1, er ydelsen af forskud betinget af, at kommunalbestyrelsen skønner, at der er overvejende sandsynlighed for, at afgørelsen vil falde ud til, at der tilkendes den pågældende pension. Det vil være en følge af forslagets gennemførelse, at en kommunalbestyrelse, der modtager et

andragende om forskud på invalidepension, ikke bør imødekomme andragendet, når der efter kommunalbestyrelsens skøn er mulighed for en så væsentlig forbedring af ansøgerens erhvervsevne ved iværksættelse af behandlinger, oplæring o. lign., at vedkommendes erhvervsevne herefter ikke længere vil være betydeligt nedsat. Det vil også være af betydning for opnåelse af et heldigt resultat af forsøget på den erhvervshæmmedes indpasning i produktivt arbejde, at behandling eller oplæring iværksættes hurtigst muligt. Hvis en ansøger inden for den her omhandlede gruppe i længere tid har fået pensionsforskud og således har indrettet sig på at leve af en social ydelse, der er beregnet til vedvarende fuld forsørgelse, vil det derimod ofte være vanskeligt at få ham uddannet eller omskølet til produktiv beskæftigelse.

2. Adgang for invalideforsikringsretten (ankenævnet) til at iværksætte læge- og sygehusbehandling af ansøgere om invalidepension.

I forbindelse med spørgsmålet om adgangen til at nægte invalidepension i tilfælde, hvor der skønnes at være mulighed for at iværksætte foranstaltninger, der vil kunne forbedre erhvervsevnen, har kommissionen overvejet spørgsmålet om de beføjelser, der er tillagt invalideforsikringsretten og ankenævnet ifølge lovens § 49, stk. 2.

Ifølge denne bestemmelse er forsikrede, der søger invalidepension, forpligtet til efter rettens (ankenævnets) bestemmelse, at underkaste sig lægeundersøgelse og til om nødvendigt at lade sig indlægge til observation. Såfremt invalideforsikringsretten har ønsket læge- eller sygehusbehandling, før der træffes afgørelse i invalidepensionssagen, er retten - som allerede nævnt under 1 - gået den vej at anvende folkeforsikringslovens § 60. Da der i enkelte tilfælde har været rejst spørgsmål om rettens berettigelse hertil, har kommissionen anset det for ønskeligt, at der skabes en direkte klar hjemmel for at kræve sådan *behandling* i forbindelse med invalidepensionssagen. Dog bør der efter kommissionens opfattelse fastsættes den samme begrænsning som efter reglerne i folkefor-

sikringslovens § 60), nemlig at ansøgeren ikke skal være forpligtet til at underkaste sig nogen operation, der kan medføre fare for liv eller førlighed. Virkningen af, at en ansøger undlader at efterkomme et påbud om behandling, vil være, at begæringen om invalidepension ikke vil kunne fremmes.

3. Adgangen til at forlange invalidepensionister lægeundersøgt.

Folkeforsikringsloven indeholder i kapitel XXII (Forandring eller ophør af pensionsudbetalingen) en række bestemmelser om kontrol fra myndighedernes side med invalidepensionisters helbredstilstand og erhvervsevne.

Ifølge lovens § 55, stk. 4, skal kommunalbestyrelsen således foranledige, at tilfælde, hvor der foreligger en sådan forandring i en invalidepensionists erhvervsevne, at der er grund til at tro, at han ikke længere er invalid i lovens forstand, forelægges invalideforsikringsretten til afgørelse.

Efter lovens § 56, stk. 2 og 3, således som disse bestemmelser er ændret ved lov nr. 143 af 31. marts 1950, skal kommunalbestyrelsen endvidere hvert 5. år indgive beretning til invalideforsikringsretten om de i kommunen værende invalidepensionisters forhold med angivelse af, hvorvidt vedkommendes berettigelse til at oppebære invalidepension anses for tvivlsom.

Endvidere må nævnes, at invalideforsikringsretten ifølge lovens § 56, stk. 4, kan udsende sagkyndige til at udøve kontrol på stedet med hensyn til erhvervsevnen hos invalidepensionister, ligesom retten kan indkalde sådanne pensionister til kontrol.

Derimod findes der ikke blandt kontrolreglerne nogen bestemmelse, der giver invalideforsikringsretten direkte adgang til at kræve en invalidepensionist lægeundersøgt for at få belyst, om det lægelige grundlag for invalidepension fortsat er til stede. Invalideforsikringsretten har i givet fald måttet anvende bestemmelsen i folkeforsikringslovens § 60, stk. 1, om rettens adgang til at kræve, at bl. a. en invalidepensionist un-

derkaster sig lægelig behandling. I enkelte undtagelsestilfælde har retten også anvendt reglen i § 60, stk. 6, hvorefter invalideforsikringsretten, når en forsikret eller pensionist undlader at underkaste sig foranstaltninger efter § 60 - altså kur og pleje, oplæring, modtagelse og opøvelse i brugen af bandager og andre hjælpemidler — kan bestemme, at retten til invalidepension i et nærmere bestemt tidsrum forbydes helt eller delvis.

Kommissionen har ment, at der bør tilvejebringes en direkte lovhjemmel for, at en invalidepensionist er pligtig til efter rettens bestemmelse at underkaste sig sådanne undersøgelser, som retten måtte anse for påkrævede til prøvelse af den pågældendes erhvervsevne og til bedømmelse af, om vedkommende fortsat er berettiget til bistands- eller plejetillæg. Der vil herved blive givet retten en klar bemyndigelse til at iværksætte lægeundersøgelser — herunder eventuelt indlæggelse på sygehus til observation - i alle tilfælde, hvor retten har formodning om, at en pensionists erhvervsevne ikke længere er nedsat i et sådant omfang, at han vedbliven- de er invalid i lovens forstand.

Der opstår herunder spørgsmål om, hvilke retsmidler der bør kunne bringes i anvendelse over for invalidepensionister, der undlader at efterkomme en opfordring fra invalideforsikringsretten til at underkaste sig sådanne undersøgelser. Det synes naturligt, at der gives retten adgang til i et sådant tilfælde at bestemme ved kendelse, at pensionen inddrages. For at gøre det klart for pensionisten, hvilke følger der kan indtræffe, hvis han undlader at efterkomme rettens opfordring, bør inddragning dog først kunne beslutes, efter at pensionisten på passende måde er advaret om den retslige følge af undladelsen. En noget lignende bestemmelse findes i § 60, stk. 6, hvorefter retten som nævnt kan træffe beslutning om inddragning af pension for et nærmere bestemt tidsrum, der kan variere fra 1 til 10 år, hvor en person undlader at underkaste sig helbredelses- eller oplæringsforanstaltninger efter § 60, når den pågældende forud ved an-

befalet brev er advaret om denne følge af sin undladelse.

Udgifterne ved lægeundersøgelserne vil som andre kontroludgifter være at afholde af invalideforsikringsfondens midler i henhold til folkeforsikringslovens § 56, stk. 4.

Kommissionen foreslår derfor, at der som nyt stk. 4a til § 56 indføres en bestemmelse om, at en invalidepensionist er pligtig til efter invalideforsikringsrettens nærmere bestemmelse at underkaste sig sådanne undersøgelser, som retten måtte anse for påkrævede til bedømmelse af erhvervsevnen. Udgifterne herved afholdes efter reglerne i § 56, stk. 4. Undlader en pensionist at underkaste sig disse undersøgelser, kan retten ved kendelse bestemme, at invalidepensionen inddrages for så vidt den pågældende forud ved anbefalet brev er advaret om denne følge.

4. Forlængelse af den frist, i hvilken invalidepensionen kan gøres hvilende.

Ifølge folkeforsikringslovens § 56, stk. 3, således som denne bestemmelse er affattet efter ændringer ved lov nr. 143 af 31. marts 1950²⁾), kan invalideforsikringsretten, hvor omstændighederne taler derfor, bestemme, at retten til invalidepension indtil videre, dog højst for et tidsrum af 12 måneder, skal være hvilende. I det tidsrum, i hvilket pensionsudbetalingen er hvilende, modtager pensionisten ingen pension, men kommunalbestyrelsen kan genoptage pensionsudbetalingen, uden at nogen fornyet forelæggelse

for invalideforsikringsretten er nødvendig. Når de kommunale myndigheder genoptager pensionsudbetalingen, skal de imidlertid give indberetning herom til invalideforsikringsretten, og for så vidt retten herefter finder det tvivlsomt, om den pågældende kan anses for invalid i lovens forstand, tager den stilling til, om invalidepensionen skal indtages ved kendelse. Hvis pensionsudbetalingen ikke er genoptaget ved udløbet af det fastsatte tidsrum, må retten til den tid tage stilling til, om pensionen endeligt bør indtages.

Bestemmelsen har fundet anvendelse i tilfælde, hvor retten egentlig finder den pågældendes erhvervsevne så stor, at han burde udelukkes fra invalidepension, men hvor retten er i tvivl om, hvorvidt han varigt vil have en så betydelig erhvervsevne. Ifølge invalideforsikringsrettens beretning for årene 1954-56 blev bestemmelsen i de 3 år, som beretningen omfatter, bragt i anvendelse i henholdsvis 21, 78 og 130 tilfælde.

Det er for kommissionen anført, at retten siden bestemmelsens indførelse har gjort den erfaring, at det undertiden kan være vanskeligt allerede et år efter, at pensionen er gjort hvilende, at tage stilling til, om pensionen endeligt bør inddrages. Det forekommer derfor ønskeligt at indføre mulighed for at forlænge den periode, i hvilken pensionen kan være hvilende, således at det i løbet af et noget længere tidsrum kan prøves, om den pågældendes generhvervelse af erhvervsevnen viser sig at være af varig karakter.

Kommissionen er enig i disse synspunkter og foreslår derfor § 56, stk. 3, ændret således, at det længste tidsrum, i hvilket pensionen kan gøres hvilende, forlænges fra 12 måneder til 3 år.

²⁾ Om baggrunden for indførelsen af denne bestemmelse, se Betænkning om ændringer i folkeforsikringslovens bestemmelser om betingelserne for tilkendelse af invaliderente m. v., side 37-38.

KAPITEL

Forslag om ændringer i invalideforsikringsrettens sammensætning og arbejdsform

I forbindelse med sin gennemgang af lovgivningen om invalidernes forhold har kommissionen overvejet nogle spørgsmål vedrørende invalideforsikringsrettens sammensætning og arbejdsform.

1. Optagelse af en repræsentant for invaliderne i invalideforsikringsretten.

Ifølge folkeforsikringslovens § 45, stk. 1, består invalideforsikringsretten af en formand og 5 andre medlemmer. Af disse medlemmer skal 2 være lægekyndige, 2 ved deres første udnævnelse opfylde betingelserne for at være nydende medlemmer af en anerkendt sygekasse og 1 være arbejdsgiver og som sådan beskæftige mindst 6 arbejdere.

Der har i kommissionen været rejst spørgsmål om at ændre rettens sammensætning således, at retten kommer til at omfatte en repræsentant for invaliderne.

Som begrundelse for dette forslag er særlig gjort gældende, at det må antages at ville styrke tillidsforholdet mellem retten og de invaliderede, at retten blandt sine medlemmer tæller en repræsentant for invaliderne, idet en sådan repræsentant må antages at have særlige forudsætninger for at gøre invalidernes synspunkter gældende over for rettens øvrige medlemmer.

Spørgsmålet blev overvejet af det udvalg, der blev nedsat af arbejds- og socialministeriet den 21. august 1946, og som i 1949 af-

gav en betænkning om ændringer i folkeforsikringslovens bestemmelser om betingelserne for tilkendelse af invaliderente m. v., se dette udvalgs betænkning side *AI-AI*. Som det nærmere er anført i denne betænkning, kan der rejses forskellige indvendinger mod tanken om at udvide retten med en repræsentant for invaliderne. Det er således gjort gældende, at retten med sin nuværende sammensætning varetager de invalideredes interesser med størst mulig objektivitet, at en repræsentant for invaliderne ikke vil kunne tilføre retten nogen sagkundskab, som den ikke allerede besidder, og at en sådan repræsentant antagelig kun kan have særlig sagkundskab, for så vidt angår den invalidegruppe, han selv tilhører. Udvalget ville dog ikke stille sig ganske afvisende over for forslaget, men fandt, at det kunne finde sin løsning i forbindelse med en eventuel omlægning af rettens organisation, hvorved afgørelsen af de mere oplagte sager kunne træffes uden forelæggelse i et retsmøde.

Siden afgivelsen af betænkningen fra dette udvalg er der ved lov nr. 118 af 12. april 1957 gennemført en ændring i folkeforsikringslovens § 45, hvorved der er indført et ankenævn for invalideforsikringsretten. Ankenævnet omfatter ifølge § 45, stk. 6, et medlem, der udnævnes efter indstilling af De samvirkende Invalideorganisationer. Kommissionen har herefter fundet det na-

turligt i forbindelse med andre forslag om ændringer i rettens organisation at stille forslag om, at en repræsentant for De samvirkende Invalideorganisationer får sæde i retten.

For at undgå en udvidelse af det samlede antal medlemmer af retten foreslår kommissionen, at repræsentanten for invalideorganisationerne afløser en af de 2 »sygekasserepræsentanter« i retten d. v. s. medlemmer, der ved deres første udnævnelse skal opfylde betingelserne for at være nydende sygekassemedlemmer.

Det foreslås derfor, at det i § 43, stk. 1, angives, at retten ud over formanden, de 2 lægekyndige medlemmer og arbejdsgiverrepræsentanten¹⁾ omfatter et medlem, der ved sin første udnævnelse skal opfylde betingelserne for at være nydende medlem af en sygekasse, og et medlem udpeget efter indstilling af De samvirkende Invalideorganisationer.

2. Afskaffelse af betingelsen om, at arbejdsgiverrepræsentanten skal beskæftige mindst 6 arbejdere.

Det er over for kommissionen blevet gjort gældende, at det har voldt praktiske vanskeligheder at finde en arbejdsgiver, der er egnet og villig til at påtage sig det ret byrdefulde hverv som medlem af retten (og suppleanter for dette medlem), når det kræves, at arbejdsgiveren skal beskæftige mindst 6 arbejdere.

Efter kommissionens opfattelse vil det være naturligt, at invalideforsikringsretten også fremtidig blandt sine medlemmer tæller en arbejdsgiver, dels fordi arbejdsgiverne ved bidrag til invalideforsikringsfonden deltager i invalideforsikringens finansiering, dels fordi arbejdsgiverens erfaring med hensyn til beskæftigelsesmuligheder må antages at kunne være af betydning for rettens afgørelser. På den anden side er kommissionen opmærksom på de vanskeligheder, det vil

kunne volde for indehaveren af en større virksomhed at skulle ofre megen tid på deltagelse i og forberedelse til retsmøderne.

Kommissionen foreslår derfor, at § 43, stk. 1, ændres saledes, at det vedrørende arbejdsgiverrepræsentanter alene kræves, at den pågældende skal være arbejdsgiver, d. v. s. den betingelse, at han skal beskæftige mindst 6 arbejdere, bortfalder.

3. Ændringer i invalideforsikringsrettens virkemåde, så at visse afgørelser om tilkendelse af invalidepension m. m. træffes uden for retsmøderne.

Ifølge folkeforsikringslovens § 1, stk. 2, jfr. § 48, stk. 1, træffer invalideforsikringsretten ved kendelse afgørelse af, om en persons erhvervsevne er så betydeligt nedsat, at den pågældende er berettiget til invalidepension, eventuelt med bistands- eller plejetilæg. Ifølge lovens § 56, stk. 3, skal rettens afgørelse af, om en tilstået invalidepension bør inddrages, ligeledes træffes ved kendelse. De nærmere regler vedrørende rettens forretningsgang er fastlagt ved den forretningsorden, som det ifølge § 45, stk. 8, er overladt til socialministeren at fastsætte.

Ifølge forretningsordenen er retten kun beslutningsdygtig, når foruden formanden mindst et af de lægekyndige medlemmer og en af sygekasserepræsentanterne eller i disses forfald deres suppleant er til stede. For så vidt en afgørelse træffes ved afstemning, kræves til en beslutning almindelig stemmeflerhed af de tilstedeværende repræsentanter, og til gyldig afgørelse kræves, at mindst 3 medlemmer, derunder formanden (hans stedfortræder), eller mindst 4 medlemmer har stemt for afgørelsen. Når omstændighederne taler derfor, kan formanden bestemme, at en sag skal overgå til skriftlig voting. I så tilfælde finder de ovenfor gengivne regler for afstemning ligeledes anvendelse.

Inden en ansøgning om invalidepension forelægges i et retsmøde, undersøges i rettens kontor den lægelige og sociale baggrund for ansøgningen. Den lægelige be-

¹⁾ Der henvises til de umiddelbart følgende bemærkninger, der indeholder et forslag vedrørende betingelserne for dette medlems udnævnelse.

handling af ansøgningen foretages af en af de læger, der er knyttet til rettens kontor; efter at have gennemgået de lægelige oplysninger og eventuelt efter at have indhentet yderligere oplysninger afgiver denne en motiveret indstilling om, hvorvidt der på baggrund af ansøgerens lægelige tilstand bør tilkendes invalidepension, eventuelt med bistands- eller plejetillæg. I tvivlstilfælde forelægges sagen for en af de overlæger, der er knyttet til rettens kontor. Den sociale behandling foretages af rettens juridisk eller nationaløkonomisk uddannede tjenestemænd; disse undersøger under hensyn til oplysningerne om ansøgerens arbejdsevne, erhvervsmuligheder m. v. den sociale baggrund for ansøgningen og afgiver derefter indstilling om, hvorvidt invalidepension, eventuelt med bistands- eller plejetillæg, bør tilkendes. Alle ansøgninger forelægges med skriftlig indstilling i et retsmøde. Indstillingerne udsendes til retsmedlemmerne en uge før mødet.

Ved behandlingen af ansøgningerne i retsmøder skelnes der mellem »oplagte« sager, der undergives en summarisk behandling, og andre sager. En sag anses som »oplagt«, når både kontorets lægelige og sociale medarbejder indstiller, at der skal tilkendes invalidepension, og sagen ikke iøvrigt har givet anledning til tvivl. Disse sager betragtes som afgjort i overensstemmelse med kontorets indstilling, såfremt ingen af rettens medlemmer fremsætter bemærkninger til sagerne ved retsmødet. Denne gruppe omfatter omkring $\frac{2}{3}$ af alle ansøgninger om invalidepension. Som eksempel på sådanne sager kan nævnes tilfælde, hvor ansøgeren er indlagt på hospital for sindslidende, og hvor de foreliggende lægeerklæringer ikke giver håb om udsigt til helbredelse inden for en rimelig tid. Erfaringerne viser, at kontorets indstilling kun bliver ændret af rettens medlemmer i et meget ringe antal af disse tilfælde.

De øvrige ansøgninger forelægges ligeledes i retsmøde med en skriftlig redegørelse, men der foretages en mundtlig gennemgang af hver enkelt af de sager, der hører til den-

ne gruppe. Der er her dels tale om sager, der indstilles til afslag, dels om tilfælde, hvor den lægelige og den sociale medarbejders indstillinger ikke falder sammen, eller som iøvrigt frembyder tvivl.

I de senere år er antallet af indgåede ansøgninger om invalidepension, herunder ansøgninger om underholdshjælp til kronisk syge og om bistands- eller plejetillæg, steget med ca. 2.000 årligt og udgjorde i 1958 omkring 16.000.

Invalideforsikringsrettens repræsentant i kommissionen har over for kommissionen gjort gældende, at det ville betyde en væsentlig tidsbesparelse for rettens medlemmer, såfremt den gruppe ansøgninger, der betragtes som »oplagte«, kunne afgøres af retsformanden eller den embedsmand, der handler på hans vegne, uden nogen formel forelæggelse for medlemmerne i et retsmøde. En sådan ordning ville også spare kontoret for arbejdet med den skriftlige forelæggelse af et betydeligt antal sager forud for retsmøderne.

Kommissionen har været opmærksom på, at der for nylig på et beslægtet område er gennemført en bestemmelse, hvorefter visse grupper af afgørelser, der normalt skal træffes af en kollegial forsamling, kan henlægges til formandens afgørelse. Ifølge folkeforsikringslovens § 1, stk. 5, således som denne bestemmelse blev affattet ved lov nr. 258 af 2. oktober 1956, skal indstillinger fra de kommunale myndigheder om at tillægge en person folkepension allerede fra 60-års alderen på grund af svigtende helbred eller andre ganske særlige omstændigheder forelægges et udvalg med direktøren for sygekassevæsenet som formand. Dette udvalg træffer endelig afgørelse af, om der bør tillægges de pågældende ansøgere folkepension, uanset at de ikke opfylder den aldersbetingelse, der iøvrigt gælder for retten her til. Udvalgets forretningsorden fastsættes af socialministeren, der kan bemyndige udvalget til at henvise de sager, i hvilke samtykke til at yde folkepension efter direktørens skøn bør meddeles, til direktørens afgørelse.

På grundlag af denne bestemmelse har socialministeriet ved udvalgets forretningsorden af 4. april 1957 bemyndiget udvalget til at henvise sager, i hvilke sådant samtykke efter direktørens skøn bør meddeles, til dennes afgørelse.

Efter kommissionens opfattelse vil det være rimeligt at indføre en noget lignende bestemmelse med hensyn til behandlingen af sådanne ansøgninger om invalidepension, der anses for »oplagte«.

Kommissionen foreslår derfor, at der til lovens § 45, stk. 8, der giver socialministeren adgang til at fastsætte forretningsordenen for invalideforsikringsretten, føjes en bestemmelse om, at ministeren kan bemyndige retten til efter nærmere af retten fastsatte regler at henvise sådanne ansøgninger, som angår tilfælde, hvor ansøgerens beretti-

gelse til invalidepension m. v. skønnes utvivlsom, til retsformandens afgørelse.

Kommissionen forudsætter, at invalideforsikringsretten afgrænser området for de ansøgninger, der overlades til formandens afgørelse, således, at det bliver de sager, der efter den gældende ordning behandles som »oplagte« og undergives summarisk behandling, der overlades til formandens afgørelse, eventuelt dog således, at et mindre antal vilkårligt udvalgte sager blandt denne gruppe udtages til behandling i retsmøder, så at retsmedlemmerne ved en stikprøvekontrol har lejlighed til stadig at holde sig underrettet om den praksis, der følges ved afgørelsen af den gruppe sager, hvor berettigelsen til invalidepension efter retsformandens og kontorets opfattelse skønnes at være utvivlsom.

KAPITEL 5

Forslag om forskellige forbedringer for enkelte grupper af invaliderede

Gennemgangen af lovgivningen om invalidernes forhold har givet kommissionen anledning til at tage stilling til en del forslag om forskellige forbedringer af tillæg eller ydelser, der tilkommer enkelte grupper af invaliderede.

1. Forhøjelse af bistands- og plejetillægget og af bistands- og plejeydelsen.

Ved lov nr. 143 af 31. marts 1950 afløstes de tidligere ydede hjælpeløsheds- og blindetillæg til invaliderenten af et bistands- og plejetillæg. Bistandstillæg til invalidepensionen ydes ifølge folkeforsikringslovens § 40, stk. 3, 1. punktum, når invaliditeten bevirker, at invaliden stadig må have personlig bistand af andre, og når invaliditeten består i blindhed eller stærk svagsynethed. Plejetillæg ydes ifølge paragraffens stk. 3, 2. punktum, når invaliditeten fordrer vedvarende pleje eller tilsyn, der nødvendiggør andres stadige nærværelse.

Ved samme lov indførtes en bistandsydelse og en plejeydelse til personer, hvis helbredstilstand kræver bistand eller pleje som beskrevet i § 40, stk. 3, men som alene er afskåret fra invalidepension, fordi deres erhvervsevne ikke kan anses for betydeligt nedsat. Disse ydelser udgør et beløb svarende til $\frac{1}{3}$ af invalidepensionens grundbeløb med tillæg af henholdsvis bistandstillægget og plejetillægget. Personer, der hidtil havde modtaget hjælpeløsheds- eller blindetillæg, blev ved lovændringen uden videre beretti-

gede til bistandstillægget, hvorimod de kun efter ansøgning under hensyn til deres behov for pleje kunne få tilkendt plejetillægget.

Ved lovændringen blev bistandstillægget fastsat til samme beløb som det tidligere hjælpeløshedstillæg, nemlig til 55 kr. månedlig i hovedstaden, 51 kr. månedlig i købstæder og 47 kr. månedlig i ikke-bymæssigt bebyggede landkommuner. Det udvalg, hvis betænkning danner grundlag for lovændringen, var inde på overvejelser af, om tillægget burde sættes til et noget lavere beløb end hjælpeløshedstillægget, idet bistandstillægget efter indførelsen af et særligt plejetillæg kun skulle finde anvendelse på de lettere grader af hjælpeløshed. Udvalget foreslog dog ingen nedsættelse af dette tillæg, bl. a. for ikke at forringe stillingen for personer, der allerede oppebar hjælpeløshedstillæg efter den da gældende lov.

Plejetillæggets størrelse fastsattes i overensstemmelse med ovennævnte udvalgs forslag til $\frac{5}{3}$ af bistandstillægget. Udvalget fremhævede i sin betænkning, at det var forbundet med store vanskeligheder at fastsætte dette tillæg, og udvalget anså det på grund af tilfældenes forskellighed ikke for muligt at fremskaffe statistiske oplysninger af praktisk værdi til belysning af spørgsmålet. Da den fornødne pleje i mange tilfælde måtte antages at ville blive ydet af et familiemedlem (ægtefællen), således at den ikke medførte nogen direkte udgift for den på-

gældende, fandt udvalget ikke anledning til at foreslå plejetillægget fastsat så højt, at det ville dække udgiften ved at holde fremmed plejehjælp. Ved lovændringens ikrafttræden udgjorde plejetillægget månedlig i hovedstaden 91 kr., i købstæder 86 kr. og i ikke-bymæssigt bebyggede landkommuner 78 kr., medens den månedlige bistsandsydelse i hver af de 3 kommunegrupper udgjorde henholdsvis 102 kr., 93 kr. og 82 kr. og den månedlige plejeydelse henholdsvis 138 kr., 128 kr. og 113 kr.

Det anslås, at knap 6.000 invalidepensionister modtager bistsandstillæg og ca. 1.700 modtager plejetillæg. Antallet af personer, der modtager bistsandsydelse anslås til 300, medens antallet af personer, der oppebærer plejeydelse, antagelig knap udgør 50.

Som det nærmere fremgår af den statistiske oversigt i bilag 4, er bistsands- og plejetillæggene siden disse tillægs indførelse i 1950 steget med omtrent samme procent som pristallet, d. v. s. med 42-45 %. I samme tidsrum er invalidepensionen derimod, som det ligeledes fremgår af bilag 4, steget langt stærkere, nemlig med 77 % i hovedstaden, 90 % i købstæder og 103 % i ikke-bymæssigt bebyggede landkommuner.

Bistsands- og plejeydelserne er, som det vil ses af bilag 4, i tiden siden 1950 steget noget mere end bistsands- og plejetillæggene, nemlig fra 69 % (i hovedstaden) til 93 % (i ikke-bymæssigt bebyggede landkommuner). Når disse ydelser procentvis er steget mere end bistsands- og plejetillæggene, er det en følge af, at der som bestanddel i ydelserne indgår $\frac{1}{3}$ af pensionens grundbeløb, og ved lovændringen af 2. oktober 1956 blev en række af de beløb, der tidligere blev ydet som tillæg til grundbeløbet (rentetillæg, beklædningsstillæg, brændselstillæg, 2 halvårslige »særlige ydelser« til alders- og invaliderentemodtagere), indregnet i grundbeløbet.

Kommissionen har på foranledning af De samvirkende Invalideorganisationers repræsentanter drøftet spørgsmålet, om en forhøjelse af bistsands- og plejetillægget og bistsands- og plejeydelsen må anses for rimelig.

Efter sagens natur foreligger der ikke nærmere oplysninger om, til hvilke formål disse beløb bruges, men det må dog antages, at de særligt vil medgå til at betale for fremmed medhjælp, og udgiften til denne medhjælp er steget stærkere end stigningen i pristallet som helhed. Efter de oplysninger, kommissionen har indhentet om timelønnen til huslig medhjælp i København, udviser denne en stigning på ca. 60 % siden 1950.

Hertil kommer, at de svært invaliderede på grund af den stærke stigning i færdselen siden 1950 nu i højere grad end før må benytte motorkøretøj (droske eller eget motorkøretøj med invalideanordning), når de færdes ude, hvilket medfører forøgede udgifter.

Som det er nævnt ovenfor, er bistsands- og plejeydelserne steget noget stærkere end bistsands- og plejetillæggene, men det må antages, at personer, der oppebærer disse ydelser, på grund af den erhvervsmæssige virksomhed, de udfolder, har særlig betydelige udgifter til medhjælp, befordring o. lign. og har haft en særlig stor stigning i disse udgifter i de år, der er forløbet siden indførelsen af ydelserne i 1950.

Kommissionen finder, at disse synspunkter taler for at gennemføre nogen forhøjelse af beløbene, og *foreslår, at de i 1950 fastsatte beløb for bistsands- og plejetillæg procentvis forhøjes lige så meget, som den samlede invalidepension er steget siden 1950.* Med det pristal, der regulerer invalide- og folkepension pr. 1. april 1959, skulle det månedlige bistsandstillæg i hver af de 3 kommunegrupper herefter udgøre henholdsvis 97 kr., 92 kr. og 84 kr., medens det månedlige plejetillæg skulle udgøre henholdsvis 161 kr., 153 kr. og 140 kr. Ved fastsættelsen af disse beløb er den nuværende »aftrapning« mellem beløbene i de 3 kommunegrupper bibeholdt, og beløbene er afrundede til hele kronebeløb månedlig.

På grundlag af oplysningerne om det antal personer, der for tiden oppebærer disse tillæg, anslås den årlige merudgift ved denne forhøjelse til omkring 2 mill. kr.

Hvad dernæst angår bistands- og plejeydelserne, finder kommissionen det rimeligt at foreslå en forhøjelse af disse ydelser med samme beløb som den forhøjelse, der er foreslået for bistands- og plejetillæggene. Kommissionen lægger herved vægt på at fastsætte ydelserne til beløb af en sådan størrelse, at de såvidt muligt kan dække de særudgifter, der for svært invaliderede er forbundet med opretholdelse af erhverv. Det foreslås derfor at fastsætte ydelserne således, at de månedlige beløb ved det pristal, der er regulerende for invalide- og folkepension pr. 1. april 1959, udgør:

	Hovedstaden	Købstæder	Ikke-bymæssigt bebyggede landkommuner
Bistandsydelse	199 kr.	190 kr.	174 kr.
Plejeydelse	263 »	251 »	230 »

Merudgiften ved denne forhøjelse anslås til omkring 100.000 kr. årlig.

Medens invalidepensionen først og fremmest tilsigter at yde invalider, der ikke i større omfang har erhvervsmæssig beskæftigelse, en forsørgelse, er formålet med bistands- og plejeydelsen at dække de særlige udgifter, der for erhvervsudøvende invaliderede personer er en følge af invaliditeten, og derigennem at stimulere dem til at påtage sig erhvervsmæssig beskæftigelse. Da der således ikke er nogen naturlig sammenhæng mellem invalidepensionen på den ene side og bistands- og plejeydelsen på den anden, vil det efter kommissionens opfattelse være naturligt, at bistands- og plejeydelsernes beløb fremtidig udtrykkes umiddelbart i loven i stedet for som hidtil at være angivet som summen af invalidepensionens mindstebeløb (d. v. s. $\frac{1}{3}$ af pensionens grundbeløb) og henholdsvis bistands- og plejetillægget. Kommissionen har været opmærksom på, at opdelingen af bistands- og plejeydelsen i trediedelsbeløbet og bistands- og plejetillægget har givet anledning til, at der ifølge

skattelovgivningen kun indrømmes skattefritagelse for den del af ydelsen, der svarer til bistands- eller plejetillægget, men ikke for den del af ydelsen, der svarer til trediedelsbeløbet. For så vidt forslaget om at fastsætte bistandsydelsens og plejeydelsens beløb umiddelbart i loven gennemføres, forventer kommissionen, at spørgsmålet om disse ydelsers stilling i skattemæssig henseende derefter tages op til overvejelse.

Da ydelserne ifølge folkeforsikringsloven iøvrigt er angivet med de beløb, der skulle være gældende pr. 1. april 1956, som udgangspunkt, og ydelserne er undergivet en fælles pristalsreguleringsbestemmelse, der tager ydelserne pr. 1. april 1956 som udgangspunkt, foreslås det, at også de foran foreslåede forhøjede bistands- og plejetillæg og bistands- og plejeydelser angives i loven med de beløb, der skulle have været gældende pr. 1. april 1956.

Herefter foreslår kommissionen, at der i loven indsættes følgende beløb:

	Hovedstaden	Købstæder	Ikke-bymæssigt bebyggede landkommuner
Årligt bistanstillæg (§ 40, stk. 3)	1.068 kr.	1.008 kr.	924 kr.
Årligt plejetillæg (§ 40, stk. 3)	1.776 »	1.680 »	1.536 »
Årlig bistandsydelse (§ 62, stk. 1)	2.196 »	2.088 »	1.920 »
Årlig plejeydelse (§ 62, stk. 1)	2.892 »	2.760 »	2.532 »

Kommissionen har ved disse forslag forudsat, at den for tiden bestående forskel mellem ydelserne i landets tre kommune-grupper (hovedstadsområdet, købstæder og større bymæssige bebyggelser, øvrige landkommuner) opretholdes. Kommissionen er opmærksom på, at forskellen mellem ydelserne ved de senere års lovgivning er blevet noget formindsket, og ser gerne en yderligere tilnærmelse mellem ydelserne i de tre kommune-grupper, eventuelt en ophævelse

af forskellen mellem ydelserne i de forskellige kommunegrupper, gennemført, men har villet afvente en samlet løsning af dette spørgsmål.

Et medlem (Jørgen Krogh) kan principielt tiltræde forslaget om en forhøjelse af bistands- og plejetillægget og af bistands- og plejeydelsen og kan ligeledes tiltræde synspunkterne ovenfor vedrørende forholdet mellem ydelserne i de tre kommunegrupper, men ønsker at forbeholde sig sin stilling med hensyn til ydelsernes endelige størrelse.

2. Beregning af bistands- og plejetillæg og bistands- og plejeydelse til to samlevende ægtefæller.

Ifølge folkeforsikringslovens § 40, stk. 4, nedsættes bistands- og plejetillægget, når to samlevende ægtefæller hver især opfylder betingelserne for at oppebære et af disse tillæg, med $\frac{1}{4}$ for hver.

For ægtefæller, som begge opfylder betingelserne for at oppebære bistands- eller plejeydelse, nedsættes ifølge § 62, stk. 1, 3. punktum, den del af ydelsen, der svarer til bistands- eller plejetillægget, med $\frac{1}{4}$ for hver.

Bestemmelserne om en reduktion af bistands- og plejetillæg og bistands- og plejeydelser til samlevende ægtefæller, der begge er berettigede til et sådant tillæg eller en sådan ydelse, er i overensstemmelse med de før lovændringen af 1950 gældende regler om beregningen af hjælpeløshedstillæg til invaliderenten. Lovens § 40, stk. 4, (der før lovændringen af 4. juli 1946 stod som § 40, stk. 3) bestemte, at hjælpeløshedstillægget, når to samlevende ægtefæller hver især var berettigede til at oppebære dette, blev nedsat med $\frac{1}{4}$ for hver. I bemærkningerne til § 40, stk. 3¹⁾ hedder det, at bestemmelsen er i overensstemmelse med den måde, på hvilken grundbeløbene for ægtepar er beregnet.

Kommissionen har overvejet spørgsmålet om det rimelige i at opretholde disse bestemmelser om reduktion af bistands- og

plejetillægget og bistands- og plejeydelsen i tilfælde af ægteskab.

Efter kommissionens opfattelse kan de synspunkter, der kan tale for at fastsætte pensionens grundbeløb til to samlevende, pensionsberettigede ægtefæller lavere end til to enlige pensionister, ikke uden videre gøres gældende med hensyn til disse ydelser og tillæg.

Når pensionens grundbeløb er fastsat lavere til to samlevende, pensionsberettigede ægtefæller end til to enlige pensionister, er dette begrundet med de besparelser, ægtefællerne vil have i kraft af den fælles økonomi. Dette gælder særlig udgiften til bolig og til det fælles underhold.

Når der derimod er tale om særlige tillæg, der er beregnet på helt eller delvis at dække udgifter, der er særlige for invaliderede eller visse grupper af invaliderede, er det imidlertid mindre sikkert, om der bør finde en reduktion sted af beløbene i tilfælde af ægteskab mellem personer, der begge har sådanne særlige udgifter. Det kan ikke som almindelig regel antages, at to ægtefæller, der på grund af invaliditet begge har udgifter til bistand fra andre, hver for sig i kraft af ægtefællernes fælles økonomi kan opnå denne bistand billigere, end hvis de var enlige. Den bistand eller pleje, der er behov for, behøver således ikke at være af samme art for begge ægtefæller og kan derfor ikke uden videre ydes af den samme person til dem begge.

Kommissionen henviser i denne forbindelse til, at invaliditetstillægget ikke reduceres som følge af ægteskab mellem to invalidepensionister, men kan ydes fuldt ud som til to enlige invalidepensionister. Det samme var tilfældet med det særlige tillæg, der før lovændringen af 1950 blev ydet til blinde invaliderentemodtagere.

Det foreslås derfor, at bestemmelserne i § 40, stk. 4, og i § 62, stk. 1, 3. punktum, ophæves.

Gennemføres det forslag, kommissionen har stillet ovenfor under 1, hvorefter bistandsydelsens og plejeydelsens beløb angives direkte i loven i stedet for at være angiv-

¹⁾ Rigsdagstidende 1930/31, tillæg A, sp. 3857.

vet som V3 af pensionens grundbeløb med tillæg af enten bistands- eller plejetillægget, vil dette iøvrigt medføre en særlig forbedring for samlevende ægtefæller, der begge modtager en af de nævnte ydelser. Et sådant ægtepar modtager nemlig efter de gældende regler *Vs af pensionens grundbeløb for ægtepar* med tillæg af bistands- eller plejetillægget, dog at det beregnes med den særlige reduktion, der følger af § 62, stk. 1, 3. punktum.

Efter forslaget under 1 i forbindelse med det i dette afsnit stillede forslag om afskaffelse af bestemmelsen i § 62, stk. 1, 3. punktum, vil samlevende ægtefæller imidlertid hver især blive berettiget til hele den for enlige gældende ydelse, der er anført under 1. De vil således hver især få en ydelse af samme størrelse som $\frac{1}{3}$ af *pensionens grundbeløb for enlige* med tillæg af enten bistands- eller plejetillægget.

Kommissionen finder denne ændrede beregningsmåde af bistands- og plejeydelse til samlevende ægtefæller rimelig og kan herved henvise til de synspunkter, der er gjort gældende ovenfor som begrundelse for forslaget om ophævelse af bestemmelserne i § 40, stk. 4, og § 62, stk. 1, 3. punktum.

Kommissionen foreslår som ovenfor nævnt, at samlevende ægtefæller, der hver især er berettiget til bistanstillæg, plejetillæg, bistanpsydelse eller plejeydelse, får ret til at oppebære dette tillæg eller denne ydelse uafkortet med de for en enlig gældende beløb.

De årlige merudgifter ved de foreslåede særlige forbedringer for samlevende ægtefæller anslås til 100.000 kr.

3. Udvidelse af kredsene af personer, der er berettiget til bistanstillæg.

Ifølge folkeforsikringslovens § 40, stk. 3, således som denne bestemmelse blev affattet ved lov nr. 143 af 31. marts 1950, er ydelsen af bistanstillæg til invalidepension betinget af, at invaliden som følge af sin invaliditet stadig må have personlig bistand af andre, eller af, at invaliditeten består i blindhed eller stærk svagsynethed.

Retten til at oppebære det før lovændringen af 1950 ydede hjælpeløshedstillæg var ifølge den da gældende affattelse af § 40, stk. 3, betinget af, at invaliditeten medførte en tilstand af hjælpeløshed, der nødvendiggjorde, at invaliden stadig måtte have bistand af andre, og som yderligere afskar ham fra at påtage sig erhvervsmæssigt arbejde af betydning.

Den før 1950 gældende bestemmelse fortolkedes i praksis af invalideforsikringsretten således, at den invaliderede person som følge af sin helbredstilstand skulle have behov for bistand til personlige fornødenheder som på- og afklædning, spisning m. m., og det var en lovfæstelse af denne praksis, der fandt sted, når det efter lovændringen af 1950 udtrykkeligt blev fastsat, at der skulle foreligge et behov for *personlig* bistand af andre.

Imidlertid har invalideforsikringsrettens repræsentant i kommissionen henledt kommissionens opmærksomhed på, at der forekommer en række tilfælde, hvor en invalideret person vel er i stand til at klare personlige fornødenheder som de ovennævnte på egen hånd, men som følge af sin invaliditet er ude af stand til selv at klare husførelsen, hvorfor der må holdes fremmed hjælp. I sådanne tilfælde har invalideforsikringsretten ikke ment at have hjemmel til at tilkende bistanstillæg, uanset at der efter rettens opfattelse undertiden kunne være behov for at yde et tillæg til dækning af udgifter til hushjælp.

Nødvendigheden af at holde fremmed hjælp gør sig naturligvis ikke gældende i alle tilfælde, hvor en invalidepensionist som følge af sin helbredstilstand er ude af stand til at bestride pasningen af husholdningen. Hvis invaliden f. eks. er en gift mand, må det antages, at husførelsen i almindelighed vil kunne bestrides af hustruen. Hvis den pågældende invalidepensionist derimod er enlig, kan det være nødvendigt at holde fremmed hjælp, og der vil i sådanne tilfælde kunne være anledning til at yde et særligt tillæg til dækning af udgifterne herved. Hvor invalidepensionisten er en gift

kvinde, vil det efter omstændighederne også kunne være påkrævet at holde fremmed hjælp, når husmoderens invaliditet forhindrer hende i at passe husførelsen; i sådanne tilfælde kan udgiften til fremmed hjælp undertiden overstige hele den invaliderede husmoders pension, som på grund af mandens indtægt eventuelt vil være nedsat til $\frac{1}{3}$ af grundbeløbet.

For at gøre det muligt at skaffe dækning for nødvendige udgifter til hushjælp i sådanne tilfælde, uden at udgiften skal afholdes af invalidepensionens grundbeløb eller invaliditetstillægget, foreslår kommissionen at ændre affattelsen af § 40, stk. 3, således, at der ikke blot skal kunne ydes bistandstillæg, hvor tilstanden nødvendiggør personlig bistand af andre, men også, hvor der til stadighed er behov for væsentlig bistand til nødvendig pasning af husholdningen.

Hvor det efter de foreliggende oplysninger er klart, at en invalid er ude af stand til at passe husholdningen, overlades det herefter til invalideforsikringsrettens skøn, om der i det foreliggende tilfælde er behov for sådan bistand til nødvendig pasning af husholdningen, og retten kan herved lægge vægt på, om den pågældende er enlig eller gift, og om det må anses for naturligt og praktisk muligt, at det fornødne huslige arbejde udføres af ægtefællen eller f. eks. af hjemmевærende børn, i hvilke tilfælde der ikke vil være anledning til at yde bistandstillæg.

Kommissionen er opmærksom på, at der for en husmoder gør sig det forhold gældende, at invalideforsikringsretten ved bedømmelsen af, om erhvervsevnen anses for betydeligt nedsat i lovens forstand, må lægge vægt på den pågældende kvindes evne til under hensyn til hendes helbredstilstand at udføre husarbejde. For at der overhovedet kan tillægges en husmoder invalidepension, må hendes helbredstilstand altså medføre en væsentlig begrænsning i hendes mulighed for at varetage husførelsen. Uanset dette forhold finder kommissionen, at det beløb, der tillægges en person i invalidepension, principielt bør være til rådighed til den pågæl-

dendes almindelige forsørgelse, og at der herudover bør ydes bistandstillæg til pensionen til hel eller delvis dækning af sådan huslig medhjælp, som nødvendiggøres af den pågældendes invaliditet.

Ved folkeforsikringslovens § 40, stk. 13, som er indsat ved lov nr. 100 af 18. april 1958, er der givet kommunalbestyrelserne adgang til af et særligt rådighedsbeløb at yde hjemmehjælp til invalide- og folkepensionister. Som det fremgår af socialministeriets cirkulære af 21. april 1958, vil hjemmehjælpen sædvanligvis omfatte rengøring, vask, madlavning, byærinder, tøjreparation, personlig hygiejne og personlige tjenesteydelser. Hvor der hos en invalidepensionist foreligger behov for bistand til pasning af husholdningen, kan dette behov eventuelt imødekommes ved, at de kommunale myndigheder stiller hjemmehjælp til rådighed for den pågældende, nemlig hvis vedkommende kommunalbestyrelse har indført en hjemmehjælpsordning, og behovet for huslig hjælp efter kommunens skøn i det foreliggende tilfælde bør søges afhjulpet ved hjemmehjælp. Lovbestemmelsen giver kommunalbestyrelsen adgang til at bestemme, at modtageren af hjemmehjælp helt eller delvis skal betale for hjælpen. Såfremt der ydes den pågældende bistandstillæg til invalidepensionen, vil der kunne tages hensyn her til ved bedømmelsen af, i hvilken udstrækning der skal betales for hjælpen, jfr. det ovennævnte cirkulære af 21. april 1958, hvori der gives kommunalbestyrelserne anvisning på denne mulighed.

Antallet af personer, der vil blive berettiget til bistandstillæg, såfremt forslaget gennemføres, lader sig ikke på forhånd anslå, hvorfor merudgifterne ved forslaget ikke kan opgøres, men det må dog antages, at merudgifterne bliver af beskedent omfang. Det samlede antal personer, der for tiden oppebærer bistandstillæg, anslås som nævnt til knap 6.000.

Kommissionen foreslår som ovenfor nævnt, at bistandstillæg til invalidepensionen ikke blot skal kunne ydes personer, der som følge af invaliditet stadig må have per-

sonlig bistand af andre, men også personer, der som følge af invaliditet til stadighed har behov for væsentlig bistand til nødvendig pasning af husholdningen. Det overlades til invalideforsikringsrettens skøn, hvornår behovet for huslig bistand hos en invalidepensionist, der bor sammen med ægtefælle, børn eller andre slægtninge, bør imødekommes ved ydelse af dette tillæg.

4. Indførelse af en invaliditetsydelse til visse invalider, der ikke oppebærer invalidepension.

Som tidligere omtalt blev der ved folkeforsikringslovens § 62 som ændret ved lov nr. 143 af 31. marts 1950 indført en bistsandsydelse og en plejeydelse til personer, hvis helbredstilstand kræver bistand eller pleje som beskrevet i § 40, stk. 3, men som alene er afskåret fra invalidepension, fordi deres erhvervsevne ikke kan anses for betydeligt nedsat.

Kommissionen har drøftet, om der også i andre tilfælde end dem, der dækkes af denne bestemmelse, bør gives personer, der lægeligt er invalider, men hvis erhvervsevne ikke kan anses for betydeligt nedsat i lovens forstand, adgang til at oppebære sådanne særlige ydelser.

I denne forbindelse har kommissionen drøftet et af De samvirkende Invalideorganisationer tidligere fremsat ønske om, at personer, der én gang har fået tillagt invalidepension, skal kunne beholde et mindstebeløb af pensionen, uanset om deres erhvervsevne forbedres, så længe tilstanden lægeligt er uforandret.

Baggrunden for dette ønske er den omstændighed, at der ved bedømmelsen af, om en persons erhvervsevne anses for betydeligt nedsat, bl. a. lægges vægt på den erhvervsindtægt, den pågældende er i stand til at skaffe sig.

Medens folkeforsikringslovens § 38, stk. 1, i sin oprindelige affattelse ligesom tidligere invaliderentelove lagde vægt på erhvervsevnsens nedsættelse til $\frac{1}{3}$ ved bestemmelsen af, hvilke personer der var berettiget til invalidepension, er lovens invaliditetsbegreb efter lovændringen ved lov nr.

143 af 31. marts 1950 udformet mere elastisk, men også efter den gældende affattelse gælder det dog, at invalideforsikringsretten som en omstændighed af betydning skal se hen til, om erhvervsevnen må anses for nedsat til $\frac{1}{3}$ eller derunder. En betydelig nedsættelse af erhvervsevnen skal ifølge den gældende affattelse af bestemmelsen også kunne anses at foreligge, når erhvervsindtægten som følge af invaliditet er nedsat til et beløb af størrelse som invalidepensionen.

Den omstændighed, at en person som følge af invaliditet kun er i stand til at forske sig en erhvervsindtægt på $\frac{1}{3}$ af, hvad legemligt og åndeligt sunde personer med lignende uddannelse plejer at fortjene, eller kun kan opnå en erhvervsindtægt på invalidepensionens beløb, kan altså bevirke, at han anses for berettiget til invalidepension. Hvis på den anden side en invalidepensionist forøger sin indtægt: så meget, at den overstiger $\frac{1}{3}$ af, hvad sunde personer med lignende uddannelse plejer at fortjene, eller overstiger invalidepensionens beløb, kan dette forhold bevirke, at han ikke længere anses for invalid i lovens forstand, og at pensionen derfor inddrages.

Bestemmelserne i § 41 om indtægtsberegningen tillader en invalidepensionist at have en ikke helt ubetydelig arbejdsindtægt, uden at pensionen nedsættes. Ifølge disse bestemmelser vil en enlig invalidepensionist således kunne have en indtægt ved personligt arbejde på indtil 4.000 kr. årlig i hovedstaden og på indtil 3.200 kr. årlig i ikke-by-mæssigt bebyggede landkommuner (efter fradrag af skatter og forsikringsbidrag), uden at invalidepensionen nedsættes, og disse indtægtsbeløb kan forøges til 7.100 kr. i hovedstaden og til 5.900 kr. i landkommuner, inden pensionen nedsættes til mindstebeløbet efter loven, d. v. s. $\frac{1}{3}$. Imidlertid vil de ret liberale fradragsregler ofte ikke nå at virke fuldt ud. Dette skyldtes, at invalidepensionen vil kunne inddrages forinden, fordi arbejdsindtægten er nået op over trediedelen eller invalidepensionens beløb, således at den pågældendes arbejdssevne herefter ikke kan anses for betydeligt nedsat.

Den praktiske virkning af disse bestemmelser vil undertiden være, at invalidepensionister, som er i stand til at udføre noget erhvervsmæssigt arbejde, ikke føler sig tilskyndet til at påtage sig arbejde i større udstrækning som følge af risikoen for, at de derved mister pensionen. Herved modvirkes de bestræbelser, der iøvrigt udfoldes for, at erhvervshæmmede personer efter en oplæring eller omskoling i videst muligt omfang skal søges indpasset i produktivt arbejde.

Hvis de derimod kunne have sikkerhed for at kunne bevare et vist mindstebeløb af invalidepensionen uanset erhvervsevns forbedring, så længe tilstanden lægeligt er uforandret, ville dette i højere grad end de nuværende regler virke som en belønning til den gruppe invalider, der søger at påtage sig arbejde i størst mulig udstrækning trods deres erhvervshæmning.

Under disse overvejelser er kommissionen blevet opmærksom på, at behovet for en sådan ydelse gør sig gældende ikke blot for så vidt angår invalidepensionister, der »arbejder sig op« til at tjene en erhvervsindtægt af en vis størrelse, men også for så vidt angår andre erhvervsarbejdende personer, der har en alvorlig lægelig invaliditet, men ikke oppebærer invalidepension.

Personer med en betydelig legemlig invaliditet, der udfører erhvervsarbejde, vil således ofte have særlige udgifter i forbindelse med erhvervet. Ganginvaliderede personer vil f. eks. jævnlig have særlige udgifter til befordring mellem hjem og arbejdssted. Hvis en person med ganginvaliditet har egen virksomhed, kan invaliditeten undertiden gøre det nødvendigt for ham at holde medhjælp til budtjeneste, f. eks. til udbringning af varer, medens en ikke-invalideret person i samme erhverv kunne have klaret sig uden en sådan medhjælp.

Der kan også nævnes en anden gruppe personer med en alvorlig invaliditet, som det forekommer rimeligt at give adgang til en særlig ydelse. Det gælder sådanne personer med en betydelig legemlig invaliditet, som udøver erhvervsmæssig virksomhed og på grund af omfanget af denne virksomhed

ikke kan oppebære invalidepension, *men dog som følge af invaliditeten kun er i stand til at opnå en indtægt af ringe størrelse*. De ringe indtægtsmuligheder kan skyldes, at den pågældende som følge af invaliditeten kun har kunnet beskæftiges i et erhverv, der aflønnes mindre godt. I andre tilfælde skyldes den lave indtægt, at den pågældende som følge af sin helbredstilstand arbejder langsomt eller har mange forsømmelser. Denne gruppe omfatter en del håndværkere, der er blevet uddannet ved Samfundet og Hjemmet for Vanføres håndværksskole.

Kommissionen har overvejet forskellige forslag til afgrænsning af den kreds af personer, der bør komme i betragtning ved tildeling af en sådan ydelse, der skal supplere en arbejdsindtægt. Det har været overvejet særligt at imødekomme behovet hos personer, der har særudgifter som følge af invaliditet, men det forekommer ikke særlig praktisk, om tilkendelsen af ydelsen skal være betinget af, at den pågældende i det enkelte tilfælde over for invalideforsikringsretten skal kunne dokumentere, at han har særudgifter af en vis størrelse. Man har også været inde på den tanke, at ydelsen skulle komme sådanne invaliderede personer til gode, som vel har for stor erhvervsindtægt til at kunne oppebære invalidepension, men som dog har ret beskedne indtægter; herved kunne man også imødekomme behovet hos den gruppe, der som følge af invaliditeten kun er i stand til at skaffe sig en lav erhvervsindtægt. Kommissionen har imidlertid heller ikke fundet denne afgrænsning tilfredsstillende, idet man så måtte arbejde med en ny indtægtsgrænse for retten til en social ydelse samtidig med, at spørgsmålet om berettigelsen af at opretholde forskellige af de indtægtsgrænser, der findes i den gældende lovgivning, er genstand for nogen diskussion.

Kommissionen har undersøgt, hvilke fælles kendetegn der gør sig gældende i de tilfælde, hvor der synes at være anledning til at tillægge personer, der ikke oppebærer invalidepension, en ydelse til supplerende af deres erhvervsindtægt. Som fælles træk i

disse tilfælde kan nævnes, at *der foreligger en alvorlig lægelig invaliditet, uden at der dog foreligger et behov for stadig personlig bistand af andre eller vedvarende pleje eller tilsyn, og at den pågældende ville være berettiget til invalidepension, såfremt han ikke udøvede erhvervsmæssig beskæftigelse.*

Kommissionen foreslår, at der under disse betingelser skal kunne tillægges invaliderede personer en ydelse, der betegnes invaliditetsydelse. Det må ventes, at indførelse af en sådan ydelse kan modvirke tilbøjeligheden hos invaliderede personer til at opgive en beskæftigelse og indrette sig på forsørgelse ved hjælp af invalidepension.

Bestemmelsen om invaliditetsydelsen foreslås optaget i lovens § 62, der omhandler bistands- og plejeydelsen, og de fælles bestemmelser, denne paragraf indeholder vedrørende bistands- og plejeydelsen, foreslås også gjort anvendelige på invaliditetsydelsen. Som følge heraf vil lovens regler om tilkendelse og inddragning af invalidepension finde tilsvarende anvendelse, hvorfor spørgsmålet om en persons adgang til invaliditetsydelse må afgøres ved kendelse af invalideforsikringsretten. Rettens afgørelser vedrørende tilkendelse og inddragning af invaliditetsydelse vil efter forslaget kunne indankes for ankenævnet på samme måde som afgørelser om tilkendelse og inddragning af invalidepension, bistands- og plejeydelse. Invaliditetsydelsen vil efter forslaget vedblivende kunne udredes til en person, efter at vedkommende har opnået den alder, der giver mænd og gifte kvinder ret til folkepension, dog at ydelsen herefter skal konteres og refunderes efter reglerne for folkepension.

Med hensyn til ydelsens størrelse foreslås det, at ydelsen sættes til et noget mindre beløb end bistands- og plejeydelserne, idet der hos de personer, som vil blive berettiget til ydelsen, ikke foreligger det særlige behov for stadig bistand eller pleje af andre. På den anden side bør ydelsen efter kommissionens opfattelse sættes så højt, at udsigten til at oppebære ydelsen giver en rimelig tilskyndelse til trods en alvorlig invaliditet at ud-

føre erhvervsarbejde frem for at modtage invalidepension.

Kommissionen foreslår herefter, at ydelsen fastsættes til et beløb, der er lige så meget lavere end bistandsydelsen, som plejeydelsen er højere end bistandsydelsen. Når ydelsen fastsættes ud fra dette princip, vil den, forudsat at de ovenfor foreslåede forhøjelser af bistands- og plejeydelsen gennemføres, udgøre følgende månedlige beløb efter det pristal, der er regulerende for invalide- og folkepension pr. 1. april 1959:

Hovedstaden	Købstæder	Ikke-bymæssigt bebyggede landkommuner
136 kr.	129 kr.	119 kr.

Det foreslås, at ydelsens størrelse gengives i loven med de beløb, der skulle have været gældende pr. 1. april 1956, og at ydelsen undergives den almindelige pristalsregulering efter loven. Herefter skal ydelsen anføres i loven med følgende årlige beløb:

Hovedstaden	Købstæder	Ikke-bymæssigt bebyggede landkommuner
1.500 kr.	1.416 kr.	1.308 kr.

Kommissionen har ikke anset det for muligt med rimelig sikkerhed at skønne over, hvor mange personer, der kan ventes at få tilkendt invaliditetsydelsen. Som et forsøg på at tilvejebringe oplysninger herom har invalideforsikringsretten gennemgået de kendelser, retten har afsagt i løbet af et år (1956), og optalt antallet af tilfælde, hvor de lægelige oplysninger ville berettigte ansøgeren til invalidepension, men retten desuagtet har måttet afslå andragendet på grund af for høj erhvervsindtægt. Der forelå 21 tilfælde af denne art. Yderligere er der foretaget en gennemgang af, hvor mange af de elever, der i løbet af et år (1957) er udgået fra Samfundet og Hjemmet for Vanføres

håndværksskole, der skønsmæssigt må antages at ville være berettigede til ydelsen. Disse elever har ikke ansøgt om invalidepension. Af de ialt udgåede 76 elever er det skønsmæssigt antaget, at 28 ville blive berettiget til invaliditetsydelse, men blandt disse 28 må det dog antages, at et mindre antal senere vil ansøge om og få tilkendt invalidepension.

Som følge af usikkerheden om antallet af personer, der vil få tilkendt invaliditetsydelsen, har det ikke været muligt at skønne over størrelsen af den årlige udgift, der må forventes at blive en følge af forslaget, men udgiften må dog antages at blive af begrænset omfang. I denne forbindelse må det også erindres, at indførelsen af ydelsen i det lange løb må forventes at få til følge, at en del personer, som nu oppebærer invalidepension, eller som iøvrigt fremtidig kunne få tilkendt invalidepension, vil føle sig tilskyndet af invaliditetsydelsens indførelse til at påtage sig erhvervsmæssig beskæftigelse i en sådan udstrækning, at de vil oppebære invaliditetsydelse i stedet for invalidepension.

Kommissionen foreslår herefter, at der indføres en invaliditetsydelse, som tillægges

personer, der vel ikke har behov for stadig bistand af andre eller vedvarende pleje eller tilsyn, men som dog har en så alvorlig lægelig invaliditet, at de ville være berettiget til invalidepension, såfremt de ikke udøvede erhvervsmæssigt arbejde. Ydelsens størrelse foreslås angivet i loven med følgende årlige beløb, (der ligesom de øvrige ydelser i loven beregnes efter januarpristallet 1956, men undergives halvårlig pristalsregulering): *Hovedstaden: 1.500 kr.; købstæder og større bymæssige bebyggelser: 1.416 kr.; landkommuner iøvrigt: 1.308 kr.*

De synspunkter, der er gjort gældende ovenfor i dette kapitels afsnit 1 vedrørende en mulig udligning af forskellen mellem ydelsenes størrelse i landets tre kommunegrupper, ønsker kommissionen også at fremhæve i forbindelse med forslaget om indførelse af invaliditetsydelsen.

Et medlem (Jørgen Krogh) kan i princippet tiltræde forslaget om indførelse af en invaliditetsydelse, men ønsker at forbeholde sig sin stilling med hensyn til ydelsens størrelse.

KAPITEL 6

Forslag om ændring i reglerne om værdighedsbetingelserne for adgangen til invalidepension

Folkeforsikringsloven af 20. maj 1933 indeholdt i § 38, stk. 2, følgende værdighedsbetingelser for retten til at opnå invalide- og alders rente:

Nr. 1, 2. punktum (1. punktum vedrører tilfælde, hvor ansøgeren til fordel for børn eller andre har betaget sig selv midler og derved bragt sig til at opfylde de økonomiske betingelser for at få rente): Ej heller må hans økonomiske stilling være forringet ved hans ødsle levned eller på anden lignende måde. Hvis omstændighederne taler derfor, kan der dog ydes pågældende den rente, som han ville have kunnet opnå, hvis han ikke havde forringet sine kår på nævnte måde ... Invaliderenten kan ikke nedsættes under $\frac{1}{3}$ af grundbeløbet.

Nr. 2: Den forsikrede må ikke for en i den offentlige mening vanærende handling i løbet af de sidste 10 år være idømt fængsel (strafarbejde) i over 2 år eller dømt til at indsættes i arbejds- eller sikkerhedsforvaring eller i løbet af de sidste 5 år være idømt lavere straf end nævnt. En sådan handling tages dog ikke i betragtning, hvis pågældende har opnået æresoprejsning eller i henhold til dommen har generhvervet de borgerlige rettigheder.

Nr. 3: Den forsikrede må ikke i løbet af de sidste 5 år vitterlig have ført et levned, der i det almindelige omdømme vækker forargelse (erhverv ved utugt, alfonseri eller rufferi, bevislig drikfældighed, mishandling eller grov vanrøgt af sin familie el. lign.).

Desuden indeholdt bestemmelsen følgende andre regler om betingelserne for adgangen til invalide- og aldersrente, hvor der og-

så mere eller mindre tydeligt lægges vægt på ansøgerens vandel:

Nr. 4: Han må ikke oppebære eller i de sidste 3 år før begæringens indgivelse have oppebåret fattighjælp eller i det sidste år kommunehjælp af en sådan art og størrelse, at den ifølge lov om offentlig forsorg har medført tab af valgret og valgbarhed til offentlige forsamlinger eller råd.

Nr. 5: Vedkommende må ikke med forset have fremkaldt eller i væsentlig grad have forøget invaliditeten eller have pådraget sig denne ved længere tids misbrug af alkohol eller narkotiske midler.

Reglerne under nr. 1-4 svarer i hovedsagen til de betingelser, der var fastsat i den før 1933 gældende lovgivning om aldersrente, medens nr. 5 i hovedsagen svarer til en bestemmelse i den før 1933 gældende lov om invalideforsikring. I bemærkningerne til forslaget til folkeforsikringsloven hedder det om motiveringen for at udvide nr. 1 til også at gælde invaliderente, at dette er en konsekvens af, at forslaget indfører økonomiske betingelser for at opnå invaliderente bortset fra trediedelsbeløbet. Vedrørende udvidelsen af nr. 2-4 til at gælde invaliderente hedder det blot i bemærkningerne, at man ikke finder noget til hinder for at opstille disse regler som forsikringsbetingelser også for invaliderentens vedkommende, derunder også for så vidt angår den del af renten, som dækkes af præmien (rigsdagstidende 1930/31, tillæg A, sp. 3797 og 3851-52).

Af disse regler er nr. 2 om virkningerne af idømt straf blevet gjort noget mildere

ved lov nr. 88 af 15. marts 1939 vedrørende rettighedsfortabelse som følge af lovovertrædelser og senere helt ophævet ved lov nr. 286 af 18. juni 1951 om ændring af reglerne om fortabelse af rettigheder som følge af straf.

Baggrunden for denne sidste lovændring var en betænkning af straffelovskommissionen angående fortabelse af rettigheder som følge af straf. Denne kommission anlagde det hovedsynspunkt, at straffede personer principielt burde have samme borgerlige rettigheder som ustraffede, og at regler om rettighedsfortabelse måtte bestyrke den domfældte i den tro, at samfundet ikke med frihedsstraffen havde udtømt sin misbilligelse eller gengældelse, men fortsat ville vise ham mistillid, og at der kun burde findes regler om frakendelse af rettigheder som følge af straf på områder, hvor der kunne være fare for misbrug.

Som begrundelse for sit forslag om ophævelse af folkeforsikringslovens § 38, stk. 2, nr. 2, anfører kommissionen følgende (s. 32—33): »Kommissionen vil ikke udelukke, at det i forsorgslovgivningen kan være nødvendigt i begrænset omfang at lægge vægt på værdighedsbetragtninger, når grænsen mellem forskellige former for offentlige ydelser skal angives. Der foreslås derfor heller ikke nogen ændring i folkeforsikringslovens § 38, stk. 2, nr. 3 (om den, som i de sidste 5 år vitterlig har ført et levned, der i det almindelige omdømme vækker forargelse), omend der kan være fare for, at denne regel selvstændigt kan give grundlag for en formentlig ikke tilstrækkeligt begrundet udelukkelse fra invalide- og aldersrente som følge af domfældelse (sådanne tilfælde kendes allerede fra praksis, bl. a. ved gentagne småforbrydelser og med hensyn til psykopatforvarede, der ikke omfattes af nr. 2). Men det synes i hvert fald ikke længere rimeligt og forsvarligt at omgive folkeforsikringsydelser med så stor værdighed, at straffbare forhold i meget vidt omfang medfører automatisk udelukkelse fra disse ydelser uden nærmere prøvelse, og kommissionen er af den bestemte opfattelse, at straffedomme

ikke bør have nogen betydning i så henseende. Det kan tilføjes, at vand eisregler kun kan medføre en begrænset besparelse for staten, da anden offentlig hjælp jo ofte må gives i stedet. Man ville anse det for ønskeligt, at spørgsmålet om opretholdelse og eventuel ændring af § 38, stk. 2, nr. 3, gøres til genstand for forhandling med socialministeriet.«

Der er ikke hidtil taget skridt til en ændring eller ophævelse af bestemmelsen under nr. 3.

Heller ikke de øvrige af de ovenfor givne regler om betingelserne for at opnå invalide- og folkepension er hidtil ændret.

Et lovforslag vedrørende kommunehjælps retsvirkninger, som socialministeren fremsatte i folketingssamlingen 1953/54, omfattede bl. a. en ophævelse af betingelsen under nr. 4 om virkningerne af tidligere modtagen offentlig hjælp. I bemærkningerne til dette lovforslag var der henvist til, at straf efter den nye folketingsvalglov af 1953 ikke længere medførte tab af valgret, og at der efter grundloven af 1953 ikke længere var nogen nødvendighed for at opretholde regler, hvorefter modtagelse af hjælp i visse tilfælde skal medføre tab af valgret. Regeringen fandt derfor, at forsorgslovens regler om tab af valgret helt burde bortfalde, og at dette også burde gælde bestemmelser i sociallovgivningen, som gjorde det til en betingelse for at opnå f. eks. invalide- og aldersrente, at ansøgeren ikke havde modtaget hjælp med fattighjælpsvirkning. Lovforslaget blev imidlertid ikke gennemført.

Folkeforsikringskommissionen er i sin betænkning ikke gået nærmere ind på disse spørgsmål.

I den henvendelse fra De samvirkende Invalideorganisationer, der er gengivet nedenfor som bilag 1, er der stillet forslag om, at de nugældende vandelsbetingelser for retten til invalidepension ophæves med undtagelse af bestemmelsen om forringelse af økonomiske forhold (bortgivne midler).

Vedrørende praksis i de tilfælde, der har været forelagt socialministeriet, om anven-

delse af disse bestemmelser kan gives følgende oplysninger:

Hvor spørgsmålet om anvendelse af bestemmelsen i nr. 1 har været forelagt ministeriet, har der i langt de fleste tilfælde været tale om, at ansøgeren havde forringet sin økonomiske stilling ved at bortgive sine midler, oftest til sine børn.

Som nævnt er bestemmelsen under nr. 2 om virkningen af idømt straf ophævet i 1951.

Vedrørende anvendelsen af bestemmelsen i nr. 3 foreligger der en ret omfattende praksis i socialministeriet. Det er herunder fastslået, at det forhold, der i det almindelige omdømme vækker forargelse, skal have strakt sig over længere tid, for at bestemmelsen kan bringes i anvendelse. Denne fortolkning støttes på, at loven bruger udtrykket et »levned«, der vækker forargelse, og flere af de eksempler, lovbestemmelsen nævner, tyder i samme retning, navnlig eksempler som *erhverv* ved utugt, *alfonseri* eller *rufferi* og *professionelt* betleri. Hvor der har været spørgsmål om at bringe bestemmelsen i anvendelse over for drikfældige personer, er der lagt vægt på, om den pågældende har vist sig beruset på offentligt sted eller givet anledning til gadeuorden, medens man ikke har anvendt den over for alkohollidende, der har været berusede i hjemmet. Denne forståelse af bestemmelsen støttes på, at loven taler om personer, hvis levned i *det almindelige omdømme* vækker forargelse. Hvor der har været spørgsmål om tilkendelse af invalide- eller folkepension til alkohollidende, der ikke blev anset som udelukket fra pension efter denne bestemmelse, har ministeriet henstillet til det sociale udvalg at overveje anvendelse af § 52, stk. 3, hvorefter udvalget, når det bliver opmærksomt på, at en pensionist ikke bør have dispositionsret over pensionen, efter en betryggende undersøgelse af forholdet kan træffe bestemmelse om, på hvilken måde pensionen skal komme ham til gode, om fornødent ved, at han umyndiggøres, eller ved, at der gribes ind efter forsorgslovens regler om særforsorg.

Bestemmelsen i nr. 3 kan i og for sig både anvendes, hvor ansøgerens forargelige levned har givet sig udslag i domfældelser for straffbare handlinger, og i tilfælde, hvor der ikke har været rejst straffesag mod den pågældende. Hvor en person er blevet frifundet for straf på grund af utilregnelighed som følge af sindssygdom m. m., har socialministeriet i forståelse med justitsministeriet anlagt det synspunkt, at den forargelse, en sådan persons handlinger måtte have vakt, ikke bør komme i betragtning, og at han derfor ikke bør udelukkes fra adgangen til pension af denne grund.

Bestemmelsen under nr. 4 får betydning for de grupper af personer, til hvem offentlig hjælp ifølge forsorgsloven ydes som fattighjælp eller som kommunehjælp med retsvirkning.

Hvis fattighjælp eller kommunehjælp med retsvirkning tilbagebetales, bortfalder ifølge forsorgslovens § 327 de retsvirkninger, der er knyttet til hjadpens modtagelse, herunder den virkning, at den pågældende ikke inden udløbet af tidsfristen i folkeforsikringslovens § 38, stk. 2, nr. 4, er berettiget til invalide- eller folkepension. Hvis fattighjælp efter beslutning af kommunalbestyrelsen eftergives efter hjælpens ophør, eller hvis kommunalbestyrelsen beslutter, at en allerede indtrådt fattighjælpsvirkning af en ydet kommunehjælp skal bortfalde, antages dette ikke at fritage den pågældende fra at skulle afvente tidsfristen i § 38, stk. 2, nr. 4, inden han er berettiget til invalide- eller folkepension.

Om anvendelsen af bestemmelsen i § 38, stk. 2, nr. 5, (invaliditeten fremkaldt forsætligt eller ved alkoholmisbrug m. m.) har der ikke foreligget afgørelser fra socialministeriet, idet disse afgørelser træffes af invalideforsikringsretten i forbindelse med pensionssagerne. Invalideforsikringsretten har oplyst, at retten i de senere år i omkring 20 tilfælde årligt har ladet invalidepension bortfalde med henvisning til alkoholmisbrug m. m. Bestemmelsen om bortfald af invalidepension, når invaliditeten er fremkaldt

forsætligt, har ifølge invalideforsikringsretten ingen praktisk betydning.

Kommissionen har overvejet spørgsmålet, om der ikke samtidig med indførelsen af et mere automatisk virkende sikringssystem i tilfælde af invaliditet, som foreslået foran i kapitel 2, bør gennemføres en begrænsning i de gældende værdighedsbetinger for adgangen til invalidepension.

Kommissionen stiller ikke forslag om ændring af bestemmelsen under nr. 1, 2. punktum, om udelukkelse som følge af ødselhed (dog at invalidepensionen ikke nedsættes under Vs). Denne bestemmelse synes at høre nøje sammen med nr. 1, 1. pkt., om bortgivelse af midler til børn eller andre, og en sådan bestemmelse synes at måtte opretholdes, så længe pensionens størrelse er betinget af pensionistens indtægt.

Under hensyn til, at en straffedom ikke længere i sig selv medfører begrænsninger i adgangen til invalidepension, finder et flertal af kommissionens medlemmer det ikke længere påkrævet, for så vidt angår adgangen til invalidepension, at opretholde bestemmelsen under nr. 3, hvorved man udelukker ansøgere, der vitterligt fører et levned, der i det ahnindelige omdømme vækker forargelse.

Kommissionens flertal er herved også opmærksom på, at de stedlige myndigheders skøn på dette område må antages at medføre ret uensartede afgørelser. Af de oplysninger fra Københavns kommune, der er gengivet i bilag 5, fremgår, at bestemmelsen i det hele har meget begrænset betydning, da den kun bringes i anvendelse i få tilfælde, hvor der søges om invalidepension, og der i en del af disse tilfælde alligevel må ydes den pågældende hjælp af det offentlige.

Hertil kan føjes, at den almindelige opfattelse nu ikke i samme grad som tidligere er tilbøjelig til at anse en persons alkoholmisbrug som et udtryk for en brist i hans moralske adfærd, men snarere som en sygdomsbetinget afvigelse. Den opfattelse har derfor vundet større udbredelse, at en indskriden fra de offentlige myndigheders side ikke bør bestå i, at myndighederne som ud-

tryk for forargelse nægter den pågældende adgang til invalidepension, hvis han iøvrigt ville have ret til denne, men derimod i vejlednings- og hjælpeforanstaltninger over for den pågældende og hans familie.

I en betænkning om forsorgen for alkohollidende, som socialministeriets udvalg angående forsorgen for de i forsorgslovens kapitler XXIV-XXVII omhandlede personer i 1958 har afgivet¹⁾, fremhæves det, at udvalget ud fra det behandlingsmæssige syn, udvalget i det hele taget anlægger på alkoholismen, ikke finder det rimeligt, at alkoholisme skal udelukke fra invalide- eller folkepension. Udvalget finder det ønskeligt at lette disse patienters tilbagevenden til et normalt liv ved at give dem adgang til at oppebære sådanne ydelser, som de iøvrigt ville være berettiget til at modtage.

I de tilfælde, hvor en person som følge af vandelsbetingelsen under nr. 3 har været uberettiget til invalidepension, men efter forslaget vil få adgang hertil, vil alkoholisme el. lign. undertiden gøre ham uegnet til selv at forvalte pensionsbeløbet. I sådanne tilfælde må det sociale udvalg benytte sig af adgangen til efter § 52, stk. 3, at bestemme, på hvilken måde pensionen skal bestyres for den pågældende, herunder om han skal søges umyndiggjort eller undergivet foranstaltninger efter forsorgslovens kap. XVIII.

Bestemmelsen under nr. 5 (tilfælde, hvor invaliditeten er fremkaldt forsætligt eller ved alkoholmisbrug el. lign.), foreslår kommissionens flertal ligeledes ophævet. Som begrundelse herfor kan henvises til bemærkningerne til nr. 3, idet de her anførte synspunkter i det hele også gør sig gældende, hvor der foreligger forhold af den i nr. 5 omhandlede art.

Når der ikke samtidig stilles forslag vedrørende ændringer med hensyn til anvendelsen af nr. 4 (tilfælde, hvor ansøgeren inden for en kortere tid forud for begæ-

¹⁾ Forsorgen for alkohollidende, betænkning afgivet af udvalget angående forsorgen for de i forsorgslovens kapitler XXIV-XXVII omhandlede personer (betænkning nr. 208) 1958, side 65.

ringen har modtaget fattighjælp eller kommunehjælp med fattighjælpsvirkning) på personer, der ansøger om invalidepension, skyldes det, at spørgsmålet om virkningerne af modtaget offentlig hjælp for tiden er genstand for overvejelse, og at det må forventes, at der i forbindelse hermed også vil blive taget stilling til spørgsmålet om, i hvilket omfang personer, der har modtaget offentlig hjælp af varigere karakter eller i form af ophold i forsørgelsesanstalter, skal kunne opnå invalidepension.

Der foreligger ikke noget fuldstændigt materiale, på grundlag af hvilket det kan bedømmes, hvor stor en merudgift det vil medføre, hvis der ydes de personer invalidepension, der efter de gældende regler er afskåret herfra på grund af vandelsbestemmelserne, men nogen vejledning kan hentes dels fra de årlige beretninger fra forsørgelsesvæsenet i København, dels fra det materiale, der foreligger i den af det socialpolitiske udvalg for socialministeriet foretagne undersøgelse af et udsnit (1.035 personer) af de langvarigt kommune- og fattighjælpsunderstøttedes forhold.

Det materiale fra forsørgelsesvæsenet i København, der er gengivet nedenfor i bilag 5, viser, at gennemsnitligt noget under 1 pct. af de indkomne invalideretebegæring blev afvist på grund af forargeligt levned eller modtagelse af hjælp med fattighjælpsvirkning.

Den af det socialpolitiske udvalg foretagne undersøgelse af forsorgsklientellet, der vedrører året 1944/45, viser, at 1 pct. af de langvarigt kommune- og fattighjælpsunderstøttede var invalider i folkeforsikringslovens forstand, men var afskåret fra invaliderente som følge af de nævnte bestemmelser i folkeforsikringslovens § 38, stk. 2, nr. 3-5. Dette betyder, at der i 1944/45 var ialt 150-200 personer, som uanset, at de lægeligt var invalider, i stedet for invaliderente oppebar kommune- eller fattighjælp. Det er en nærliggende antagelse, at den langt overvejende del af de personer, der var invalider i folkeforsikringslovens forstand, men ikke opfyldte vandelsbetingelser-

ne, var at finde blandt de langvarigt kommune- og fattighjælpsunderstøttede. Man må imidlertid regne med, at nogle klarede sig uden denne offentlige hjælp.

Alt taget i betragtning kan det samlede antal invalider, som i 1944 var afskåret fra invaliderente på grund af vandelsbestemmelserne, næppe antages at være højere end ca. 300 personer, hvilket svarer til mindre end 1 pct. af invaliderentemodtagernes antal, der pr. 31. marts 1945 udgjorde 41.100.

Dersom de nævnte vandelsbetingelser ophæves, vil det næppe betyde en merudgift for invalideforsikringen på mere end 1 mill. kr. Merudgiften for det offentlige vil dog blive langt mindre, da størstedelen af de pågældende personer som nævnt i forvejen modtager langvarig, offentlig hjælp. De økonomiske virkninger vil derfor først og fremmest være en omfordeling af udgiften for det offentlige, således at kommunerne lettes noget, medens statens og invalideforsikringens udgifter forøges.

Det bemærkes, at den anførte merudgift må betragtes som et maksimumsbeløb, da den foran omtalte undersøgelse vedrørende de langvarigt kommune- og fattighjælpsunderstøttede, der var afskåret fra invalidepension på grund af værdighedsbetingelserne, også omfattede de personer, der var udelukket fra invalidepension på grund af folkeforsikringslovens § 38, stk. 2, nr. 4, hvilken bestemmelse kommissionen ikke for sit vedkommende foreslår ophævet.

Kommissionens flertal foreslår herefter, at de gældende værdighedsbetingelser for adgangen til invalidepension i folkeforsikringslovens § 38, stk. 2, nr. 3 og 5, ophæves.

Et mindretal (Peder Christensen) har ikke kunnet tilslutte sig dette forslag og henviser navnlig til, at en ophævelse af vandelsbetingelserne ikke findes forenelig med, at en ansøger om invalidepension, kan få pensionen nedsat til $\frac{1}{3}$ af grundbeløbet i medfør af § 38, stk. 2, nr. 1, hvis han har bortgivet midler til børn eller andre.

Som det fremgår af det foregående, foreslår kommissionen ikke ophævelse af denne sidste bestemmelse.

KAPITEL 7

Forskellige særspørgsmål, som ikke har givet kommissionen anledning til at foreslå lovændringer

1. Spørgsmålet om, indtil hvilken alder der skal kunne tilkendes invalidepension.

Som nævnt blev den højeste alder, ved hvilken der kan tilkendes en person invalidepension, ved lov nr. 258 af 2. oktober 1956 forhøjet fra 65 til 67 år.

Herefter er forholdet for tiden det, at enlige kvinder i alderen mellem 61 og 67 år har mulighed for både at søge invalidepension og folkepension. Personer mellem 60 og 67 år kan dels søge invalidepension og dels søge folkepension efter den særlige bestemmelse i folkeforsikringslovens § 1, stk. 4. Efter denne sidstnævnte bestemmelse kan der efter beslutning af kommunalbestyrelsen med $\frac{2}{3}$ flertal ydes folkepension allerede fra det fyldte 60. år, når svigten- de helbred eller andre ganske særlige omstændigheder taler derfor. Kommunalbestyrelsens beslutning skal godkendes af et udvalg med direktøren for sygekassevæsenet som formand.

For pensionisten medfører det visse fordele at oppebære invalidepension frem for at oppebære folkepension: Der ydes invaliditetstillæg til invalidepensionen, og fradragsreglerne for indtægt ved siden af pensionen er mere fordelagtige for pensionisten ved invalidepension end ved folkepension. Den, der har fået tilkendt invalidepension, bevarer disse fordele, også efter at han er fyldt 67 år.

Under kommissionens drøftelser er der rejst spørgsmål om, hvorvidt den højeste al-

der, ved hvilken der skal kunne tilkendes en person invalidepension, bør nedsættes i forhold til den nu gældende aldersgrænse på 67 år.

Til støtte for en lavere aldersgrænse end 67 år kan anføres, at erhvervsevne- nedsettelse hos personer i fremskreden alder ofte vil være alderdomsbetinget, og at det i det enkelte tilfælde kan være vanskeligt at afgøre, om der foreligger en invaliderende, sygelig tilstand, eller om lidelsen er et udslag af alderens indflydelse. For så vidt lidelsen er en følge af alderen, forekommer det rimeligt at henvise ansøgeren til folkepension, hvortil den pågældende har adgang fra 60-års alderen under betingelserne i lovens § 1, stk. 4, d.v.s., når svigtende helbred eller andre ganske særlige omstændigheder taler herfor. Som lovens invaliditetsbegreb er affattet, giver loven imidlertid ingen klar anvisning på, at invalidepension kan nægtes en ansøger med den begrundelse, at lidelsen er aldersbetinget. Disse vanskeligheder blev forøget, da den højeste alder, ved hvilken der kunne søges invalidepension, i 1956 blev sat op fra 65 til 67 år. Baggrunden for denne lovændring må antages at have været den omstændighed, at den højeste alder, ved hvilken der kan ydes invalidepension, hidtil havde været den alder, der gav mænd og gifte kvinder ret til folkepension. Denne aldersgrænse blev ved lovændringen i 1956 (efter en overgangsperiode, der først udløber den 1. april 1961)

forhøjet fra 65 til 67 år, og samtidig forhøjede man - med virkning straks fra lovens ikrafttræden den 1. april 1957 - den højeste alder, ved hvilken der kunne tilkendes invalidepension, fra 65 til 67 år. Denne lovændring var næppe foranlediget af nogen selvstændig overvejelse af, at der var behov for at tilkende personer i 65-67 års alderen invalidepension.

Heroverfor kan det anføres, at nutidens forbedrede sundhedstilstand har bevirket, at erhvervsevnen bevares højere op i årene. Denne udvikling har ført til, at folkepensionsalderen efter den foran nævnte overgangsperiode forhøjes fra 65 til 67 år (for enlige kvinder fra 60 til 62 år), og det er et naturligt udslag af den samme udvikling, at den alder, inden for hvilken der på grund af nedsat erhvervsevne skal kunne søges invalidepension, forlænges, så at aldersgrænsen her forhøjes fra 65 til 67 år. Vanskeligheden ved at skelne mellem lidelser, der forringer erhvervsevnen og bør berettigede til invalidepension, og indflydelsen af alderdomssvækkelse må antages at ville opstå, uanset hvor aldersgrænsen for adgangen til at søge invalidepension fastsættes. En nedsættelse af den nuværende aldersgrænse for adgangen til at søge invalidepension vil virke særlig urimelig i tilfælde, hvor den forringelse af erhvervsevnen, der foreligger, skyldes en lidelse (f. eks. som følge af et ulykkestilfælde) helt uden forbindelse med alderens indflydelse.

Kommissionen har i en skrivelse af 22. november 1958, der er gengivet; nedenfor som bilag 6, forelagt invalideforsikringsretten spørgsmålet, om det må anses for ønskeligt og muligt at betragte den nedsættelse af erhvervsevnen, som måtte konstateres hos ældre ansøgere, som et forhold, der falder uden for lovens invaliditetsbegreb, for så vidt erhvervsevnen nedsættelse i det væsentlige skyldes alderen.

Hertil har invalideforsikringsretten i en skrivelse af 9. marts 1959, der er gengivet nedenfor som bilag 7, svaret, at retten i en del tilfælde, hvor den nedsatte arbejdssevne væsentligst måtte tilskrives alderen,

har henvist ansøgeren til folkepension og om fornødent over for kommunalbestyrelsen anbefalet, at der tilstås folkepension med dispensation efter § 1, stk. 4.

Efter rettens opfattelse må det anses for muligt at udskille sådanne tilfælde, hvor nedsættelsen af erhvervsevnen i det væsentlige skyldes alderen. Retten finder det ønskeligt i sådanne tilfælde at kunne henvise ansøgerne til folkepension for at undgå en urimelig udvidelse af lovens invaliditetsbegreb og under hensyn til, at § 1, stk. 4, giver adgang til folkepension fra 60-års alderen i sådanne tilfælde.

Retten anser det for hensigtsmæssigt, at der i bemærkningerne til et kommende lovforslag optages en tilkendegivelse om, at invalidepension ikke kan tilkendes, når den nedsatte erhvervsevne i det væsentlige skyldes alderen.

Retten har foretaget en gennemgang af alle tilfælde, hvor der i løbet af året 1957 er tilkendt en ansøger over 65 år invalidepension, og har ikke blandt disse sager fundet tilfælde, hvor invaliditeten i overvejende grad er betinget af almindelige aldersforandringer.

Under hensyn til de oplysninger, der er tilvejebragt, og de synspunkter, der er fremført af invalideforsikringsretten, finder kommissionen ikke tilstrækkelig begrundelse for at foreslå nedsættelse af den højeste tilgangsalder, der siden lovændringen i 1956 har været gældende for adgangen til invalidepension, altså 67 år.

Hvor de lidelser, på grundlag af hvilke en del ansøgere i de ældre aldersklasser søger invalidepension, er aldersbetingede, finder kommissionen intet at indvende imod, at invalideforsikringsretten henviser de pågældende til i stedet for invalidepension at søge folkepension, eventuelt i medfør af den særlige bestemmelse i § 1, stk. 4.

Når det i § 38, stk. 1. nævnes, at der ved bedømmelsen af erhvervsevnen nedsættelse bl. a. i fornødent omfang skal tages hensyn til den forsikredes alder, bør dette efter kommissionens opfattelse ikke uden videre forstås således, at en forholdsvis høj alder hos

ansøgeren skulle medføre en mildere bedømmelse og gøre det lettere for ham at opnå invalidepension. Når der ved bedømmelsen bl. a. skal tages hensyn til alderen, må dette betyde, at ansøgerens alder ved den samlede invaliditetsbedømmelse indgår som et moment, der kan være vejledende ved afgørelsen af, om der bør ydes invalidepension eller i stedet træffes andre foranstaltninger. Således vil en ganske ung alder hos ansøgeren naturligt give anledning til en omhyggelig overvejelse af, om hjælpen til denne ansøger ikke rettest bør ydes i den form, at der iværksættes uddannelses- eller helbredelsesforanstaltninger. På tilsvarende måde vil en forholdsvis fremskreden alder hos ansøgeren naturligt give anledning til, at det undersøges, om den nedsatte arbejdsevne overvejende må antages at være alderdomsbetinget, og, såfremt dette måtte være tilfældet, om han ikke bør henvises til at søge folkepension efter § 1, stk. 4.

Da loven i sin nuværende affattelse synes at tillade den forståelse, at der ikke bør ydes invalidepension i tilfælde, hvor erhvervsevns nedsættelse i det væsentlige må antages at skyldes alderen, finder kommissionen det ikke fornødent at stille forslag om lovændring med henblik herpå.

2. Ydelser til invalider i Grønland.

Under kommissionens arbejde er dens opmærksomhed blevet henledt på spørgsmålet, om ydelserne til invalider i Grønland kan anses for tilfredsstillende.

I Grønlandskommissionens betænkning blev det foreslået, at midlerne til dækning af udgifterne ved de sociale ydelser i Grønland skulle tilvejebringes af den grønlandske befolkning selv, og at der skulle gives de stedlige myndigheder afgørende indflydelse på udformningen af reglerne om disse ydelser, dog at landsrådet vedtagelser på dette område skulle godkendes af lovgivningsmagten eller ministeriet for Grønland.

På grundlag af disse forslag blev der i 1951 udarbejdet en række landsrådsvedtægter om sociale ydelser. Disse vedtægter er blevet stadfæstet af ministeriet for Grønland.

Ifølge landsrådsvedtægten om hjælp fra det offentlige ydes der i trangstiltfælde til en personkreds, der nærmest må betegnes som invalider, en såkaldt understøttelse, hvis størrelse beror på de kommunale myndigheders skøn. Hvis den invaliderede er helt uden arbejdsevne, ydes der sædvanligt et beløb af samme størrelse som aldersrenten, der i Vestgrønland udgør 720 kr. årlig for en enlig, 900 kr. årlig for en gift mand og 180 kr. årlig for en gift kvinde. Ud over disse beløb ydes der børnetillæg, brændsels- og beklædningsstillæg.

Midlerne til finansiering af ydelserne skaffes ved afgifter på spiritus, tobak m. m.

De ydede pengeunderstøttelser giver ikke noget virkeligt indtryk af levestandarden for invalider i Grønland, idet de socialunderstøttede ligesom den øvrige grønlandske befolkning i en vis udstrækning supplerer deres indtægter ved jagt eller fiskeri. De stærkt invaliderede personer har imidlertid som følge af deres helbredstilstand ikke mulighed for noget sådant.

Kommissionen, der har drøftet spørgsmålet med ministeriet for Grønland, er klar over, at den nuværende socialunderstøttelsesordning må betragtes som en overgangsordning mellem ældre tiders forsørgelse af gamle og syge ved familiens hjælp og samfundets overtagelse af forsorgen, og kommissionen stiller for sit vedkommende ikke forslag om en nyordning.

3. Spørgsmålet om omregning af invalidepension i tilfælde, hvor en invalidepensionist påbegynder eller genoptager erhvervsmæssigt arbejde.

Ifølge folkeforsikringslovens § 41, stk. 3, nr. 1 a, skal invalide- og folkepension beregnes på grundlag af den indtægt, som pensionisten har oppebåret i det foregående kalenderår.

Fra denne hovedregel gøres der imidlertid afvigelse ifølge lovens § 55, stk. 2. Ifølge denne sidste bestemmelse skal kommunalbestyrelsen, hvor en pensionists indtægt eller formue mere end rent midlertidigt forøges eller nedsættes så meget, at beregningen af pensionen i henhold til § 41 nu må give

et andet resultat, træffe foranstaltning **til**, at pensionen nedsættes eller forhøjes i overensstemmelse med en ny beregning.

Det har givet anledning til kritik fra nogle af kommissionens medlemmer, at de kommunale myndigheder i en del kommuner foretager nedsættelse af pensionen umiddelbart efter, at det er konstateret, at en invalidepensionist har påbegyndt eller genoptaget erhvervsmæssigt arbejde. Disse medlemmer har gjort gældende, at forskellige hensyn taler for at udsætte omregningen en passende tid. Dels kan invalidepensionisten have særlige udgifter i forbindelse med optagelse af beskæftigelse, f. eks. til anskaffelse af arbejdstøj eller redskaber, dels vil det i den første tid efter påbegyndelsen af arbejdet ofte være usikkert, om invalidepensionisten vil være i stand til at have beskæftigelse af varigere karakter.

Fra anden side inden for kommissionen har man peget på, at det vil være uheldigt, hvis en person i længere tid kan oppebære fuld invalidepension samtidig med normal arbejds løn. Herved kan han nemlig vænne sig til at have en samlet indtægt af en størrelse, som han alligevel ikke i det lange løb vil kunne beholde, idet regulering af invalidepensionen jo i alle tilfælde må foretages, når det af den pågældende selvangivelse fremgår, at han i længere tid har haft fuld arbejdsindtægt ved siden af pensionen. I sådanne tilfælde vil en omregning af pensionen efter længere tids beskæftigelse iøvrigt have den ubehagelige virkning for den pågældende, at der i en overgangstid vil blive pålagt ham en forholdsvis høj indkomstskat, der først forfalder til betaling, efter at pensionen er omregnet, og den ekstraordinært høje samlede indtægt altså ikke længere foreligger.

Kommissionen har rettet henvendelse til en række udvalgte hovedstads- og købstadskommuner og (med henblik på oplysning om forholdene i landkommuner) **til** 2 amter for at få oplyst, på hvilken måde det sociale udvalg konstaterer, om en invalidepensionists indtægt er steget mere end rent midlertidigt, og om omregning finder sted straks,

når indtægtsstigningen er konstateret, eller om det sociale udvalg eventuelt venter et stykke tid, før den nye pension fastsættes.

Det synes at fremgå af denne undersøgelse, at der i de større kommuner lægges vægt på at få pensionisterne til at give oplysninger til socialkontoret straks, når de påbegynder arbejde. I de mindre kommuner vil en pensionists påbegyndelse af arbejde på grund af det større personkendskab oftest komme til det sociale udvalgs kundskab uden egentlige kontrolforanstaltninger, og besvarelsene fra disse kommuner synes at vise, at en egentlig kontrol med pensionisternes arbejdsindtægter gennemgående alene udøves ved hjælp af de oplysninger, der fås fra selvangivelserne.

Mindre indkomststigninger for personer, der allerede forud for stigningen var i arbejde, synes i alle de adspurgte kommuner alene at blive kontrolleret ved hjælp af selvangivelsen.

På spørgsmålet om, hvornår omregning af pensionen finder sted, når en indkomststigning er konstateret, svarer de kommuner, der angiver at kontrollere indkomststigninger gennem selvangivelsen, at omregning af pensionen finder sted straks efter, at indkomststigningen er konstateret. De kommuner, der foretager særlige kontrolforanstaltninger, oplyser i almindelighed, at ændret beregning af pensionen først foretages ca. 2-3 måneder efter, at indkomststigningen er konstateret. Hensigten med at vente nogen tid med at foretage den ændrede beregning af pensionen må i almindelighed antages at være, at de kommunale myndigheder ønsker at have lejlighed til at konstatere, om indkomstforbedringen er af varigere karakter. I enkelte tilfælde synes udsættelsen af omregningen at være begrundet med ønsket om at give pensionisten lejlighed til at komme økonomisk på fode.

Kommissionen har ikke fundet grundlag for at fremsætte noget forslag om en ændring i de ovennævnte lovbestemmelser, der angiver, hvornår omregning af pensionen skal finde sted, idet dette spørgsmål på grund af forholdenes forskelligartethed sy-

nes i en vis udstrækning at burde overlades til de kommunale myndigheders skøn.

Da den foretagne undersøgelse har vist, at der blandt kommunerne følges en ret afvigende praksis på dette område, ville kommissionen imidlertid finde det ønskeligt, om socialministeriet i et cirkulære til kommunerne ville søge at opstille nogle vejledende regler for, hvornår omregning bør foretages.

Efter kommissionens opfattelse bør det som vejledende regel fastsættes, at omregning bør foretages efter forløbet af 3 måneder efter påbegyndelsen af en beskæftigelse, hvorved den pågældende opnår en indtægt, der tillader ham at forsørge sig selv og familien. Når omregningen udsættes i 3 måneder efter beskæftigelsens påbegyndelse, vil der i almindelighed være taget passende hensyn til, at pensionisten kan have særlige udgifter i forbindelse med optagelsen af beskæftigelse, og den omstændighed, at beskæftigelsen har vedvaret i 3 måneder, må gennemgående tages som udtryk for, at den kan ventes at blive af varigere karakter.

Hvis det imidlertid efter forløbet af 3 måneder er overvejende sandsynligt, at beskæftigelsen vil ophøre inden for den nærmeste fremtid, kan der være anledning til at udsætte omregningen.

Omvendt kan det være rimeligt i visse tilfælde at foretage omregning uden at afvente, at beskæftigelsen har varet i nogen tid. Dette gælder således i almindelighed, hvor der ved offentligt støttede foranstaltninger skaffes en invalidepensionist beskæftigelse til sædvanlig arbejds løn som led i den pågældendes optræning eller omskoling. I sådanne tilfælde træder den offentligt støttede foranstaltning i stedet for invalidepension, og der vil derfor sædvanlig ikke være anledning til samtidig at støtte den pågældende på begge disse måder.

4. Spørgsmålet om indførelse af et »kosttilskud« til invalidepensionister, der på grund af arten af deres sygdom må antages at have særlig store udgifter til kost.

Under kommissionens arbejde er der af

nogle af dens medlemmer rejst spørgsmål om ønskeligheden af at få indført et særligt tillæg til sådanne invalidepensionister, der som følge af arten af deres sygdom skal holde en diæt, der gør deres husholdning særlig dyr.

Disse medlemmer har anført, at sådanne invalidepensionister undertiden hjælpes ved personlige tillæg. Ganske vist har enkelte større kommuner indført mere generelle regler for ydelse af sådanne tillæg til invalidepensionister, hvis sygdom kræver en forholdsvis bekostelig diæt (navnlig invalidepensionister, der lider af tuberkulose og sukkersyge), men efter de pågældende medlemmers opfattelse forekommer det vilkårligt, at invalidepensionister med særlig store udgifter til kost behandles forskelligt af de forskellige kommuner.

Kommissionen har foretaget en stikprøveundersøgelse ved at rette henvendelse til en række udvalgte hovedstads- og købstadskommuner og - med henblik på oplysning om forholdene i landkommuner - til 2 amter for at få oplyst, i hvilket omfang kommunerne af rådighedsbeløbet for personlige tillæg yder ensartede beløb som kosttilskud til invalidepensionister med behov for særlig kost. Det fremgår af undersøgelsen, at det tilsyneladende kun er ret få større kommuner, der yder »kosttilskud« med faste beløb efter generelle regler, medens de fleste af de adspurgte kommuner oplyser, at sådanne tilskud ydes efter et skøn i det enkelte tilfælde. Endvidere fremgår det af undersøgelsen, at de kommuner, der yder kosttilskud efter generelle regler, yder disse tilskud med beløb, der er stærkt afvigende fra kommune til kommune. Efter at denne undersøgelse var foretaget, har kommissionen fra Københavns magistrats 3. afdeling modtaget en supplerende redegørelse, hvoraf det fremgår, at Københavns kommune, der ifølge kommissionens stikprøveundersøgelse ydede højere kosttilskud til sukkersygepatienter end nogen anden af de adspurgte kommuner, efter indstilling fra stadslægen agter at nedsætte dette kosttilskuds størrelse væsentligt i betragtning af, at sukkersygepatienters merud-

gifter til diætkost må antages at kunne dækkes ved et væsentligt mindre kosttilskud end det hidtil ydede.

Kommissionen har ikke ment at burde stille forslag om indførelse af lovbestemmelser om et særligt tillæg til pensionen for patienter, hvis sygdom gør det nødvendigt for dem at følge en særlig diæt, der fordyrer husholdningen, hvorimod kommissionen ville tillægge det betydning, om socialministeriet efter at have foretaget de fornødne undersøgelser ville overveje at udsende et vejledende cirkulære om, hvilke kosttilskud der bør ydes sådanne invalidepensionister af rådighedsbeløbet for personlige tillæg.

5. Spørgsmålet om en forhøjelse af invaliditetstillægget.

Kort før afslutningen af kommissionens arbejde har De samvirkende Invalideorganisationers repræsentanter i kommissionen, H. C. Seierup og Fr. Knudsen, fremsat forslag om en forhøjelse af invaliditetstillægget til invalidepensionen. Til støtte for forslaget er særlig gjort gældende, at invaliditetstillægget repræsenterer forskellen i indtægt mellem invalidepensionister og folkepensionister, og at denne forskel efter forslagsstillerens opfattelse bør være større end efter den gældende lovgivning, selv efter at invaliditetstillægget ved lov af 2. oktober 1956 blev forhøjet fra beløb varierende fra 23 til

26 kr. månedlig til et for hele landet gældende beløb af 40 kr. månedlig.

Forslagsstillerne har særlig henvist til, at en undersøgelse viser, at gennemsnitsalderen for folkepensionister er omkring 73 år, medens gennemsnitsalderen for invalidepensionister er omkring 52 år. Det må antages, at folkepensionens beløb ikke afviger væsentligt fra gennemsnitsindtægten for samtlige 73-årige blandt hele den danske befolkning, hvorimod invalidepensionen må antages at ligge betydeligt under gennemsnitsindtægten blandt personer i aldersklassen omkring 52 år. Hertil kommer, at en folkepensionist oftest i løbet af sit tidligere liv har haft en indtægt, der ligger betydeligt over folkepensionens niveau, så at han derved har haft mulighed for at foretage en række anskaffelser, bekoste sine børns uddannelse el. lign., hvorimod en invalidepensionist ofte i hele sit liv har været henvist til pensionistens indtægtsniveau og derfor ikke har kunnet få de tilsvarende behov tilfredsstillet.

Da der på grund af det fremrykkede tidspunkt, på hvilket forslaget blev fremsat, ikke har kunnet foretages de undersøgelser og beregninger, der ville være nødvendige, for at kommissionen kunne foretage en egentlig drøftelse af spørgsmålet, har kommissionen måttet indskrænke sig til at pege på de her rejste problemers betydning for de invaliderede og til at henstille, at spørgsmålet optages til nærmere undersøgelse og overvejelse.

KAPITEL 8

Sammendrag

I det følgende gives et kortfattet sammendrag af resultatet af kommissionens drøftelser og forslag (A) og en oversigt over de økonomiske virkninger af kommissionens forslag (B). Dette sammendrag indeholder kun hovedlinierne i betænkningen og må ikke opfattes som en egentlig redegørelse for kommissionens arbejde, idet der herom henvises til de enkelte kapitler.

A.

Kapitel 1 indeholder en redegørelse for *invalidelovgivningens historiske udvikling* som baggrund for kommissionens forslag.

Kapitel 2 vedrører *spørgsmålet om indførelse af en automatisk sikringsordning ved invaliditet og om en sådan ordnings finansiering*. På grundlag af en redegørelse for den gældende ordning af invalideforsikringen, herunder oplysning om, hvem der omfattes af forsikringen, og hvilken økonomisk hjælp der i påkommende tilfælde ydes personer, der ikke er medlemmer af forsikringen, drøftes muligheden for en ændring af invalideforsikringssystemet, så at man går over til en ordning, hvorefter hele befolkningen er omfattet af den offentlige invalideforsikring, uanset om vedkommende som følge af sin helbredstilstand aldrig har haft nogen erhvervsevne, og uanset om han måtte være i restance med medlemsbidrag. Det forudsættes, at begyndelsestidspunktet for ret-

ten til at få invalidepension må indtræde ved opnåelse af en bestemt alder, der må angives i loven.

Der redegøres for finansieringen af invalideforsikringen efter den gældende lov ved bidrag fra de forsikrede med bestemte i loven fastsatte beløb fra hver forsikret, ved bidrag fra arbejdsgivere med et bestemt beløb pr. beskæftiget arbejder samt ved tilskud fra staten og kommunerne til dækning af den del af udgiften, der ikke dækkes ved disse bidrag. Med hensyn til den fremtidige ordning af bidraget fra de forsikrede peges der på 3 forskellige muligheder. Disse muligheder er: 1) Bibeholdelse af den nuværende opkrævning gennem sygekasserne af et beløb af ensartet størrelse for hver enkelt af de forsikrede, således at en restance med betaling af bidraget skal søges inddrevet som en skatterestance; men uden at restancen berører den pågældendes ret til forsikringens ydelser i tilfælde af invaliditet. 2) En fuldstændig afskaffelse af et særligt bidrag fra den enkelte til invalideforsikringen. 3) Opkrævning af et bidrag på en nærmere bestemt procentdel af den skattepligtige indkomst hos alle de skatteydere, der betaler folkepensionsbidrag, således at restance med betalingen alene har virkning som skatterestance, men ikke medfører udelukkelse fra invalideforsikringens ydelser.

Der har i kommissionen været enighed om at foreslå helbedsbetingelserne for adgangen til optagelse i invalideforsikringen af-

skaffet, og om, at restance med betaling af medlemsbidrag ikke bør kunne medføre slettelse som medlem af forsikringen. Endvidere har der været enighed om, at invalidepension bør kunne tilkendes personer i aldersklasserne mellem 15 og 67 år.

Med hensyn til finansieringen af invalideforsikringens udgifter har der været enighed om, at udgifterne delvis bør finansieres ved bidrag fra de forsikrede og arbejdsgiverne, og at den del af udgifterne, der ikke kan dækkes ved disse bidrag, bør afholdes af staten og kommunerne. Vedrørende de forsikredes bidrag har nogle medlemmer foretrukket en opkrævning gennem skattevæsenet af et bidrag på en nærmere angiven procentdel af den skattepligtige indkomst hos alle skatteydere, hvem der pålignes folkepensionsbidrag, medens andre medlemmer har ønsket at bibeholde den gældende opkrævning gennem sygekasserne af et bidrag af ensartet størrelse hos alle.

Kapitel 3 indeholder *forslag om en tilføjelse til bestemmelsen om grundlaget for tilkendelse af invalidepension*. Ifølge forslaget skal invalidepension ikke kunne tilkendes, hvis det ved iværksættelse af passende optrænings- eller uddannelsesforanstaltninger må anses for muligt at forbedre den pågældende ansøgers erhvervsevne således, at den ikke længere vil være væsentligt nedsat. Endvidere foreslås der tilvejebragt udtrykkelig lovhjemmel for, at en *ansøger om invalidepension* efter invalideforsikringsrettens eller ankenævnets bestemmelser skal *underkaste sig behandling*, og at en *invalidepensionist* skal *underkaste sig lægeundersøgelse* i tilfælde, hvor retten finder dette påkrævet af hensyn til kontrollen med den pågældendes helbredstilstand. Endelig foreslås det, at *den periode, i hvilken invalidepensionen ifølge kendelse af invalideforsikringsretten kan gøres hvilende*, (højst 1 år efter den gældende lov) *skal kunne forlænges indtil 3 år*.

Kapitel 4 indeholder forslag om visse

ændringer i invalideforsikringsrettens sammensætning og arbejdsform. Det foreslås, at et af de medlemmer af retten, der ifølge den gældende lov ved sin første udnævnelse skal opfylde betingelserne for at være ubemidlet medlem af en anerkendt sygekasse, afløses af en repræsentant for invalideorganisationerne. Bestemmelsen i den gældende lov om, at arbejdsgiverrepræsentanten skal beskæftige mindst 6 arbejdere i sin virksomhed, foreslås afskaffet. Endelig stilles der forslag om, at det skal kunne bestemmes i invalideforsikringsrettens forretningsorden, at retten efter nærmere fastsatte retningslinier skal kunne bemyndige rettens formand til at afgøre sådanne sager om tilkendelse af invalidepension med tillæg, hvor berettigelsen til invalidepension m. v. efter formandens opfattelse skønnes at være utvivlsom. Sådanne sager vil altså efter dette forslag kunne afgøres uden formel forelæggelse i et retsmøde.

I kapitel 5 stilles der *forslag om forskellige forbedringer for enkelte grupper af invaliderede*. Det foreslås at forhøje bistands- og plejetillæggene, der siden 1950 kun er steget i takt med pristallet, således at disse tillæg procentvis forhøjes lige så meget, som den samlede invalidepension er steget siden 1950. Det foreslås at fastsætte bistandsydelsen til $\frac{1}{3}$ af pensionens grundbeløb med tillæg af det (forhøjede) bistandstillæg og at fastsætte plejeydelsen til $\frac{1}{2}$ af grundbeløbet med tillæg af det (forhøjede) plejetillæg, og at angive direkte i loven, hvilke samlede beløb disse ydelser udgør. Det foreslås at afskaffe de gældende regler om, at bistands- og plejetillæg og bistands- og plejeydelse nedsættes, hvor 2 samlevende ægtefæller begge er berettiget til et af disse tillæg eller en af disse ydelser. Bistandstillægget, der efter den gældende lov kun kan tilkendes, hvor den pågældende til stadighed har behov for personlig bistand af andre, foreslås at kunne ydes også, hvor den pågældende som følge af sin helbredstilstand til stadighed har behov for væsentlig bistand til pasning af husholdningen. Endelig foreslås der ind-

ført en såkaldt invaliditetsydelse på beløb varierende fra 136 kr. (i hovedstaden) til 119 kr. (i landkommuner) pr. måned til personer, der under hensyn til deres helbredstilstand ville være berettigede til invalidepension, men alene er afskåret herfra, fordi erhvervsevnen ikke kan anses for betydeligt nedsat. Kommissionen anbefaler, at der tages skridt til en udligning af forskellen mellem disse ydelser og tillæg i de 3 kommunegrupper, men går ud fra, at dette spørgsmål må søges løst i en større sammenhæng. Et medlem af kommissionen kan i princippet tilslutte sig forslaget om forhøjelse af bistands- og plejetillægget og bistands- og plejeydelsen og forslaget om indførelse af en invaliditetsydelse, men forbeholder sig sin stilling med hensyn til beløbenes endelige størrelse.

Kapitel 6 indeholder *forslag om ændring i værdighedsbetingelserne for retten til invalidepension*. Det foreslås at afskaffe bestemmelsen om, at personer, der i de sidste 5 år har ført et levned, der vækker forargelse, skal være afskåret fra invalidepension, og bestemmelsen om, at invalidepension ikke skal kunne tilkendes personer, der har fremkaldt invaliditeten med forsæt eller ved misbrug af alkohol eller narkotika. Et mindretal har ikke kunnet tiltræde dette forslag.

Kapitel 7 indeholder en redegørelse for *forskellige særspørgsmål, som kommissionen har overvejet, men som ikke har givet den anledning til at foreslå lovændringer*, nemlig om en mulig nedsættelse af den højeste alder, i hvilken der kan søges invalidepension, fra 67 år til 65 år, om størrelsen af ydelserne til invaliderne i Grønland, om tidspunktet for omregningen af invalidepensionen i tilfælde, hvor en invalidepensionist optager erhvervsmæssigt arbejde, og om ydelse af et særligt kosttilskud til invalidepensionister, der som følge af deres sygdom skal holde en særlig diæt, der forøger udgiften til kost. Endelig omtales et forslag fra De samvirkende Invalideorganisationers

repræsentanter i kommissionen om en almindelig forhøjelse af invaliditetstillægget til invalidepensionen.

B. De økonomiske virkninger af kommissionens forslag.

1. Ændringer vedrørende bistands- og plejetillæg samt bistands- og plejeydelse m.v.
- a. Forhøjelse af bistands- og plejetillæggene (§ 40, stk. 3) i overensstemmelse med stigningen i invalidepensionen siden 1950 (side 38-40). 2 mill. kr.
- b. En hertil svarende forhøjelse af bistands- og plejeydelserne (§ 62) (side 40). 0,1 mill. kr.
- c. Bortfald af bestemmelsen i § 40, stk. 4 om, at bistands- og plejetillæggene samt bistands- og plejeydelserne nedsættes med $\frac{1}{4}$ for hver, når to samlevende ægtefæller hver er berettigede til tillæggene eller ydelserne (side 41-42). 0,1 mill. kr.
- d. Udgifterne ved udvidelse af kredsen af personer berettiget til bistanstillæg til også at omfatte personer, der er ude af stand til at passe husholdningen, lader sig ikke beregne. Da kredsen af personer, der vil blive omfattet af reglen, må anses for meget begrænset, kan udgifterne dog skønnes at blive beskedne (side 42—44)
- e. Udgifterne ved udbetaling af en invaliditetsydelse lader sig ikke beregne, men må efter et skøn foretaget af invalideforsikringsretten over den sandsynlige tilgang forventes at blive af begrænset omfang (side 44-47).

2. Bortfald af værdighedsbetingelserne.

Det er beregnet, at bortfald af værdighedsbetingelserne i § 38, stk. 2, vil medføre en merudgift til invalidepension på højst 1 mill. kr. årligt. Da en væsentlig del af de personer, der herved får invalidepension, må antages tidligere at have fået udbetalt kommunehjælp, bliver der en besparelse på den-

ne art af hjælp omtrent af samme omfang som den nævnte merudgift (side 48—52).

3. Ophævelse af bestemmelsen om udbetaling af hjælp til kronisk syge efter **forsorgslovens** §§ 247-48 i forbindelse med indførelsen af en automatisk invalideforsikringsordning.

Ved indførelsen af en automatisk invalideforsikringsordning vil bestemmelserne om udbetaling af hjælp til kronisk syge i forsorgslovens §§ 247-48 kunne ophæves. Udgifterne til denne art af hjælp kan anslås for tiden årligt at andrage 18-20 mill. kr. Da udgifterne til invalidepension samtidig stiger med det samme beløb, fordi de pågældende kronisk syge skal have pension, bliver der ikke i denne anledning tale om nogen besparelse.

Derimod vil der ske en omfordeling af udgiften. Udgiften til invalidepension fordeles således:

Stat + udligningsfond	64/70
Mellemkommunal refusion	6/70

Udgifterne efter §§ 247—48 fordeles således:

Stat (udligningsfond)	5/10
Mellemkommunal refusion	4/10
Opholdskommuner	1/10

Går man ud fra en årlig udgift på 20 mill. kr., vil der herefter ske følgende ændringer af udgiftsfordelingen:

Stat (udligningsfond)	+ 8,3 mill. kr.
Mellemkommunal refusion	÷ 6,3 mill. kr.
Opholdskommuner	÷ 2,0 mill. kr.

DE SAMVIRKENDE INVALIDEORGANISATIONER

Randersgade 68

København 0

Tlf. C. 337

København, den 17. april 1956.

HENVENDELSE FRA DE SAMVIRKENDE
INVALIDEORGANISATIONER TIL DET FOLKETINGSUDVALG,
DER BEHANDLEDE LOVFORSLAGET OM
INDFØRELSE AF FOLKEPENSION

Til

folketingsudvalget vedrørende folkepension m. v.

Med nærværende tillader De samvirkende Invalideorganisationer sig at henlede det ærede udvalgs opmærksomhed på forskellige problemer, som det er vort håb, udvalget tager op til løsning i forbindelse med den kommende folkepensionering.

Vi tillader os at fremsende et forslag, som

i al korthed udtrykker vore ønsker, men det skulle glæde os, om udvalget ville give os anledning til f. eks. på udvalgets næste møde at uddybe vore synspunkter og besvare eventuelle spørgsmål i forbindelse med de stillede forslag.

For De samvirkende Invalideorganisationer

sign. *H. C. Seierup*,
formand.

FORSLAG

til

ændringer i lovgivningen for de invaliderede.

1. Helbredsbetingelserne for medlemsskab i invalideforsikringen ophæves.
2. Enhver person i alderen 18-60 år (eventuelt aldersrentealderens indtræden) er forpligtet at betale invalidepræmie, der opkræves sammen med sygekassekontingentet. For personer, der ikke er medlemmer af sygekasse, foretages opkrævningen af skattevæsenet.
3. Enhver, der opfylder invalideforsikringsrettens skøn herfor, kan fra det fyldte 15. år erhverve invaliderente, henholdsvis bistands- eller plejeydelse.
4. De nugældende vandelsbestemmelser for opnåelse af invaliderente og hjælp af invalideforsikringsfondens midler ophæves med undtagelse af bestemmelsen om forringelsen af de økonomiske forhold (bortgivne midler).
5. Forsorgslovens bestemmelser om kronisk sygehjælp §§ 247-248 og 249 ophæves.
6. Forsorgslovens bestemmelser i § 263 udvides til at omfatte alle invaliderede, således at socialministeren udpeger de organer eller institutioner inden for de forskellige grupper af invaliderede, der skal afgive indstilling til de bevilgende myndigheder.

7. Misbrug af invaliderenten kan ikke medføre fortabelse af denne. Alene ved gentaget og alvorligt misbrug af invaliderenten kan den udbetalende myndighed efter dommerkendelse eller efter appelinstansens afgørelse overtage administrationen af renten.
8. Så længe de lægelige betingelser for udbetalingen af invaliderente m. v. er til stede, hvilket afgøres af invalideforsikringsretten, kan renten ikke nedsættes under et nærmere fastsat minimum, hvortil lægges invaliditetstillæg samt eventuelt bistands- eller plejetillæg.
9. Når en invaliderentemodtager efter langvarig sygdom genoptager erhvervsmæssigt arbejde, skal erhvervsindtægten i et nærmere fastsat tidsrum (3-5 måneder) ikke have indvirkning på invaliderentens størrelse.
Derefter nedsættes renten gradvis inden for et tidsrum af maksimalt 6 måneder til det rentebeløb, som indtægten efter de gældende beregningsregler berettiger til (jfr. pkt. 10). Såfremt en rentemodtager har periodisk arbejde, bør der, når forholdene i det enkelte tilfælde taler derfor, også kunne foretages en gradvis nedsættelse af renten over et passende kortere tidsrum (3-4 måneder).
10. Er invaliderente én gang tilkendt, kan den kun inddrages gradvis. Denne gradvise inddragning påbegyndes, når den pågældende ud over invaliderenten har en indtægt, der overstiger et nærmere fastsat fradragsfrit beløb. Renten reduceres herefter med et beløb, svarende til 30 % af merindtægten.
11. Ved tilkendelse af invaliderente tillægges der rentemodtageren folkepension, svarende til de for aldersrentemodtagere gældende regler eller en tilsvarende ydelse.
12. De nugældende bestemmelser om gradvis inddragning af renten og om hvilken renteudbetaling ophæves.
13. Invaliditetstillægget forhøjes i hvert fald til det dobbelte.
14. Bistands- eller plejeydelse forhøjes med et til invaliditetstillægget svarende beløb.
15. Invaliditetstillæg, bistands- eller plejetillæg samt bistands- eller plejeydelse er personlige og kan ikke reduceres i tilfælde af ægteskab.
16. Bistands- eller plejetillæg skal efter invalideforsikringsrettens afgørelse også kunne tilkendes aldersrentemodtagere.
17. Invaliderentemodtagere, der bor på alderdomshjem, skal kunne tilkendes et særligt bistands- eller plejetillæg.
Ad 1. En række lidelser er medfødt eller erhvervet i en tidlig alder og udelukker derfor i dag fra optagelse i invalideforsikringen, men efter vor opfattelse bør adgangen til invalideforsikringen stå åben for enhver borger, der rammes af en invaliderende sygdom.
Ad 2. Vi tror, at en bestemmelse som denne vil forenkle opkrævningen af invalidepræmien.
Ad 3. Da helbreds-betingelserne bortfalder, jfr. pkt. 1, bør rente kunne opnås ved det fyldte 15. år, når den pågældende ikke er til oplæring på en institution.
Ad 4. Det er i dag overladt kommunalbestyrelserne at bedømme, om en ansøgers tidligere vandél er til hinder for, at han eller hun kan opnå invaliderente. Selvom afgørelserne kan indankes for socialministeren, er administrationen ret uensartet på dette område. Dertil kommer, at når egentlig straf ikke længere udelukker fra opnåelse af rente, bør f. eks. alkoholismen ikke heller gøre det. Endelig kan anføres, at samfundet praktisk talt i alle tilfælde alligevel yder sådanne personer hjælp, så hvorfor ikke yde dem invaliderente?
Ad 5. Efter at alle skulle have adgang til opnåelse af invaliderente, må §§ 247, 248 og 249 i lov om offentlig forsorg kunne ophæves.

Ad 6. Når § 263 i lov om offentlig forsorg med rette tillægges væsentlig betydning for revalideringsarbejdet, først blandt tuberkuloseramte og senere for polioramte, kan der vel næppe rejses tvivl om, at en tilsvarende lovgivning vil have tilsvarende virkninger, også inden for de øvrige invalidegrupper. Det er en selvfølge, at hjælpen ifølge § 263 skal ydes til de øvrige invalidegrupper efter samme retningslinier, hvorefter hjælp ydes tuberkuloseramte og polioramte, d.v.s., at de pågældende personer alle skal have samme rettigheder og pligter under en fælles lovgivning.

Ad 7. Når efter vor mening hverken straf eller dårlig vandel skal kunne influere på tilkendelse af rente (jfr. pkt. 4) bør misbrug heller ikke kunne gøre det. Vi mener det vigtigt, at afgørelsen i disse sager flyttes fra de lokale myndigheder til domstolene eller appelinstansen, hvorigennem man skulle sikre større ensartethed i administrationen.

Ad 8. Den, som ved ihærdigt arbejde søger at afbøde de økonomiske virkninger af invaliditeten, bør sikres størst mulig tryghed, bl. a. ved altid at have minimumsrente plus eventuelle tillæg, så længe de lægelige betingelser for opnåelse af invaliderente er til stede. Det vil for samfundet næppe være noget større økonomisk problem, men for den enkelte kan det være en overordentlig værdifuld stimulans i arbejdet, idet tryghed skaber tillid både til egne kræfter og til fremtiden.

Ad 9. Opnås arbejde efter en længere sygdomsperiode, bør rentemodtagere i nogle måneder ingen fradrag have for derved at kunne stabilisere deres økonomi. Jo før den invalideredes økonomi bringes i orden, des større er udsigterne for en heldig gennemførelse af revalideringsprocessen.

Ad 10. Invaliderenten kan i dag mistes på to måder.

- 1) Hvis den invaliderede tjener mere end en trediedel af, hvad en ikke-invalideret tjener ved samme arbejde og på samme egn, mister han med ét slag den hele rente.

- 2) Hvis den invaliderede tjener mere end 150 pct. af rentens grundbeløb, fradrages i renten et beløb, svarende til 60 % af merindtægten. I det skitse-rede folkepensioneringsforslag fradrages 72 % af indtægten, der overstiger 120 % af det nye grundbeløb.

Risikoen for på én gang at miste hele renten undergraver den invalideredes vilje til en arbejdsmæssig indsats, ikke mindst hvis han befinder sig i den gruppe, hvor placementsmulighederne er små, og hvor derfor chancen for regelmæssig beskæftigelse er ringe. Helt galt bliver det for den gruppe, der ikke tør regne med at opnå en normal indtægt, men som i heldigste fald kun opnår arbejdsmæssig fortjeneste, der bringer ham lidt over den famøse trediedel, hvorved han altså mister renten, uden at have kunnet sikre sig en normalindtægt. Disse mennesker ville kunne støttes i deres bestæbelser, for at vende tilbage til det miljø, de er tvunget ud af, hvis de vidste, at renten kun blev inddraget i takt med den indtægt, de var i stand til at tjene.

Frdragene på 60 % (folkepensioneringsforslaget 72 %), hvorved renten reduceres, når den øvrige indtægt overstiger 150 % af grundbeløbet (folkepensioneringsforslaget 120 %), er ret hårde. Frdragene indtræder for brat, så den invaliderede uvilkårlig føler, at man har sat en grænse, hvortil det kan betale sig at arbejde. Arbejdsindsatsen, der skal til for at komme videre, føles for stor i forhold til udbyttet.

Ved at lade frdraget indtræde lidt tidligere kunne frdragsprocenten måske sænkes så meget, at man fik en glidende skala. Ved f.eks. at fastsætte et frdragsfrit beløb (1.800 kr. for forsørgere, 1.200 kr. for enlige), der ikke nåede op til de 150 % (folkepensioneringsforslaget 120 %), skulle det være muligt at sænke frdragsprocenten f.eks. til 30. Man ville her opnå, at den invaliderede med invaliderente, samtlige tillæg og en arbejdsindtægt, der kun reduceredes med 30 %, når den oversteg det frdragsfrie beløb, kunne sikre sig en samlet

indkomst, der svarer til, hvad andre mennesker har at leve af.

I denne forbindelse ønsker vi at pege på en detalje, der visse steder føles stærkt generende. Invahderentemodtagere med børn får det samme nedslag i skatten, som andre borgere med børn får det. Rentemodtageren får imidlertid også, som tillæg til sin rente, et børnetillæg, som dog beregnes efter ganske særlige regler. Reduktion i disse børnetillæg indtræder, når den samlede indtægt — og i den samlede indtægt indgår både invaliderenten og det før omtalte nedslag i skatten — i København når 6.660 kr., i købstæderne 5.870 kr. og på landet 4.930 kr. Resultatet bliver altså, at skattenedsættelsen i visse tilfælde ophæves ved, at børnetillægget reduceres tilsvarende. Denne detalje i lovgivningen håber vi, det må lykkes udvalget at få rettet.

Ad 11. Dette forslag må betragtes som et tillæg til det skitserede folkepensioneringsforslag. Vi tillader os derfor at gå ud fra, at forbedringer af aldersrentemodtagernes kår uden videre overføres til også at gælde invaliderentemodtagerne. Det vil i denne forbindelse sige, at folkepensionstillægget indgår som tillæg også til invaliderenten og ikke underkastes andre fradragsregler, end der er gældende for aldersrentemodtagere med folkepension.

Ad 12. Den gradvise inddragning af rente og bestemmelser om hvilende rente har efter vor opfattelse ikke haft større betydning, og hvis synspunkterne i pkt. 9 og 10 akcepteres, bør de nugældende bestemmelser kunne bortfalde.

Ad 13. Man har fra alle sider erkendt, at invaliditetstillægget ikke på langt nær udtrykker forskellen imellem alders- og invaliderentemodtagernes levevilkår. De gamle har deres hjem, har deres børn fra hånden og har ganske naturligt mindre krav at stille til tilværelsen. Invaliderentemodtageren har ofte et langt liv foran sig og skal et liv igennem klare sig ved hjælp af renten. På De samvirkende Invalideorganisationers offentlige møder i 1952 og 1953 gav da også samt-

lige politiske partier tilsagn om at ville gå ind for i hvert fald en fordobling af invaliditetstillægget.

Ad 14. Hvis bistands- og plejeydelserne skal sikre den arbejdende invalid dækning af de udgifter, invaliditeten medfører, bør uden tvivl de nuværende satser for bistands- og plejeydelser forhøjes med et beløb, svarende til invaliditetstillægget.

Ad 15. Disse tillæg er personlige; de gives til dækning fortrinsvis til sådanne udgifter, den enkelte har i sit erhverv. De bør derfor ikke reduceres i tilfælde af ægteskab, da ægtefællerne ikke har disse i strengeste forstand personlige udgifter fælles. Den blinde husmoder kan således ikke betale hjælp til indkøb med de penge, manden bruger for at klare sit arbejde.

Bistandsydelsen består af bistanstillægget og et beløb, svarende til grundbeløbet. Den del, der svarer til bistanstillægget, er skattefrit, men efter vor opfattelse bør hele bistanstydel sen — og det gælder også plejeydel sen — være skattefri, eftersom alle er enige om, at pengene bruges til dækning af uundgåelige udgifter.

Ad 16. Ved det fyldte 65. år bortfalder retten til at søge invaliderente og derved retten til at søge bistands- eller plejetillæg. Det er imidlertid klart, at det menneske, der i en alder af 66 år mister synet eller før ligheden, har samme behov for hjælp som den, der rammes af ulykken 2 år tidligere. Vi er helt klare over, at det ikke bliver let at administrere en sådan bestemmelse, fordi visse lidelser som f.eks. senilitet vel ikke i og for sig kan berettig e til bistands- eller plejetillæg, men vi mener, at invalideforsikringsretten må kunne skønne i disse sager. Endelig bør det måske tilføjes, at samfundet i mange tilfælde yder disse mennesker hjælp alligevel, så hvorfor ikke inddrage dem under invalideforsikringen?

Ad 17. Det er naturligt, at det normale bistands- eller plejetillæg bortfalder, når den pågældende optages på et hjem, men de mennesker, der, medens de lever uden for

være muligt for en at kunne betale derfor.

For De samvirkende Invalideorganisationer

formand,

BILAG 2.

DIREKTORATET FOR SYGEKASSEVÆSENET

Den 13. januar 1959.

OPLYSNINGER FRA DIREKTORATET FOR SYGEKASSEVÆSENET VEDRØRENDE DIREKTORATETS FORBEREDENDE BEHANDLING AF ANSØGNINGER OM INVALIDEPENSION

Til bedømmelse af omfanget af det arbejde, der i direktoratet (begæringsafdelingen) i henhold til folkeforsikringslovens § 47, stk. 2, foretages med hensyn til undersøgelse af, om de pågældende ansøgere om invalidepension opfylder de formelle betingelser herfor, er der af de i kalenderåret 1954 til direktoratet indgåede 10.238 begæringer fremtaget 1.000 sager, således at der af hvert nyt tusinde sager er taget de første 100 sager.

Om undersøgelsens resultat henvises til vedlagte oversigt, hvor sagerne er delt i to hovedgrupper: I. Sager, der på det foreliggende har kunnet godkendes, og II. Sager, der har måttet underkastes nærmere undersøgelse før godkendelse; og inden for disse to grupper er der foretaget en opdeling efter, om det er første gang, pågældende søger, eller om det er en fornyet begæring, samt efter ansøgerens bopæl: Hovedstaden (København, Frederiksberg og Gentofte), købstæder og landkommuner.

I. De sager, der på det foreliggende har kunnet godkendes - ialt 699 sager - ca. 70 % — omfatter nærmere beskrevet de sager, hvor direktoratet ved en intern behandling uden brevveksling med ansøgeren eller myndigheder har kunnet træffe sin afgørelse. Der bortses her fra, at der i visse tilfælde er tilbage- eller fremsendt skemaer fra direktoratet til kommunen til dennes behandling af sagen, ligesom der bortses fra henvendelser til arbejdsdirektoratet eller direktoratet for ulykkesforsikringen henholdsvis vedrørende spørgsmålet om eventuel refusion af understøttelse og vedrørende fremsendelse af akter til invalideforsikringsretten, jfr. folkeforsikringslovens § 41, stk. 5.

II. De sager, der ikke på det foreliggende har kunnet godkendes - ialt 301 - ca. 30 % - er opdelt efter de forskellige undersøgelser — anført ud for hver gruppe. Den enkelte sag kan derfor have medført flere forskellige undersøgelser.

Udfaldet af undersøgelse i henhold til folkeforsikringslovens § 47 stk. 2, af 1.000 af de i kalenderåret 1954 til sygekassedirektoratet indgåede 10.238 begæringar om invaliderente (tension) *).

	Begæringens art	Hoved- staden	Køb- stæder	Land- kom- muner	Ialt
I. Sager, der på det foreliggende har kunnet godkendes: 699 sager	Ny beg. Fornyset beg.	136 50	176 57	204 76	516 183
	Ialt	186	233	280	699
II. Sager, der ikke på det foreliggende har kunnet godkendes: 301 sager					
A. Brevveksling med kommunen om indsendelse af begæringsskemaer m. v.	Ny beg. Fornyset beg.	3 —	10 1	9 3	22 4
	Ialt	3	11	12	26
B. Brevveksling om indsendelse af lægeerklæring til begæringen					
a. Ansøgeren tilskrevet herom	Ny beg. Fornyset beg.	7 4	18 9	34 11	59 24
	Ialt	11	27	45	83
b. Ansøgerens læge tilskrevet herom	Ny beg. Fornyset beg.	2 1	8 1	7 3	17 5
	Ialt	3	9	10	22
B. a + b:	Total	14	36	55	105
C. Indkaldelse af attester m. v. til konstatering af ansøgerens identitet, alder, civilstand, indfødsretsforhold m. v.	Ny beg. Fornyset beg.	6 —	21 1	42 1	69 2
	Ialt	6	22	43	71
D. Indfødsretsforhold	Ny beg. Fornyset beg.	1 —	7 —	8 1	16 1
	Ialt	1	7	9	17
E. Værdighedsbetingelser i henhold til folkeforsikringslovens § 38, stk. 2, nr. 3 + 4 for at opnå rente (pension)					
a. Betingelserne opfyldt efter foretagen undersøgelse	Ny beg. Fornyset beg.	— —	2 1	5 —	7 1
	Ialt	—	3	5	8
b. Sagerne afvist; betingelserne ikke opfyldt	Ny beg. Fornyset beg.	2 —	2 —	1 —	5 —
	Ialt	2	2	1	5
E. a + b:	Total	2	5	6	13
F. Undersøgelse af begyndelsestidspunktet for evt. ydelse af pension, jfr. folkeforsikringslovens § 50, stk. 2	Ny beg. Fornyset beg.	2 3	1 1	9 4	12 8
	Ialt	5	2	13	20

*) Undersøgelsen omfatter altså kun ca. $\frac{1}{10}$ af begæringerne.

	Begæringens art	Hoved- staden	Køb- stæder	Land- kom- muner	Ialt
G. Undersøgelse af sygekasseforhold bortset fra de under H og J anførte sager	Ny beg. Fornyset beg.	2 1	7 1	12 1	21 3
	Ialt	3	8	13	24
H. Undersøgelse af restanceforhold med hensyn til syge- kasssekontingent og invalidepræmie					
a. Brevveksling med sygekassen herom	Ny beg. Fornyset beg.	3 —	5 1	14 5	22 6
	Ialt	3	6	19	28
b. Brevveksling med kommunen herom	Ny beg. Fornyset beg.	5 —	11 —	4 —	20 —
	Ialt	5	11	4	20
c. Brevveksling iøvrigt	Ny beg. Fornyset beg.	1 —	2 —	3 —	6 —
	Ialt	1	2	3	6
H. a + b + c:	Total	9	19	26	54
d. Heraf afviste i henhold til folkeforsikringslovens § 38, stk. 2, nr. 6 (2-årsfristen)		3	7	—	10
J. Speciel undersøgelse af, om optagelse i sygekasse og in- valideforsikring er berettiget					
a. Optagelsen anfægtes ikke	Ny beg. Fornyset beg.	1 —	2 —	5 —	8 —
	Ialt	1	2	5	8
b. Optagelsen omstødt (sagen viderebehandlet som be- gæring om underholdshjælp i henhold til forsorgs- lovens §§ 247-48)	Ny beg. Fornyset beg.	— —	1 —	1 —	2 —
	Ialt	—	1	1	2
J. a + b:	Total	1	3	6	10
K. a. Sager afviste, bortfaldne eller henlagte i direktoratet. Ansøgeren trukket sin ansøgning tilbage, bortfaldet på grund af dødsfald, for gammel til at søge på ny m.v.	Ny beg. Fornyset beg.	6 —	4 —	4 —	14 —
	Ialt	6	4	4	14
b. Afviste, jfr. E.b: Ikke-opfyldelse af værdigheds- betingelserne, jfr. folkeforsikringslovens § 38, stk. 2, nr. 3-4	Ny beg. Fornyset beg.	2 —	2 —	1 —	5 —
	Ialt	2	2	1	5
c. Jfr. H.d: Afviste—restance, jfr. folkeforsikringslovens § 38, stk. 2, nr. 6 (2-årsfristen)	Ny beg. Fornyset beg.	3 —	7 —	— —	10 —
	Ialt	3	7	—	10
K. a + b + c:	Total	11	13	5	29

Til belysning af udfaldet af direktoratet for sygekassevæsenets behandling af *begæringer om underholdshjælp i henhold til forsorgslovens §§ 247-248* er der af de i kalenderåret 1954 indgåede 526 sager videre-

behandlet, eventuelt efter nærmere undersøgelse, 445. Resten, 81 sager, er afvist. Af disse 81 er fremtaget 53, tilfældig valgte. De 53 sager fordeler sig efter følgende bortfalds- eller afvisningsgrundlag:

	Ansøgerens bopæl			
	Hovedstaden (København, Frederiksberg og Gentofte)	Køb- stæder	Land- kom- muner	lait
Opfyldte ikke den i § 248 anførte 3-årige helbreds- betingelse for at søge hjælp	8	1	5	14
Var undergivet særforborg	1	2	2	5
Opfyldte ikke aldersbetingelsen for at søge hjælp	-	-	3	3
Indtægt / formue over sygekassegrænsen	1	-	1	2
Opfyldte ikke værdighedsbetingelserne	9	5	-	14
Afvist, da fornødne skemaer ikke indgik	5	1	3	9
Ansøgeren trukket ansøgningen tilbage	1	-	-	1
Bortfald på grund af dødsfald	-	1	-	L
Andre grunde	1	1	2	4
lait	26	11	16	33

UNDERSØGELSE AF SPØRGSMÅLET OM FORVENTEDE BESPARELSER PÅ DIREKTORATET FOR SYGEKASSEVÆSENETS BUDGET, SÅFREMT DER INDFØRES EN AUTOMATISK INVALIDEFORSIKRING

(udarbejdet af direktoratet for sygekassevæsenet)

Angående undersøgelsen må først bemærkes, at konsekvenserne af indførelsen af automatisk invalideforsikring må være, at spørgsmålet om helbredsbetingelserne bortfalder. Dermed vil direktoratets undersøgelse af spørgsmålet om, hvorvidt helbredsbetingelserne har været til stede ved optagelsen, være overflødiggjort. Det er et forhold, der såvel ved invalidepensionsbegæringer som ved sager vedrørende ansøgninger om helbredelsesforanstaltninger i henhold til § 60 i folkeforsikringsloven ofte giver anledning til nærmere undersøgelser og ofte resulterer i omstødelse af optagelsen og for invalidepensionsbegæringers vedkommende i viderebehandling af sagen som en begæring om underholdshjælp i henhold til forsorgslovens §§ 247-248 (den pågældende vil i øvrigt i så fald som oftest, om Invaliditet må skønnes at være til stede, få en hjælp efter forsorgsloven af ganske samme størrelse som invalidepensionen).

En automatisk invalideforsikring må føre til en ophævelse af bestemmelserne om underholdshjælp i henhold til forsorgslovens §§ 247-248, hvorved spares de i forbindelse dermed stående undersøgelser af eventuelle tidligere forsikringsforhold og eventuel gen-

oprettelse af disse og de i mange tilfælde ret omfattende undersøgelser af, om den i § 248 foreskrevne 3-årsbetingelse er i orden.

Endvidere forudsættes spørgsmålet om værdighedsbetingelserne, jfr. folkeforsikringslovens § 38, stk. 2, nr. 3, at ville bortfalde.

Hvad opkrævningen af invalidepræmien angår, har man regnet med, at man i stedet for en præmie opkrævet gennem sygekassen får bidraget fra de enkelte ind gennem en forhøjelse af det bidrag, der nu erlægges sammen med indkomstskatten til folkepension; d.v.s. at opkrævning af bidraget og eventuel restance hermed må blive et spørgsmål, som skattemyndighederne skal ordne, og eventuel restance skulle være uden betydning for spørgsmålet om, hvorvidt man kan søge og oppebære invalidepension. Man vil her ved slippe for hele det store og uhyre arbejdskrævende arbejde med undersøgelse af restanceforhold og virkningerne heraf, jfr. således bl.a. bestemmelsen i § 38, stk. 2, nr. 6, hvorefter pension, når der er foretaget forgæves udpankning for restance med sygekassekontingent og invalidepræmie, først kan opnås, når der er hengået 2 år, efter at restancen er betalt. I dette tidsrum vil de på-

gældende som oftest være henvist til hjælp fra kommunen, hvorved således udgiften til den pågældendes underhold som følge af hans restanceforhold må bæres af kommunen uden adgang til refusion efter de for invalidepension gældende regler. Det er i øvrigt en bestemmelse, der også på anden måde virker uretfærdig, idet mange kommuner ikke følger de for inddrivelse af restancerne foreskrevne bestemmelser, og de personer, der er hjemmehørende i sådanne kommuner, derfor ikke rammes af den omhandlede 2-årsregel.

Man er derhos gået ud fra, at invalidepensionen fortsat udbetales gennem opholdskommunen. Sluttelig kan nævnes, at man er gået ud fra, at ansøgeren fortsat må formodes at skulle have dansk indfødsret, eller i hvert fald gennem de forskellige indgåede konventioner med andre lande kunne lige-stilles med dansk statsborger. De til invalideforsikringsrettens bedømmelse af invaliditetsspørgsmålet hidtil afgivne oplysninger i skemaerne forudsættes ikke ændrede.

Til belysning af, hvilke besparelser i arbejdskraft det vil kunne medføre, kan anføres følgende:

Af den redegørelse fra direktoratet, der er afgivet til kommissionen angående indgåede invalidepensionsbegæring i 1954, fremgår, at der i dette år er foretaget nærmere undersøgelser af restanceforhold, optagelsens berettigelse samt værdighedsbetingelser i godt 10 % af sagerne. I 1958 var antallet af begæring om invalidepension og underholdshjælp i henhold til forsorgslovens §§ 247-248 ca. 14.300, hvortil kommer sager angående ansøgning om helbredsforanstaltninger. Hele arbejdet med undersøgelse af de her omhandlede spørgsmål skulle altså bortfalde. Det vil sige, at ved den omhandlede nyordning skulle bortfalde dels de omtalte nærmere undersøgelser og dels eftersynet af, om disse spørgsmål er i orden i de resterende sager. Arbejdet med godkendelse af sagerne simplificeres også ved, at skemaerne kan forenkles.

Der er i den afdeling, der undersøger disse spørgsmål (begæringsskemaafdelingen), i øje-

blikket beskæftiget 2 heldagsoverassistenter og 1 medhjælper og af akademisk arbejdskraft 8 halvdagssekretærer. Endvidere 1 heldagsekspeditionssekretær, 1 ekspeditionssekretær delvis og en halvdagsfuldmægtig. Den samlede lønning androg i 1958 ca. 125.000 kr. En skønsmæssig vurdering af, hvad ovennævnte besparelse i arbejde kan medføre, er vanskelig at foretage. Formentlig kan man regne med, at ca. 50 % af arbejdet vil bortfalde, men man må formentlig regne med, at en væsentlig større del af lønningerne bortfalder, idet den overordnede arbejdskraft hovedsagelig vil blive overflødig. Skønsmæssigt må man formentlig kunne regne med, at det arbejde, der bliver tilbage ved en god tilrettelægning af arbejdet, vil kunne udføres for ca. 1/3 af de 125.000 kr., d.v.s. en besparelse alene i *begæringsskemaafdelingen* på ca. 80.000 kr. årlig. Hertil kommer besparelsen i andre kontorafdelinger, således de ikke få sager, der sendes til direktoratets 3. kontor, den juridiske afdeling, angående restanceforhold, og til direktoratets 4. kontor, der behandler spørgsmålet om berettigelsen af optagelse i forsikringen. Yderligere må nævnes en ikke ubetydelig besparelse i direktoratets skrivestue med frigivelse for de mange og ofte lange skrivelser, der er nødvendige for opklaringen af de forhold, der nu ikke længere skulle være nødvendige at undersøge. Formentlig kan her spares i hvert fald én person, d.v.s. i *skrivestuen* en besparelse på ca. 13.000 kr. årlig.

Hertil kommer i fondens bogholderi en vis besparelse ved overgang fra invalidepræmie til bidrag, der opkræves ad skattevejen. Dermed bortfalder i direktoratet arbejdet med bogføring af 4 gange årlig indsendte invalidepræmier fra samtlige sygekasser (ca. 1.550) samt årsopgørelserne. Herved må i *bogholderiet* skønsmæssigt kunne spares 1 mand, d.v.s. ca. 15.000 kr. årlig.

Til de anførte besparelser må endelig for direktoratets vedkommende nævnes en ikke ubetydelig besparelse med hensyn til anskaffelse af papir, blanketter og for bogholderiet mindskning af dets bøger.

lait skulle der således i direktoratet administrativt kunne spares ca. 110.000 kr. årlig.

Hvad andre institutioner angår, vil kommunerne landet over slippe for et meget væsentligt arbejde med indhentning i de enkelte sager af oplysninger f.eks. om foretagen udpantning, undersøgelse af værdighedsbetingelserne o.s.v., i hvilken forbindelse også må nævnes den forenkling af begæringsskemaerne, der naturligt må blive følgen af nyordningen. For sygekasserne vil nyordningen medføre væsentlige besparelser. De skal således ikke længere afgive er-

klæringer angående forsikringsforholdet ved indgivelse af begæringer om invalidepension, jfr. tillægsskemaets 4. side, og megen og ofte omfattende brevveksling vil kunne spares, jfr. opgivelsen af bl.a. restance-regler og undersøgelse af tidligere medlemsforhold.

Direktoratet skal henlede opmærksomheden på, at sygekasserne for arbejdet med opkrævning af invalidepræmierne samt forskudsvis afholdelse af en del af de nævnte § 60-foranstaltninger oppebærer et beløb på 5 % af de indbetalte invalidepræmier, d.v.s. ca. 2,3 mill. kr. årlig.

STØRRELSEN AF INVALIDEPENSION,
TILLÆG SAMT BISTANDS- OG PLEJEYDELSER
PR. 1. APRIL 1959
OG STIGNINGEN I PENSIONER, TILLÆG OG YDELSER
SIDEN 1950

A.. Invalidepension, tillæg og ydelser pr. i. april 1959.

	Hoved- staden	Køb- steder m. v.	Det øvrige land
	kr. årlig	kr. årlig	kr. årlig
<i>1. Fuld invalidepension</i>			
<i>(grundbeløb og invaliditetstillæg, evt. ægteskabstillæg)</i>			
Ægtepar, hvor begge ægtefæller modtager invalidepension	6.576	6.288	5.856
Ægtepar, hvor kun den ene ægtefælle modtager invalide- pension	4.800	4.596	4.224
Enlige	4.188	4.044	3.744
<i>2. Invalidepension nedsat til $\frac{1}{3}$ (mindstebeløbet)</i>			
Ægtepar, hvor begge ægtefæller modtager invalidepension	1.848	1.752	1.608
Ægtepar, hvor kun den ene ægtefælle modtager invalide- pension, og enlige	1.224	1.176	1.080
Bistandstillæg (for enlige)	936	888	816
Plejetillæg (for enlige)	1.572	1.476	1.344
Invaliditetstillæg (for enlige)	528	528	528
Bistandsydelse (for enlige)	2.160	2.064	1.896
Plejeydelse (for enlige)	2.796	2.652	2.424

B. Stigningen i invalidepension, tillæg og ydelser fra 1950.

Såvel invalidepensionen som de forskellige tillæg til denne er igennem en årække

blevet reguleret efter detailpristallets bevægelser. I januar 1950 udgjorde dette pristal (med udgangspunkt i 1914) 315, og det var i januar 1959 steget til 448, d.v.s. med 42%. Stigningen i invalidepensionerne siden

1950 kan opgøres, når der som udgangspunkt i 1950 beregnes det samlede pensionsbeløb (rente) bestående af grundbeløb + rentetillæg + beklædningstillæg + brændselstillæg + særlige ydelser + invaliditetstillæg, og dette tal sammenholdes med størrelsen af grundbeløb + invaliditetstillæg efter januar-pristallet 1959.

Tabel 1. Stigningen i den fulde invalidepension 1950-59.

	Hovedstaden	Købstæder m. v.	Det øvrige land
1950	100	100	100
1959	177	190	203

Stigningen i den fulde invalidepension har således været væsentlig kraftigere end den samtidig stedfundne prisstigning, hvilket må tages som et udtryk for, at værdien af den udbetalte pension i 1959 er højere, end værdien var i 1950. Endvidere kan det ses, at stigningen har været kraftigst i »det øvrige land«, svagest i hovedstaden, hvilket er et resultat af den delvise udjævning af aftrapningen mellem hovedlandsdelene, som er blevet foretaget i flere tempi.

Opdeles invalidepensionen i grundbeløbet og invaliditetstillægget, viser det sig, at stigningen har været ret forskellig for de to dele.

Tabel 2. Stigningen i grundbeløb og invaliditetstillæg 1950-59.

	Hovedstaden	Købstæder m. v.	Det øvrige land
<i>Grundbeløb</i>			
1950	100	100	100
1959	170	183	195
<i>Invaliditetstillæg</i>			
1950	100	100	100
1959	232	244	259

Den forholdsvis kraftige stigning i invaliditetstillægget skyldes navnlig den særlige forhøjelse, der blev gennemført i 1956.

Ser man nu bort fra den forhøjelse, der skyldes pristalsbevægelsen, kan det beregnes, hvor stor den reelle stigning har været i den fulde invalidepension fra 1950 til 1959.

Tabel 3. Absolut stigning i invalidepensionen 1950—59, når der bortses fra stigningen som følge af pristalsreguleringen.

	Hovedstaden kr. årlig	Købstæder m. v. kr. årlig	Det øvrige land kr. årlig
Ægtepar, når begge ægtefæller modtager invalidepension....	1.315	1.588	1.773
Enlige	804	1.025	1.110

Stigningen i 1/3 af pensionens grundbeløb har været væsentligt kraftigere end stigningen i den fulde invalidepension. Dette fremgår af den følgende tabel 4 sammenholdt med tabel 1.

Tabel 4. Stigningen i 1/3 af pensionens grundbeløb 1950-59.

	Hovedstaden	Købstæder m. v.	Det øvrige land
1950	100	100	100
1959	217	234	255

Årsagen til, at stigningen i 1/3 af pensionens grundbeløb har været kraftigere end i den fulde grundpension, er, at det beløb, hvoraf 1/3 i 1950 blev beregnet, alene var grundbeløbet uden forhøjelse med de gamle tillæg (rentetillæg, beklædningstillæg, brændselstillæg og særlige ydelser), medens 1/3 i 1959 beregnes ud fra størrelsen af det fulde grundbeløb, i hvilket de pågældende tillæg nu er indregnet.

Stigningen i bistands- og plejetillæggene siden 1950 fremgår af den følgende tabel.

Tabel 5. Stigningen i bistands- og plejetillæggene 1950-59.

	Hoved- staden	Køb- stæder m. v.	Det øvrige land
<i>Bistandstillæg</i>			
1950	100	100	100
1959	142	145	145
<i>Plejetillæg</i>			
1950	100	100	100
1959	144	143	144

Tabel 6. Stigningen i bistands- og plejeydelsen til enlige 1950-59.

	Hoved- staden	Køb- stæder m. v.	Det øvrige land
<i>Bistandsydelse</i>			
1950	100	100	100
1959	176	185	193
<i>Plejeydelse</i>			
1950	100	100	100
1959	169	173	179

De pågældende tillæg er således - når der bortses fra mindre forskelle, som væsentligst skyldes afrundingerne - steget med samme procent som pristallet.

Tabel 6 viser stigningen i bistands- og plejeydelsen 1950-59.

Som følge af, at 1/3 af pensionens grundbeløb indgår i disse ydelser, er de steget kraftigere end de tilsvarende tillæg, men stigningen har dog været noget mindre end i den fulde invalidepension. Det bemærkes, at der har været en forholdsvis stærkere stigning i bistandsydelsen end i plejeydelsen, hvilket alene skyldes, at 1/3 af pensionens grundbeløb vejer forholdsvis tungere, når den sammenlægges med bistandstillægget end med det større plejetillæg.

REDEGØRELSE FRA
KØBENHAVNS KOMMUNES SOCIALDIREKTORAT,
FOLKEFORSIKRINGSKONTORET,
VEDRØRENDE TILFÆLDE, HVOR INVALIDEPENSION
ER NÆGTET PÅ GRUND
AF VANDELSBESTEMMELSERNE

Nedenfor anføres en oversigt over antallet af begæringer om invalidepension indgivet til Københavns kommune inden for de sidste 5 år tillige med oplysning om antallet af begæringer, der blev standset, fordi ansøgeren ikke opfyldte de i folkeforsikringslovens § 38, stk. 2, nr. 3 og 4, fastsatte værdighedsbetingelser. Det bemærkes, at 1955-56 er det sidste statistisk behandlede år, jfr. Københavns magistrats 3. afdelings beretning.

	Antal begæringer	Standset
1951-52	2.331	19
1952-53	2.647	14
1953-54	2.420	30
1954-55	2.605	10
1955-56	2.024	19

Folkeforsikringskontoret har gennemgået de 19 sager fra regnskabsåret 1955-56, der ikke har kunnet videreekspederes til direktoratet for sygekassevæsenet på grund af manglende værdighed.

Det viser sig, at der kun i 4 tilfælde er tale om anvendelse af folkeforsikringslovens § 38, stk. 2, nr. 3, (drikfældighed), medens de øvrige tilfælde falder ind under samme bestemmelse, stk. 2, nr. 4, (fattighjælp evt. i forbindelse med, at sygekassebetingelserne ikke var i orden). Som ekstreme tilfælde kan man pege på, at i 3 sager er begæringen standset på grund af kontering i medfør af forsorgslovens § 309, det vil sige egentlig fattighjælp som følge af dom for bedrageri over for forsørgelsesvæsenet.

Endelig skal man tilføje, at man ikke i nævnte regnskabsår har haft tilfælde, hvor sagen er standset på grund af erhverv ved utugt, alfonseri eller rufferi, professionel betleri, mishandling eller grov vanrøgt af familie eller lignende.

Folkeforsikringskontoret,
den 4. november 1957,
sign. H. Blume.

INVALIDEFORSIKRINGSKOMMISSIONEN AF 1956

Den 22. november 1958.

FORESPØRGSEL
FRA INVALIDEFORSIKRINGSKOMMISSIONEN
ANGÅENDE BEHANDLING AF SAGER
OM INVALIDEPENSION TIL PERSONER, DER ANSØGER
OM PENSION EFTER DET 65. ÅR

Under drøftelserne i invalideforsikringskommissionen og i et af denne nedsat arbejdsudvalg er der rejst spørgsmål om en eventuel ændring af bestemmelsen i folkeforsikringsloven om, at invalidepension kan tilkendes en forsikret indtil det 67. år. Det er blevet fremhævet, at aldersgrænsen indtil gennemførelsen af folkepensionen i 1956 var 65 år, og at vægtige grunde kunne tale for fortsat at bevare en aldersgrænse for tilkendelse af invalidepension på 65 år og at henvise personer på over 65 år til i givet fald at søge dispensation fra folkeforsikringslovens aldersgrænse for tilkendelse af folkepension.

Under drøftelserne i kommissionen har forskellige andre synspunkter været fremsat, men der har været en betydelig støtte for ikke at stille forslag om ændringer i aldersgrænsen på 67 år for retten til at få invalidepension. Samtidig skulle det i kommissio-

nens betænkning fremhæves, at der i bemærkningerne til det lovforslag, der måtte blive fremsat på grundlag af kommissionens overvejelser i øvrigt, burde udtales, at det forudsættes, at invalidepension ikke tilkendes, når ansøgerens nedsatte erhvervsevne i det væsentlige må tilskrives hans alder.

Under kommissionens drøftelser i mødet den 18. november var der enighed om at indhente en erklæring over spørgsmålet fra invalideforsikringsretten.

Under henvisning hertil udbeder man sig en udtalelse fra invalideforsikringsretten, herunder navnlig med hensyn til ønskeligheden af og muligheden for at anse den nedsættelse af erhvervsevnen, som måtte konstateres hos ældre ansøgere, som faldende uden for lovens § 38, når erhvervsevne-nedsættelsen i det væsentlige skyldes alderen.

Til invalideforsikringsretten.

BILAG 7.

INVALIDEFORSIKRINGSRETEN

Den 9. marts 1959.

REDEGØRELSE FRA INVALIDEFORSIKRINGSRETEN ANGÅENDE TILKENDELSE AF INVALIDEPENSION TIL ANSØGERE OVER 65 ÅR

I skrivelse af 22. november 1958 har invalideforsikringskommissionen meddelt invalideforsikringsretten, at man har drøftet spørgsmålet om en eventuel nedsættelse af aldersgrænsen for tilkendelse af invalidepension fra 67 til 65 år, men at der i kommissionen har været en betydelig støtte for ikke at stille forslag om ændringer i aldersgrænsen på 67 år for retten til at få invalidepension. Herefter skulle der i kommissionens betænkning fremhæves, at der i bemærkningerne til det lovforslag, der måtte blive fremsat på grundlag af kommissionens overvejelser i øvrigt, burde udtales, at det forudsættes, at invalidepension ikke tilkendes, når ansøgerens nedsatte erhvervsevne i det væsentlige må tilskrives hans alder.

Under henvisning hertil har invalideforsikringskommissionen udbedt sig en udtalelse fra invalideforsikringsretten, herunder navnlig med hensyn til ønskeligheden af og muligheden for at anse den nedsættelse af erhvervsevnen, som måtte konstateres hos ældre ansøgere, som faldende uden for lovens § 38, når erhvervsevnenedsættelsen i det væsentlige skyldes alderen.

I denne anledning skal invalideforsikringsretten bemærke følgende:

Spørgsmålet om at henvise ansøgere om invalidepension til at søge folkepension i stedet for invalidepension opstår i de tilfælde, hvor ansøgeren er mellem 60 og 67 år, og hvor den nedsatte arbejdsdygtighed i det væsentlige må tilskrives alderen. Invalideforsikringsretten har i sådanne tilfælde nægtet invalidepension og henvist pågældende til at søge folkepension. Retten har, såfremt dette er nødvendigt: som betingelse for at opnå folkepension, over for kommunalbestyrelsen anbefalet, at der tilstås folkepension i medfør af folkeforsikringslovens § 1, stk. 4 og 5. Retten har over for den pågældende i kendelsen udtalt, at forsikredes nedsatte arbejdsdygtighed efter invalideforsikringsrettens skøn hænger sammen med alderen, og at retten ikke mener, at lidelsen i sig selv skulle være invaliderende i en sådan grad, at forsikredes erhvervsevne af den grund er nedsat til den i folkeforsikringslovens § 38, stk. 1, omhandlede grænse.

Sagen har i anledning af invalideforsikringskommissionens henvendelse været drøftet i invalideforsikringsrettens 3 afdelinger (kirurgiske og medicinske sager, neurologiske og psykiatriske sager samt ortopædisk-fysiurgiske sager). Der har her været enig-

hed om at udtale over for kommissionen, at det er muligt at udskille sådanne tilfælde, hvor nedsættelsen af erhvervsevnen i det væsentlige hænger sammen med alderen. Det drejer sig om fysiske forandringer, der normalt rammer ældre personer, f.eks. moderate forkalkningsfænomener i karrene, der kun har givet sig udslag i lettere organbeskadigelser, lungestivhed, hjerneforkalkning med lettere psykiske symptomer (depression, neurose), lettere slidgigt i ekstremiteter og ryg og aldersbetinget svækkelse af ekstremiteter og ryg som følge af nedsat blodcirkulation. Disse aldersforandringer vil kunne bevirke, at den pågældende slås ud af arbejdsmarkedet, navnlig når ansøgeren er beskæftiget ved fysisk krævende arbejde. Spørgsmålet opstår også i sådanne tilfælde, hvor en sygdom, der ikke i sig selv er invaliderende, f.eks. et benbrud, der heler op, bevirker, at en ældre arbejder ophører med at arbejde. Endelig kan som eksempel nævnes tilfælde, hvor den pågældende ophører med at arbejde, fordi virksomheden standser, eller den pågældende afskediges på grund af ændret ledelse, og hvor pågældendes alder i forbindelse med den almindelige svækkelse som følge heraf bevirker, at den pågældende ikke på ny kan opnå beskæftigelse.

Der har endvidere i invalideforsikrings-

retten været enighed om, at det er ønskeligt - som sket - at kunne henvise sådanne tilfælde til folkepension, da man i modsat fald kommer ind på en urimelig udvidelse af folkeforsikringslovens invaliditetsbegreb, og der i øvrigt i folkeforsikringslovens § 1, stk. 4 og 5, er givet bestemmelser, der tager sigte på disse tilfælde.

Invalideforsikringsretten vil i øvrigt anse det for hensigtsmæssigt, om der som nævnt i invalideforsikringskommissionens skrivelse i lovbemærkningerne til det kommende lovforslag kunne gives en tilkendegivelse om, at invalidepension ikke kan tilkendes, når den nedsatte erhvervsevne i det væsentlige må tilskrives alderen. En sådan tilkendegivelse er ønskelig for at afgrænse bestemmelsen i folkeforsikringslovens § 38, stk. 1, om at der ved invaliditetsbedømmelsen blandt andet skal tages hensyn til forsikredes alder.

Man vedlægger en oversigt over de i kalenderåret 1957 afgjorte sager vedrørende invalidepension til personer, der har ansøgt om pension efter det fyldte 65. år. Som det fremgår af denne oversigt og de deri anførte diagnoser i enkelt-sager, har der dog ikke blandt disse sager været tilfælde af den heromhandlede art, hvor invaliditeten i overvejende grad er betinget af almindelige aldersforandringer.

